

EESTI STATISTIKA

KUUKIRI

RECUEIL MENSUEL

DU

BUREAU CENTRAL DE STATISTIQUE DE L'ESTONIE

1940

VEEBRUAR

SISU:

Kindlustusseltsid 1938. a.

Tööstustöölise ja riigi- ning omavalitsusametnike
ja -teenijate toitlusolud.

Nr. 219(2)

TALLINN

Nr. 219(2)

RIIGI STATISTIKA KESKBÜROO
BUREAU CENTRAL DE STATISTIQUE DE L'ESTONIE

SISUKORD

TABLE DES MATIÈRES

	lk.		Page
Kindlustusseltsid 1938. a. — V. Feldman . . .	57—76	<i>Sociétés d'assurance en 1938</i>	57—76
Tööstustöoliste ja riigi- ning omavalitsusametnike ja -teenijate tootlusolud — H. Reiman . . .	77—95	<i>Alimentation d'ouvriers industriels et des fonc- tionnaires publics</i>	77—95

ALATISED TABELID — TABLEAUX PERMANENTS

(Standard- numerat- sioon)		Numération permanente	
Tab. 1. Väliskaubandus detsembris	48*	Tab. 1. Commerce extérieur en octobre et décembre	48*
" 2. Väliskaubandus muude riikidega	542*	" 2. Commerce extér. avec les autres pays	542*
" 3. Väliskaubanduse tähtsamad alad	542*	" -3. Commerce extér. des princip. articles	542*
" 4. Piiritusmonopol	48*	" 4. Ventes d'alcool	48*
" 6. Riihtaudteed detsembris	96	" 6. Chemins de fer en décembre	96
" 7. Tallinna sadama tegevus jaanuaris	97	" 7. Mouvement du port de Tallinn en janvier	97
" 8. Eesti Panga äri seis 31. XII 39, 31. I 40	104	" 8. Bilans de la Banque d'Estonie le 31. XII 39, 31. I 40	104
" 10. Era- ja ühispankade äri seis 1. X — 1. XII 1939	51*	" 10. Situat. financ. des banques 1. X — 1. XII 1939	51*
" 11. Üksikute pankade äri seis 1. X — 1. XII 1939	51*	" 11. Bilans des princip. banques 1. X — 1. XII 1939	51*
" 13. Valutahinnad Tallinna börsil novembris ja detsembris	98, 99	" 13. Cours du change à Tallinn en novembre et décembre	98, 99
" 14. Riigipihrist ülesõitnute arv detsembris ja jaanuaris	100	" 14. Mouvement front. en décembre et janvier	100
" 15. Linnade rahvastik detsembris ja jaanuaris	98, 99	" 15. Mouv. de la populat. des villes en décembre et janvier	98, 99
" 15. Liikvel olev raha	596*	" 15. Circulation fiduciaire	596*
" 15. Pankadevahelise arvekoja tegevus	596*	" 15. Mouvement de la chambre de compensation	596*
" 15. Protestitud vekelid	596*	" 15. Effets protestés	596*
" 15. Kapitali emissioonid	596*	" 15. Emissions des capitaux	596*
" 15. Tööstustoodang	596*	" 15. Production de quelques industries	596*
" 15. Loomataundid	596*	" 15. Epizooties	596*
" 15. Tapamajade tegevus	598*	" 15. Fonctionnement des abattoirs	598*
" 24. Hulgimüügi hinnad novembris ja detsembris	58*	" 24. Prix de gros en novembre et décembre	58*
" 25. Toiduainete maksumus kalorilise sisalduse järgi	101	" 25. Coût de denrées alimentaires à la base de leur valeur nutritive	101
" 26. Turuhinnad jaanuaris	102	" 26. Prix de détail en janvier	102
" 27. Elatusmaksumusindeksid	101	" 27. Nombres-indices du coût de la vie	101
" 28. Hulgimüügiindeksid	101	" 28. Nombres-indices de prix de gros	101
" 29. Tööburg detsembris ja jaanuaris	97, 100	" 29. Marché du travail en décembre et janvier	97, 100
" 30. Tööstusettevõtted ja tööloju 1. jaanuariks	103	" 30. Entrepr. indust. et leur main-d'oeuvre au 1. janvier	103
" 33. Nakkushaigused oktoobris ja novembris	104	" 33. Maladies contagieuses en octobre et novembre	104
" 33. Abielumus, sündimus ja suremus	97	" 33. Mariages, naissances et décès	97

Alatiste tabelite koostamisviis vt. nr. 182(1) — 1937, lk. 33.

*) Viimased andmed ilmunud eelmistes kunkirjades.
Par * sont désignés les tableaux parus dans les NN précédents.

KINDLUSTUSSELTSID 1938. a. SOCIÉTÉS d'ASSURANCE en 1938.

Sisu: 1. Kindlustusseltside arv, lk. 57. 2. Äriseis, lk. 57. 3. Tulud, lk. 59. 4. Kulud, lk. 60. 5. Tulude ja kulude vahakord, lk. 60. 6. Tulekindlustus, lk. 62. 7. Elukindlustus, lk. 63. 8. Muud kindlustusharud, lk. 65.

1. Kindlustusseltside arv.

Nombre des sociétés d'assurance.

1938. a. tegutsesid endised 8 kindlustusaktσιαseltsi ja 10 ühistegelikku kindlustus- seltsi (välismaa kindlustusselt- side — A.-B. „Hansa“ ja Põhja-Saksa kindlustusseltsi kohalikud osakonnad lõpetasid tegevuse 1937. a., misjuures esimene esitas nimetatud aasta kohta veel mõningad andmed). Arvestatud kindlustusseltseltsest tegutsesid otsekindlustuse alal 17 üleriiklikult ja 1 väiksemas ulatuses (Narva Ühisteg. Kindlustusselts).

Kindlustusseltside arv üksikute kindlustusharude järgi kujunes järgmiseks. Elukindlustamisest loobusid „Põhja Kotkas“ ja „Kalju“, andes vastavad kindlus- tuste portfelliid üle teisile seltsile. Õnnetuskindlus- tusest loobus „Talu“. Elukindlustamist alustas tege- vusaastal „Polaris“. Aasta lõpul osutus kindlustus- seltside arv ühe võrra väiksemaks kui eelmisel aastal elu- ja õnnetuskindlustuse alal ning võrdseks eelmise aastaga teisel kindlustusaladel.

Kindlustusseltside arv.

	1938	1937	1936	1935	1934	1933	1932
Tulekindlustus	17	17	18	18	17	17	17
Elukindlustus	11	12	12	12	10	9	9
Veokindlustus	10	10 ¹⁾	11	10	9	9	9
Autokaskokindlustus	5	5	5	5	5	5	4
Õnnetusekindlustus	7	8	8	8	8	8	7
Murdvargusekindlustus	13	13	13	13	13	13	12
Klaasikindlustus	13	13	11	11	9	9	9
Koduloomade kindlust.	8	8	8	7	6	6	6
Rahekindlustus	4	4	4	4	4	4	4

2. Äriseis. Bilans.

Bilansisumma kasv jätkus 1938. a. kindlustusaktσια- ja ühistegelikel kindlustusseltsel.

Bilansi kogusummaks oli aasta lõpul esimesil 9 328,4 tuh. kr ja viimasel 4 339,7 tuh. kr, mis on enam kui eelmisel aastal vastavalt 8,3% ja 9,6%. Kasv, mis riivas suuremat osa seltseltse (äriseis paisus 7 aktσια- ja 9 ühisteg. kindlustusseltsil), oli põhjustatud peamiselt tegevuse tõususuunalisest arenemisest. Märkimisvää- rsem oli kasv passivas preemiatagavara (+91,2 tuh. kr), elukindlustuse preemiatagavara (+890,8 tuh. kr), kahjukattetagavara (+89,7 tuh. kr) ja kreditoride arvel (+116,8 tuh. kr) ning aktivas hoiuarvete (+211,5 tuh. kr), väärtpaberite (+209,6 tuh. kr),

hüpoteekide (+507,7 tuh. kr), elukindlustuslaenu- de (+98,8 tuh. kr) ja kinnisvara (+278,0 tuh. kr) alal. Silmapaistvamalt koondusid kohustused (—321,3 tuh. kr) ja nõudmised (—204,3 tuh. kr) teiste kindlustus- seltside vastu.

Kindlustusseltside omakapital suurenes mõlemal rühmal tagasihoidlikult, nimelt 23,5 tuh. kr aktσια- ja 27,4 tuh. kr ühistegel. kindlustusseltsel. Kasv toimus aktσιαseltsel erikapitali ja ühistegelikel kindlustus- seltsel põhi- ja tagavarakapitali arvel. Põhikapital, mis paari erandiga ulatus vastava ettenähtud mini- maal määrani või ületas seda, püsis endises suuruses aktσιαseltsel ja suurenes väiksel määral enamikul ühistegelikest kindlustusseltseltsest. Tagavarakapital kaha- nes 1 kindlustusaktσια- ja 1 ühistegelikul kindlustus- seltsil, olles tarvitatud valdavas osas eelmisel aastal tekkinud kahju katteks. Teisel aktσια- ja ühistegelikel kindlustusseltsel samuti üldsummas suurenes taga- varakapital selle täienduseks eelmise aasta puhas- kasust määratud summade arvel. Eelmise aasta puhaskasu osade ülekandmise tõttu näitasid kasvu ka erikapitalid mõlemal seltside rühmal. Üldsummas ulatus omakapital 1955,6 tuh. kr, aktσιαseltsel 1 249,4 tuh. kr ja ühistegelikel kindlustusseltsel 706,2 tuh. kr. Võrreldes eelmise aastaga osutus oma- kapitali summalt suurenenuks ja osatähtsuselt vähe- nenuks, moodustades üldse 13,8% (1937. a. 14,6%), aktσιαseltsel 12,7% (1937. a. 13,5%) ning ühistegelikel kindlustusseltsel 16,1% (1937. a. 17,0%). Osa seltseltse arvestas erikapitalina summasid, millel tegelikult puudub omakapitali iseloom. Sellised, peamiselt ametnike tagavarasid moodustavad summad, ulatusid ligikaudu 150 tuh. kr.

Amortisatsioonikapital ulatus kindlustusaktσια- seltsel 303,5 tuh. kr ja ühistegelikel kindlustusseltsel 155,3 tuh. kr, millest kinnisvara osa moodustas vasta- valt 158,6 tuh. kr ja 71,6 tuh. kr. Kinnisvara soetamis- väärtusest oli 1938. a. lõpuks amortiseeritud kesk- miselt 6,3% ja vallasvara bilansiväärtusest keskmiselt 51,5%.

Asetleidnud kapitalide täienduste osatähtsus bilansside paisutajana oli üldiselt väike. Määravat osa etendasid ses suhtes kindlustustehnilised taga-

¹⁾ Arvestamata A.-B. „Hansa“.

varad, eriti preemiatagavara elukindlustuse harus. Tingitult eeskätt tegevuse laienemisest suurenes preemiatagavara ühes elukindlustusepreemia ülekan- dega 639,9 tuh. kr aktsiaseltsel ja 342,1 tuh. kr ühis- tegelikel kindlustusseltsel, ulatudes esimesil 6 535,1 tuh. kr ehk 66,5% bilansist (1937. a. 65,0%) ja viimaseil 2 491,5 tuh. kr ehk 56,8% (1937. a. 53,6%). Preemia- tagavarast, nagu selle juurdekasvustki, langes pea- osa elukindlustusharule.

Ühes kindlustuskahjudega näitasid tegevusaastal kasvu ka nende likvideerimata osad — kahjude taga- varasummad aktsiaseltsel (+91,4 tuh. kr). Ühistegelike kindlustusseltside kindlustuskahjud suurenesid samuti tegevusaastal, kuid märksa väiksemal määral kui aktsiaseltsel. Nende arvel esinev kahjumatetagevavara aga osutus pisut väiksemaks eelmise aasta summast. Vaatamata asetleidnud kahjutagavara kasvule aktsia- seltsel ja üldse ei muutunud selle osatähtsus kuigi palju (üldse 3,0% bilansist, 1937. a. 3,3%).

Muudest tähtsamaist passiivast suurenesid elu- kindlustusvõtjate dividendid tagavara (aktsiaseltsid +8,8 tuh. kr, ühisteg. kindlustuss. +35,8 tuh. kr) ja kreditorid (aktsiaseltsid +138,9 tuh. kr) ning vähenesid kohustused kindlustusseltside vastu tun- duvalt aktsiaseltsel (-316,8 tuh. kr) ja tähtsuseta määral ühistegelikel kindlustusseltsel. Kindlustusselt- side ja muude kreditoride summade teineteisele vastu- käivat muutust aktsiaseltsel võis põhjustada osalt arvestuse muutus. Kreditoride kasvu peapõhjuseks oli süiski krediitide hankimine, mis oli ühenduses kinnisvara omandi suurenemisega. Suuremad kredii- toride seisud esinesid 5 seltsil, kolmel neist kasvatas nimetatud arve seis tegevusaastal mitmekordseks.

Kindlustusseltside üldisemaid varaliike on hoiu- arved. Need esinesid kõigil seltsel ja kõikusid üksikül 8,9 tuh. kr — 373,1 tuh. kr. Kogusummas moodus- tasid hoiuarved aktsiaseltsel 1 502,6 tuh. kr ja ühis- tegelikel kindlustusseltsel 1 129,0 tuh. kr, olles summalt suurenenud mõlemal rühmal. Osatähtsuselt kasvasid nimetatud arved aktsiaseltsel ja kahanesid ühistege- likel kindlustusseltsel, moodustades vastavalt 15,3% ja 25,7% bilansist eelmise aasta 14,3% ja 26,8% vastu. Era- ja ühispankades ning Riiგიhoiukassas 31. XII 1938 olnud hoiuseist moodustasid kindlustusseltside sum- mad 1,7% ja koos valdada kindlustuskassade hoiuseiga (3 962 tuh. kr) 2,6%.

Meie väärtpaberite turul esinevad kindlustus- seltsid võrdlemisi tähtsa tegurina. Väärtpabereid omas suur enamus kindlustusseltselt. Väärtpaberite portfelli näitas tegevusaastal summalist kui ka suhte- list kasvu, moodustades 6 aktsiaseltsil 689,9 tuh. kr ehk 7,0% (1937. a. 6,3%) ja 9 ühistegelikul kindlustus- seltsil 450,3 tuh. kr ehk 10,2% bilansist (1937. a. 9,1%).

Kindlustusseltsid olid võrdlemisi suuriks hüpo- teekide omanikeks. Hüpoteeekidesse olid mahutanud 6 aktsiaseltsi 1 634,5 tuh. kr ja 4 ühistegelikku kind- lustusseltsi 268,9 tuh. kr. See omandi liik on viimase

nelja aasta kestel jõudsalt kasvanud. Hüpoteeekide osasuurus varade seisus 0,1% 1934. a. kerkis 13,4% 1938. a.

Elukindlustuslaene olid andnud 6 aktsia- ja 4 ühistegelikku kindlustusseltsi vastavalt 937,2 tuh. kr ehk 9,5% ning 208,0 tuh. kr ehk 4,8% bilansist. Need, iseloomult valdavalt tarbimislaenuid, jätkasid tegevus- aastalmöödukut kasvu.

Ajatatud preemiad esinesid kõigil elukindlustuse alal tegutsenud kindlustusseltsel. Olles märksa vähe- nenud aktsiaseltsel ja üldse ning tagasihoidlikult kasvanud ühistegelikel kindlustusseltsel, moodustasid ajatatud preemiad esimesil 459,0 tuh. kr ehk 4,7% ning viimaseil 229,3 tuh. kr ehk 5,2% bilansist.

Kinnisvara omavate aktsiaseltside arv suurenes ühe võrra ja ühistegelike kindlustusseltside arv püsis endisena, ulatudes vastavalt 6 ja 2. Kinnisvara, moo- dustades endiselt suurima varaliigi, ulatus bruto- summas aktsiaseltsel 2 551,8 tuh. kr ja ühistegelikel kindlustusseltsel 1 088,3 tuh. kr ehk vastavalt 26,0% ja 24,8% bilansist. Võrreldes eelmise aastaga suurenes kinnisvara esimesil summaliselt ja osatähtsuselt, vii- maseil püsis summaliselt ning vähenes osatähtsuselt.

Deebitoride ja nõudevekslite seisudes peegeldub eeskätt nõudmiste suuruse ulatus kindlustusvõtjate suhtes. Nimetatud nõudmised tekivad tavaliselt kindlustuse andmisel krediidi eest, s. o. kindlustus- maksu võlgujäämisel. Deebitoride ja vekslite ühiseks seisuks oli 31. XII 1938 aktsiaseltsel 737,1 tuh. kr ehk 7,5% ja ühistegelikel kindlustusseltsel 369,4 tuh. kr ehk 8,4% bilansist. Võrreldes eelmise aastaga oli esimene suurenenud (+132,5 tuh. kr) ja viimane vähenenud (-33,8 tuh. kr).

Kindlustusseltside valduses olev kapital moodus- tas tegevusaasta lõpul ligemale 13,5 milj. kr, seega 1 milj. kr rohkem kui eelneval aastal. See summa oli kogunenud valdavas osas kindlustustehniliste

Netobilans 31. XII 1938.

	1 000 kr			%		
	Aktias.	Ühisteg. kindl. s.	Kokku	Aktias.	Ühisteg. kindl. s.	Kokku
Aktiva.						
Kassa ja hoiuarved	1 530,9	1 130,6	2 670,5	16,6	27,2	19,8
Väärtpaberid ja hü- poteegid	2 324,4	719,2	3 043,6	25,0	17,2	22,5
Elukindlustuse lae- nud	937,2	208,6	1 145,8	10,1	5,0	8,5
Ajatatud preemiad	459,0	229,3	688,3	4,9	5,5	5,1
Kinnisvara	2 393,0	1 018,7	3 409,7	25,7	24,3	25,3
Kindlustusseltsid	644,3	374,4	1 018,7	6,9	9,0	7,6
Deebitorid ja vekslid	737,1	369,4	1 106,5	7,9	8,8	8,2
Muud aktiivid	272,5	127,6	400,1	2,9	3,0	3,0
Kahju	—	—	—	—	—	—
Passiva.						
Omakapitalid	1 249,4	706,2	1 955,6	18,4	16,8	14,5
Preemiatagavara	6 585,1	2 481,5	9 026,6	70,2	59,5	66,9
Kahjumatetagevavara	149,7	91,4	241,1	1,6	2,2	1,8
Elukindlustusvõtja- te divid. tagav.	113,6	96,0	209,6	1,2	2,3	1,5
Kindlustusseltsid	472,4	345,3	817,7	5,1	8,3	6,1
Kreditorid	318,7	282,8	581,5	3,4	6,3	4,3
Muud passiivid	302,0	120,9	422,9	3,3	2,9	3,2
Puhaskasu	166,5	70,7	237,2	1,8	1,7	1,7
Bilans	9 307,4	4 184,8	13 492,2	100	100	100

tagavaradena — preemia- ja kahjukattetagavarana, väiksemas osas omakapitalina ja läbikäimises teiste seltsidega kasustada jäävate võraste summadena ning hangitud laenukapitalina. Kogunenud ressursside osatähtsus netobilansis (s. o. ilma amortisatsioonikapitalita ja edasikindlustusseltside arvel oleva kahjutagavarata) kujunes üksikute allikate järgi järgmiseks: omakapital (koos puhaskasuga) 16,2%, preemia- ja kahjukattetagavara 68,7%, elukindlustusdividenditagavara 1,5%, kohustused kindlustusseltside suhtes, kreditorid ja muud passivad kokku 13,6%. Nimetatud ressurssid oli mahutatud hoiuarvele 19,8%, väärtpabereisse ja hüpoteekidesse 22,5%, kinnisvaradesse 25,3%, elukindlustuslaenuksesse 8,5%, ajatatud preemiatesse 5,1% ning nõudmisesse kindlustusseltside ja teiste deebitoride suhtes, vekslinõudmisesse jne. 18,8%. Resursside allikaist näitasid suurimat osatähtsuse kasvu tegevusaastal kindlustustehnilised tagavarad, mahutusvaradest kasvasid kiiremini väärtpaberid ja hüpoteegid.

Bilansside paisumine toimus kapitalide poolel valdavalt kindlustusfondide arvel ja varade poolel kindlustusfondide mahutamiseks ettenähtud varaliikide arvel. Kindlustusfonde moodustasid — preemiatagavara (elukindlustuse harus oma ja edasikindlustajate osa, teisis kindlustusharudes ainult omal arvel olev summa), elukindlustuse preemiaülekanne, kahjukattetagavara omal arvel ja elukindlustusvõtjate dividendi tagavara ning fondide mahutusvaradeks olid hoiuarved pankades, teatud liiki väärtpaberid ja hüpoteegid, laenu elukindlustuspoliiside pantimisel, ajatatud elukindlustuspreemiad ning kinnisvarad. Kindlustusfondide kogusummaks oli tegevusaasta lõpul aktsiaseltsel 6 798 tuh. kr ja ühistegelikel kindlustusseltsel 2 679 tuh. kr. Kindlustusfondist oli mahutatud väärtpabereisse ja kinnisvaradesse kindlustusseltside andmeil aktsiaseltsel 2 176,1 tuh. kr ja ühistegelikel kindlustusseltsel 1 213,9 tuh. kr. Arvestades fondimahutusvarana veel hoiuarved, hüpoteegid, elukindlustuslaenu ja ajatatud elukindlustuspreemiad, kogusummas saame kindlustusfondide mahutusvara üldsummaks aktsiaseltsel 6 709 tuh. kr ja ühistegelikel kindlustusseltsel 3 050 tuh. kr. Esimene summa on pisut väiksem, viimane märksa suurem vastavast fondisummast.

Tegelikult on fondimahutusvara väärtus väiksem siin märgitud summadest, sest need sisaldavad põhikapitali, tagavarakapitali ja teiste ressursside arvel tehtud mahutusi. Tõenäoliselt ei vastanud ka kõik arvestatud varad ja nõudmised fondimahutusvarade suhtes kehtivaile määrusile. Mahutusvara summa arvutamisel arvati maha kinnisvara bilansiväärtusest amortisatsioon, kuid maha arvamata jäid kinnisvaral lasuvad koormised (hüpoteegid) sellekohaste andmete puudumisel. See samuti mõjutas mahutusvarana arvestatud summat paisutavalt.

Määrusekohaselt tuleb veel hoida vähemalt 50% aktsiakapitalist samades väärtusis ja kogu tagavara-

kapital teatud liiki väärtpabereis. Nimetatud aktsiakapitali osa moodustas 395 tuh. kr ja tagavarakapital aktsiaseltsel 231 tuh. kr ja ühistegelikel kindlustusseltsel 140 tuh. kr. Samal ajal arvestati aktsiakapitali arvel kinnisvara 328 tuh. kr ja tagavarakapitali arvel väärtpabereid aktsiaseltsel 203 tuh. kr ning ühistegelikel kindlustusseltsel 138 tuh. kr väärtuses. Enamikul seltest olid kindlustusfondid, põhi- ja tagavarakapital mahutatud määrusekohaselt. Üksikuid seltsel ilmnesis ses suhtes siiski veel mõningad kõrvalekaldumised.

3. Tulud. Recettes.

Kindlustusseltside tegevus ja sissetulekud näitasid edasist jõudsat kasvu tegevusaastal.

Nagu eelmiselgi aastal, paisusid tähelepanuväärsemalt operatsioonilised sissetulekud. Suurensid samuti mahutusvarade kasutamise saadavad sissetulekud, tingitult eeskätt nimetatud varade kasvust ja enamuse teisi sissetulekuid. Sissetulekut saadi (seejuures arvestati sissetulekuna — kinnisvarast vastav netosumma ja preemiatagavara alal — toimunud koondumine) kogusummas 11 587 tuh. kr, aktsiaseltsel 7 460 tuh. kr ning ühistegelikel kindlustusseltsel 4 127 tuh. kr. Need summad osutusid suurenenuks võrreldes eelmise aastaga vastavalt 12,7%, 12,0% ja 13,0%.

Pea sissetulekuliik — kindlustusmaks andis üldse 7 976 tuh. kr, aktsiaseltsel 5 043 tuh. kr ja ühistegelikel kindlustusseltsel 2 933 tuh. kr ehk vastavalt 8,5%, 7,3% ja 10,5% enam kui eelmisel aastal. Neis arvudes sisalduvad ka edasikindlustuspreemiad, mis valdavas osas saadi kodumaa seltside omavahelisist tehingulist. Seetõttu ei peegeldu edasikindlustuste ja samuti kogupreemia sissetuleku muutusis kindlustustegevuse areng kuigi täpsalt. Paremaks operatsioonilise tegevuse arengu näitajaks osutub preemiasaagi kujunemine otsekindlustusest. Preemiasissetulekut saadi edasikindlustusest üldse 1 742 tuh. kr, sellest kodumaale antud edasikindlustusist 1 265 tuh. kr ja vaid 477 tuh. kr välismaale antud edasikindlustusist. Otsekindlustuse alal saadud preemia- ja poliisimaksusumma ulatus üldse 6 234 tuh. kr, aktsiaseltsel 4 360 tuh. kr ja ühistegelikel kindlustusseltsel 1 874 tuh. kr. Võrreldes eelmise aastaga olid need vastavalt 9,8%, 10,0% ja 9,3% suuremad. Summaliselt oli juurdekasv ulatuslikum tulekindlustuses. Võrdlemisi suur oli see veel elu- ja veokindlustuses, kuna teisis kindlustusharudes kujunes juurdekasvusumma tagasihoidlikumaks. Otsekindlustusest saadud kindlustusmaksu summa oli suurenenud võrreldes eelneva aastaga tulekindlustuses 311 tuh. kr, elukindlustuses 151 tuh. kr, veo- ja auto-kindlustuses 84 tuh. kr ning teisis kindlustusharudes kokku 9 tuh. kr. Neis summades sisalduv poliisimaks, mis moodustas otsekindlustusmaksude kogusummast 12,0% (1937. a. 12,0%), kasvas samal ajal 65 tuh. kr võrra.

Saadud komisjonid ja kahjutasud, mis moodustavad edasikindlustajate poolt tasutavaid kulutuste osi, ulatusid vastavalt 858 tuh. kr ja 2 092 tuh. kr,

mis on enam võrreldes eelmise aastaga 36 tuh. *kr* ja 548 tuh. *kr*. Paisumise põhjuseks oli, nagu eelmiselgi aastal, esimesil passiivsete edasikindlustustehingute laienemine ühenduses aktiivsete kindlustusoperatsioonide laienemisega ja viimaseil tulekindlustuskahjude edasine ulatuslik suurenemine tegevusaastal.

Preemiatagavara ja kahjutagavara vähenemisest saadav tulu oli väiksemad 1937. a. Tegevusaastal oli koondumine preemiatagavaral veelgi tagasihoidlikum, kahjutagavaral püsis ligemale endises suuruses. Preemiatagavara koondumine oli ulatuslikum kui vastav paisumine vaid 1 seltsil (kõik kindlustusharud kokku), kuna kahjutagavara koondumine, mille summast vastav suurenemine on maha arvamata (suurenemissummad on näidatud koos makstud kahjudega), esines 12 seltsil.

Kasvu näitasid tegevusaastal samuti mitmesugused muud sissetulekud. Neist saadi suur enamus kindlustusfondide ja muude ressursside tulutoovalt rakendamisest. Mahutusvarade kasustamisest saadi tulu kogusummas ca 421 tuh. *kr*, seega 83 tuh. *kr* rohkem kui eelmisel aastal. Varade tulukus kujunes suuremaks kui eelmisel aastal üldse ja enamiku varaliikide järgi. Nimetatud tulu moodustas varade ja vastavate nõudmiste summast üldse 4,1% (1937. a. 3,8%), hoiuarveil 3,2% (2,8%), väärtpapereil 5,8% (5,3%), hüpoteekidel 5,8% (5,2%), elukindlustuslaenuudel 5,9% (5,5%) ja kinnisvaral 2,7% (2,9%). Tulukuse % arvutati varade aasta lõppeisude alusel ja, kuna viimased aasta kestel muutusid, ei kujuta tuletatud arvud aasta keskmisi, kuid kahtlemata ei erine neist palju.

4. Kulud. Dépenses.

Rööbiti sissetulekutega suurenesid tegevusaastal ka väljaminekud. Üldisemaks põhjuseks oli siin kindlustustegevuse laienemine ja kahjutasude paisumine. Kulud moodustasid kogusummas 11 387 tuh. *kr*, aktsiaseltsel 7 330 tuh. *kr* ja ühistegelikel kindlustusseltsel 4 057 tuh. *kr*, mis on enam kui eelmisel aastal vastavalt 12,8%, 12,0% ja 12,8%.

Kindlustuskahjutasud, eriti tulekindlustuse, nende suure osatähtsuse ja ulatuslike kõikumiste tõttu üksikül aastail, on olulisemaid tegureid kulude taseme kujunemisel. Tegevusaastal ulatusid kindlustuskahjud kogusummas 3 512 tuh. *kr*, aktsiaseltsel 2 389 tuh. *kr* ja ühistegelikel kindlustusseltsel 1 123 tuh. *kr*, olles suurenenud võrreldes eelmise aastaga vastavalt 720 tuh. *kr* (25,8%), 604 tuh. *kr* (33,9%) ja 116 tuh. *kr* (11,5%). Ulatusliku kasvu tulemusel kujunesid kahjutasud suurimaks kululiigiks tegevusaastal. Otsekindlustusist tekkis kahjusid üldse 2 559 tuh. *kr*, aktsiaseltsel 1 898 tuh. *kr* ja ühistegelikel kindlustusseltsel 661 tuh. *kr*. Otsekindlustuskahjud samuti ületasid märksa eelmise aasta taseme, moodustades aktsiaseltsel 131,9% ja ühistegelikel kindlustusseltsel 122,5% eelmise aasta summast. Kahjutasude kasv toimus valdavalt tulekindlustuse arvel. Tulekahjude rohkenemine ja sellest tekkinud aineskahju suurenemine

1938. a. põhjustas ühtlasi vastavate kindlustuskahjutasude paisumise.

Hanke- ja inkassokulud suurenesid tegevusaastal tagasihoidlikult üldse ja enamikus kindlustusharudes. Mainimisväärselt koondus nimetatud kulu vaid elukindlustuse alal. Hanke- ja inkassokulu ulatus aktsiaseltsel 703 tuh. *kr* ja ühistegelikel kindlustusseltsel 236 tuh. *kr*, olles esimesil tagasihoidlikult suurenenud ja viimaseil püsinud võrreldes eelmise aastaga. Kooskõlas aktiivse edasikindlustuse arenguga suurenes sel alal makstud komisjoni summa ühistegelikel kindlustusseltsel ja vähenes tähtsusetu määral aktsiaseltsel.

Väljaminekuist asetseb summa suurusel tavaliselt esikohal edasikindlustuspreemia. Vaatamata võrdlemisi ulatuslikule suurenemisele, loovutas nimetatud kululiik esikoha tegevusaastal siiski kahjutasudele. Edasikindlustuspreemiana kulutasid aktsiaseltsid 2 188 tuh. *kr* ja ühistegelikud kindlustusseltsid 1 243 tuh. *kr* ehk vastavalt 110 tuh. *kr* ja 136 tuh. *kr* rohkem kui eelmisel aastal. Nimetatud väljaminek moodustas kulude üldsummast esimesil 29,9% ja viimaseil 30,6% ning saadud kindlustusmaksust keskmiselt 43,0% ja üksikül väiksemal seltsel üle 75%. Ilmnev preemiatagavara kasv leidis aset peamiselt elukindlustuse arvel.

Valitsemise- ja ärikulud suurenesid summalt (+156 tuh. *kr*) ja osatähtsusest, moodustades kogusummas 1 425 tuh. *kr* ehk 12,9% kulude üldsummast (1937. a. 12,5%). Ühistegelikel kindlustusseltsel oli ärikulude kasv kiirem kui aktsiaseltsel, mistõttu viimaste ülekaal nimetatud kulude kõrguses tasandus. Nimelt kulutasid valitsemis- ja ärikulude kateks aktsiaseltsid 12,9% ja ühistegelikud kindlustusseltsid 12,8% kogu väljaminekute summast eelmise aasta 12,7% ja 12,1% vastu. Suurem osa valitsemis- ja ärikuludest läks personaali tasudeks, nimelt 640 tuh. *kr* aktsia- ja 329 tuh. *kr* ühistegelikel kindlustusseltsel. Need tasud suurenesid mõlemal rühmal summalt ja osatähtsusest, tingitult eeskätt personaali arvulisest kasvust (ametnike arv 1938. a. 405, 1937. a. 378, teenijate arv 1938. a. 29, 1937. a. 28), teatud määral aga ka tasumäärade tõstmisest.

Muudest kululiigist, mis olid väiksemaid, koondusid vaid riigi- ja omavalitsuse jne. maksud (-51 tuh. *kr*), sõltuvalt puhaskasu vastavast muutusest 1937. a. Kõik teised, nimelt elukindlustusvõtjate dividendi tagavara täiendamine (+19 tuh. *kr*), kahju kinnisvarade kasustamisest (+1 tuh. *kr*) mahakirjutused (+64 tuh. *kr*) ja mitmesugused muud kulutused (+22 tuh. *kr*), suurenesid.

5. Tulude ja kulude vahekord.

Rapport entre les recettes et dépenses.

Tegevusaastal paisusid tunduvalt kindlustusmaksud ja kindlustuskahjutasud. Seejuures vastukäivalt tavalisele kujunes viimaste kasv ulatuslikumaks mitte ainult suhteliselt vaid ka summalt (preemia- ja poliisimaks, +623 tuh. *kr*, kahjutasud +720 tuh. *kr*). Kindlustus-

maksude ja kahjutasude vaheline suhe muutus märksa viimaste kasuks. Nimelt tuli kindlustusmaksude 100 kr kohta 44 kr kahjutasu eelmise aasta 38 kr vastu. Kahjutasude hüppeline suurenemine toimus, nagu tavaliselt kõik suuremad kahjutasude kõikumised, suur tulekahjude arvel, mis on valdavas osas edasi kindlustatud. Seetõttu tegevusaastal asetleidnud kahjutasude suurenemine kandus suuremas osas edasikindlustusseltside arvele. Kindlustuskahjud suurenesid omal arvel 172 tuh. kr ja edasikindlustajate arvel 549 tuh. kr võrra. Edasikindlustusseltside tegevustulemus eeskätt selle järeldusel kujunes vähem soodsaks kui eelmisel aastal. Muutus oli tunduv tehingute alal aktsiaseltsiga ja väevalt märgatav tehinguis ühistegelike kindlustusseltsiga, nagu ilmneb järgnevast tabelist. Selles käsitleti andmestikku kindlustusvõtja seisukohalt ja ei arvestatud osa kulusid, mis tekkis edasikindlustajatele neist tehinguid.

Edasikindlustusseltsid.

	1938	1937	1936
Said preemiaid			
Üldse	3 431	3 185	2 728
Aktsiaseltsid	2 188	2 078	1 709
Ühistegel. kindlustusseltsid	1 243	1 107	929
Maksud kindl.-kahjusid			
Üldse	2 092	1 543	1 160
Aktsiaseltsid	1 422	990	715
Ühistegel. kindlustusseltsid	670	553	445
Maksud komisjone			
Üldse	858	821	701
Aktsiaseltsid	522	507	442
Ühistegel. kindlustusseltsid	336	314	259
Ülejääk			
Üldse	481	821	867
Aktsiaseltsid	244	581	642
Ühistegel. kindlustusseltsid	237	240	225

Kindlustusmaksude ja kahjutasude vahetõttu omal arvel kujunes soodsamaks kui edasikindlustajate osas, kuid vähem soodsaks (suhteliselt) kui eelneval aastal. Saadud kindlustusmaksude suhe äri- ja muu

kuluga osutus vähem soodsaks ja preemiatagavara juurdekasvuga märksa soodsamaks kui eelmisel aastal. Operatsioonilise tegevuse alal saavutatud tulemus, nagu eelmiselgi aastal, halvenes veidi suhteliselt ja paranes summaliselt. Järgnevas tabelis arvestati oma arvele jäänud operatsioonilise sissetulekuna vastav kindlustusmaksude osa ja elukindlustuse tagavarafondide rakendamisest saadud netotulu ning äri- ja muu kuluna makstud komisjon, hanke- ja ärikulu, arvatud maha saadud komisjon. Arvestamata jäid mahakirjutused, intressid (arvatud välja elukindlustuse alal saadud), vallasvara amortisatsioon, maksud jne.

Oma arvele jäänud operats. tulud ja kulud.

	1938			1937
	A.-s.	Ühistegel. k.-s.	Kokku	Kokku
1 000 kr				
Seadud preemia, poliisi- ja portomaks ja % elukindl. alal	3 077	1 765	4 842	4 420
Sellest % elukindl. alal	221	76	297	252
Kahju	552	447	1 399	1 227
Äri- ja muu kulu	1 253	774	2 057	1 870
Preemiatagavara kasv	538	284	822	810
Ülejääk	304	260	564	504
%				
Seadud preemia, poliisi- ja portomaks ja % elukindl. alal	100	100	100	100
Sellest % elukindl. alal	7,2	4,3	6,1	6,2
Kahju	30,9	25,3	28,9	27,6
Äri- ja muu kulu	41,7	43,9	42,5	42,3
Preemiatagavara kasv	17,6	16,1	17,0	18,2
Ülejääk	9,9	14,7	11,6	11,9

Operatsiooniline tulu omal arvel paisus tegevusaastal 422 tuh. kr võrra, ulatudes üldse 4 842 tuh. kr. Sissetulekust kulus 28,9% kahjude tasuks, 42,5% äri- ja muu kulu katteks ja 17,0% preemiatagavara täiendamiseks. Summalt kahanesis väiksemääraliselt preemiatagavara juurdekasv aktsia- ja kahjutasud ühistegelikel kindlustusseltsel. Kõik teised oma arvele

Oma arvele jäänud operats. tulud ja kulud.

		Preemia- ja poliisimaks		Sellest poliisimaks		Kindlustuskahju		Ärikulu		Preemiatagavara suurenemine		Tulude (+) või kulude (-) ülekaal	
		1 000 kr	%	1 000 kr	%	1 000 kr	%	1 000 kr	%	1 000 kr	%	1 000 kr	%
Tulekindlustus	1938	2 555,1	85,0	25,8	763,5	29,9	1 314,2	51,4	79,6	3,1	+397,8	+15,6	
	1937	2 394,6	600,2	25,1	778,8	32,5	1 188,0	49,6	81,3	3,4	+346,5	+14,5	
Elukindlustus	1938	1 055,3 ¹⁾	297,4 ²⁾	15,2	502,9	25,7	660,0	28,7	729,9	37,3	+162,5	+8,3	
	1937	1 728,4 ²⁾	252,4 ²⁾	14,6	352,1	20,4	534,9	30,9	722,6	41,8	+118,3	+6,9	
Veokindlustus	1938	242,5	38,4	15,0	71,3	20,4	132,5	54,6	7,2	3,0	+31,5	+13,0	
	1937	198,0	31,4	15,9	54,2	27,4	111,0	56,1	3,6	1,8	+29,2	+14,7	
Õnnetuskindlustus	1938	14,5	4,0	27,6	5,7	39,3	6,2	42,8	-0,4	-2,8	+3,0	+20,7	
	1937	15,7	4,0	25,5	5,4	34,4	11,1	70,7	-1,4	-8,9	+0,6	+3,8	
Murdvarg.-kindl.	1938	50,9	9,9	19,4	20,5	40,2	23,4	46,0	3,6	7,1	+3,4	+6,7	
	1937	40,2	9,1	22,6	14,2	35,3	18,4	45,8	2,7	6,7	+4,9	+12,2	
Klaasikindlustus	1938	17,3	2,8	16,2	12,3	74,0	6,7	38,7	0,5	2,9	-2,7	-15,6	
	1937	15,6	2,4	15,4	4,3	27,6	5,3	34,0	1,0	6,4	+5,0	+32,0	
Koduloomadekindl.	1938	30,8	4,8	15,6	22,0	71,4	13,0	42,2	1,4	4,6	-5,6	-18,2	
	1937	26,7	4,8	16,1	17,7	66,3	9,3	36,7	0,1	0,4	-0,9	-3,4	
Rahekahjukindl.	1938	0,6	0,2	33,3	0,2	33,3	0,4	66,7	—	—	—	—	
	1937	1,2	0,4	33,3	0,3	25,0	0,5	41,7	—	—	-0,4	-33,3	

¹⁾ Arvatud maha makstud %. ²⁾ ja kindlustusfondi rakendusest saadud netotulu.

jäänud operatsioonilise kulu osad suurenesid mõlemal seitside rühmal. Osatähtsusest vähenesid ärikulu ja preemiatagavara juurdekasv aktsiaseltsel ning kahjutasu ühistegelikel kindlustusseltsel, kuna teised kuld suurenesid. Aktsiaseltsel oli ärikulu madalam, kahjutasu ja preemiatagavara kasv ning kulud kokku aga suhteliselt kõrgemad kui ühistegelikel kindlustusseltsel. Operatsioonilised sissetulekud olid suuremad vastavaist väljaminekuist aktsiaseltsel 304 tuh. kr ja ühistegelikel kindlustusseltsel 260 tuh. kr. Need summad moodustasid operatsioonilisest sissetulekust vastavalt 9,9% ja 14,7% eelmise aasta 10,6% ja 14,1% vastu.

Operatsioonilisi sissetulekuid ja väljaminekuid üksikute kindlustusharude järgi kujutab eelnev tabel. Tähtsamais kindlustusharudes — tul- ja elukindlustuses kujunes operatsioonilise tegevuse tulemus omal arvel soodsamaks kui eelmisel aastal. Selleks mõjusid kaasa peale sissetuleku suurenemise kahjutasude vähenemine ja väiksemäärulisem preemiatagavara kasv tulekindlustuses ning ärikulu ja preemiatagavara juurdekasvu väiksem osatähtsus võrreldes eelmise aastaga elukindlustuses. Teisis kindlustusharudes operatsioonilise tegevuse alal tulemus osalt paranes, osalt halvenes.

Mitteoperatsioonilise iseloomuga sissetulekud (saadud intressid, tulu kinnisvara kasutamisest jne.) kujunesid nagu tavaliselt tunduvalt väiksemaks vastavaist väljaminekuist (makstud intressid, kahju kinnisvarast, mahakirjutused, maksud jne.). Tegevuse tildtulemuseks oli kõigil kindlustusseltsel puhaskasu, mille summa ulatus aktsiaseltsel 130 tuh. kr ja ühistegelikel kindlustusseltsel 70 tuh. kr (1937. a. 78 tuh. kr ja 55 tuh. kr). Puhaskasu % põhikapitalist oli esimesil 16,4 ja viimaseil 13,3. Dividendi maksid tegevusaastal 7 aktsia- ja 7 ühistegelikkude kindlustusseltsi vastavalt 65,4 tuh. kr ja 34,9 tuh. kr, mis moodustab 50,5% ja 49,5% puhaskasusummast. Dividendi summa ja selle % osakasüügislikust põhikapitalist kujunes

Makstud dividend¹⁾.

	Summa kr	% põhi- kapitalist
Eesti Lloyd	12 000	15,0
Eesti Union	4 500	6,0
Eka	12 000	5,0
A.-s. Hansa	7 500	15,0
Oma	5 400	9,0
Polaris	18 000	12,0
Põhja Kindl. a.-s.	6 000	8,0
Eeks-Maja	5 200	8,0
Eesti	10 997	8,0
Eesti Apteekrite vast. k.-s.	407	8,0
Eesti Ühisteg. Kindl. Keskselts	5 315	8,0
Kotkaa	4 206	8,0
Põhja Kotkaa	3 587	7,0
Talu	5 036	8,0

üksikul seltsel järgmiseks. Tegevusaasta puhaskasu koos eelmise aasta jagamata puhaskasu osaga (kokku 237 tuh. kr) kasutati järgmiselt: dividendiks 42,3%,

¹⁾ Arvestamata makstud lisatasu.

tagavara- ja erikapitalide täiendamiseks 17,4%, eritasudeks juhatusel ja nõukogule 9,7%, ülekaandeks järgnevale aastale 23,6% ja muudeks otstarveteks 7,0%.

6. Tulekindlustus.

Assurance contre l'incendie.

Tulekindlustuse kohta esitatud andmed olid ka tegevusaastal osalt puudulikud. See kehtib eriti kindlustuste arvu kohta, mis näidati üksikute seitside poolt tegelikust suuremana (näidati kindlustuste arvu asemel kindlustatud objektide arv jne.). Tingitult suurelt osalt edasikestvast elavast ehitustegevusest, tööstusettevõtete seadmete ja kaubaladude täiendamisest ning üldiselt jätkuvas soodsast konjunktuurist, näitas tulekindlustus edasist jõudsat kasvu 1938. a. Otsustades vastavate preemiaosade muutuste järgi avaldus kasv aktsiaseltsel üksi otsekindlustuste osas; ühistegelikel kindlustusseltsel aga ülekaalukalt sisemaiste edasikindlustuste arvel. Välismaale antud edasikindlustused neil andmeil koondusid mõlemal rühmal. Otsekindlustuste seisuks oli 1938. a. lõpul üldse 1 036 milj. kr, aktsiaseltsel 700 milj. kr ja ühistegelikel kindlustusseltsel 336 milj. kr, mis on enam eelmise aasta seisust üldse 207 milj. kr, aktsiaseltsel 192 milj. kr ja ühistegelikel kindlustusseltsel 15 milj. kr. Seltside andmeil kujunes otsekindlustuste arvukes aastal lõpul 162 682 (aktsiaseltsel 85 159, ühistegelikel kindlustusseltsel 77 523), seega 11 278 võrra enam kui eelmisel aastal. Nagu mainisime, on arv ja selle juurdekasv näidatud tegelikust mõningal määral suuremana, eriti aktsiaseltsel.

Aasta lõpul kehtinud otsekindlustuse summast langes linnale 70,3% (728 milj. kr) ja maale 29,7% (308 milj. kr). Otsekindlustusist tekkinud kahjud olid seevastu maal suhteliselt suures ülekaalus, nimelt langes kahjusummast linnale 48,7% ja maale 51,3%. Kahjustumise määr erines suuresti üksikuis linnus ja mais, kõikides esimesil 0,29⁰/₀₀—2,44⁰/₀₀ ja viimaseil 0,37⁰/₀₀—11,4⁰/₀₀ kindlustussummast. Kahjustumine oli suhteliselt suur Pärnus (2,33⁰/₀₀), Viljandis (2,44⁰/₀₀) ja enamikus väiksemis linnus (keskmiselt 2,24⁰/₀₀), Pärnumaal (11,14⁰/₀₀) ja Petserimaal (3,53⁰/₀₀). Kahjustumise määr moodustas keskmiselt linnas 1,16⁰/₀₀, hoonete alal 0,88⁰/₀₀ ja muu vara alal 1,44⁰/₀₀ ning maal keskmiselt 2,90⁰/₀₀, hooned 1,71⁰/₀₀ ja muu vara 5,80⁰/₀₀. Muu vara kindlustused olid Tallinnas arvult ja summalt ning Narvas summalt suures ülekaalus, millise nähtuse tingisid eeskätt arvukad kaubaladude kindlustused pealinnas ja suurkätiste suuresummalised vallasvara kindlustused mõlemas linnas. Teisis linnus ja eriti maal olid hoonete kindlustused arvult ja summalt ülekaalus.

Kogusummas saadi tulekindlustusmaksudena 5 285 tuh. kr ja kulutati kahjutasudena 2 569 tuh. kr. Võrreldes eelmise aastaga suurenesid kindlustusmaksud 351 tuh. kr ja kahjutasud 603 tuh. kr. Kahjutasude ulatuslikum paisumine ei mõjutanud siiski tegevustulemust ebasoodustavalt, kuna lisakulusumma

Õtsete tulekindlustuste seis ja kahjutasude arv ja summa linnade ja maade järgi 1938. a.

	Õtsekindlustuste seis 31. XII 38						Kahjud õtsekindlustustest 1938						Kahju- tasu % kindlus- tuse sum- mast	
	Hooned		Muu vara		Kokku		Hooned		Muu vara		Kokku			
	Kindlustuste						Kahjutasude							
	Arv	Summa 1000 kr	Arv	Summa 1000 kr	Arv	Summa 1000 kr	Arv	Summa kr	Arv	Summa kr	Arv	Summa kr		Arv
kr													%	
Tallinn	7 449	174 630	17 065	227 040	24 514	401 670	38,8	94 124 604	120	252 808	214	877 412	21,7	0,94
Tartu	3 907	55 485	3 362	29 875	7 269	35 340	8,2	39 26 616	38	51 064	77	77 680	4,5	0,91
Narva	2 228	27 432	737	35 528	2 965	62 960	6,1	14 7 981	10	10 334	24	13 315	1,1	0,29
Pärnu	2 855	18 743	1 564	13 002	4 419	31 745	3,1	30 45 331	26	28 594	56	73 925	4,2	2,33
Nõmme	2 732	17 245	1 986	5 773	4 718	23 018	2,2	22 15 352	11	8 640	33	18 992	1,1	0,83
Viljandi	1 352	11 556	1 171	6 901	2 523	18 457	1,3	6 8 704	6	36 324	12	45 023	2,6	2,44
Muils linnus	9 995	54 359	5 297	50 510	15 292	104 899	10,1	74 87 100	48	143 301	122	235 410	13,6	2,24
Kokku	30 518	359 430	31 182	368 629	61 700	728 059	70,3	279 315 697	259	531 065	538	846 762	46,7	1,16
Viru	15 278	39 156	2 607	23 206	17 885	67 362	6,5	61 63 030	31	72 677	92	136 316	7,9	2,02
Järva	6 528	15 710	1 151	4 324	7 679	20 034	1,9	25 10 725	13	33 133	38	52 858	3,0	2,04
Harju	8 762	30 653	2 147	20 522	10 909	51 175	4,9	29 65 392	12	63 906	41	129 298	7,4	2,53
Lääne	4 087	8 601	844	4 862	4 881	13 463	1,3	9 0 255	6	17 217	15	26 472	1,5	1,07
Saare	2 630	4 638	411	1 873	3 041	6 511	0,6	4 2 431	—	—	4	2 431	0,1	0,37
Pärnu	6 174	18 293	1 343	7 473	7 517	25 766	2,5	45 58 323	38	228 591	83	286 914	16,5	11,14
Viljandi	5 269	17 832	1 486	5 034	6 755	22 866	2,2	23 24 051	10	31 937	33	55 988	3,2	2,45
Tartu	13 899	40 079	2 720	10 111	16 019	50 100	4,8	60 37 030	17	32 756	77	70 386	4,0	1,40
Valga	4 376	11 355	667	1 639	5 043	12 990	1,3	30 14 255	5	2 733	35	16 988	1,0	1,31
Võru	8 376	19 529	1 390	3 833	9 766	23 412	2,3	52 42 423	24	23 036	70	65 465	3,8	2,80
Petseri	10 258	12 446	620	1 730	10 887	14 176	1,4	86 36 361	13	13 683	99	50 044	2,9	3,53
Kokku	85 587	218 292	15 395	89 653	100 982	307 945	29,7	424 273 491	169	519 669	593	893 160	51,3	2,90
Üldse	116 105	577 722	46 577	458 282	162 682	1036 004	100	703 659 188	428	1050 734	1 131	1739 922	100	1,63

kandus edasikindlustajate arvele. Saadud lisapreemiast aga jäi suur osa seltside oma arvele. Seega kindlustusmaksude ja kahjutasude vahekord üldse muutus ebasoodsamaks, oma arvele jäänud osades aga märksa paranes. Arvestades ka mitteoperatsioonilised sissetulekud ja väljaminekud, kujuneb tegevuse üldtulemuseks tulekindlustusharus 175 tuh. kr suurune puhaskasu eelmise aasta 87 tuh. kr vastu. Tulekindlustuspreemiast ja poliisimaksust jäi oma arvele 2 556 tuh. kr (1937. a. 2 395 tuh. kr). Sellest kulus kahjutasuks 29,9% (1937. a. 32,5%), ärikuluks 51,4% (1937. a. 49,6%) ja preemiatagavara suurendamiseks 3,1% (1937. a. 3,4%). Operatsioonilised sissetulekud ületasid vastavaid väljaminekuid 398 tuh. kr (1937. a. 347 tuh. kr).

337 ühistegeliku, peamiselt valla-kindlustuskassa, tegevusandmed 1938. a. kohta olid järgmised:

	Tulud (1000 kr)	1938	1937
Saadud preemia- ja poliisimaks		404	373
Saadud komisjon		35	31
Saadud kahjutasu		34	43
Saadud %		51	45
Muud tulud		15	7
Puhaskahju		23	23
Kokku		562	522
	Kulud (1000 kr)		
Äri- ja hankekulu ning maksud		105	96
Kahjutasud		111	117
Edasikindlustuspreemia		147	130
Preemiatagavara kasv		21	40
Muud kulud		44	27
Puhaskasu		134	113
Kokku		562	522

Kindlustuskassade andmed õtsete tule-, koduloomade- ja ralekindlustuste arv ja summa 1 000 kr 1938. a.

	Hoonete		Vallasvara		Kokku		Loomade		Rahe	
	arv	summa	arv	summa	arv	summa	arv	summa	arv	summa
Virumaa	7 096	14 025	539	1 506	7 685	15 531	89	50	—	—
Järvamaa	3 938	9 534	290	904	4 228	10 438	13	6	—	—
Harjumaa	9 247	15 905	414	629	9 661	16 534	—	—	—	—
Läänemaa	9 385	13 054	97	186	9 482	13 240	12	2	—	—
Saaremaa	6 257	7 791	149	416	6 406	8 207	174	20	—	—
Pärnumaa	6 712	16 987	416	1 025	7 128	18 012	5	2	—	—
Viljandimaa	6 604	18 651	754	1 620	7 358	20 271	55	75	6	—
Tartumaa	9 016	22 432	1 327	2 340	10 343	24 772	60	5	—	3
Valgamaa	1 167	3 871	65	123	1 232	3 994	4	1	—	—
Võrumaa	6 327	14 561	520	895	6 847	15 456	1	1	—	—
Petserinmaa	278	387	1	1	274	383	—	—	—	—
Kokku	66 022	137 198	4 622	9 645	70 644	146 843	408	162	6	3

7. Elukindlustus.
Assurance sur la vie.

Beldused elukindlustuse soodsa arenguks ei olnud 1938. a. parimad. Majanduslik seisund oli üldiselt soodus, kuid häirivalt mõjus siin välis-

poliitilise olukorra pidev teravnemine. Elukindlustuse mõddukas kasv surmajuhukindlustuste osas jätkus siiski tegevusaastal. Otsete surmajahu-kindlustuste arv suurenes 2 341 ja summa 3 031 tuh. kr võrra,

ulatudes aasta lõpul esimene 39 409 ja viimane 39 631 tuh. kr. Üleelamisjuhu kindlustus koondus arvult 196 juhu ja summalt 119 tuh. kr võrra. Aasta lõpul kehtis 2453 üleelamisjuhu-kindlustust 1617 tuh. kr suuruses summas. Surmajuhu-kindlustusseisu kasv toimus valdavalt suurkindlustuse osas. Ainult ühel seltsil oli väikekindlustus ses suhtes ülekaalus. Üleelamisjuhu-kindlustuste arvu koondumine langes peaosas väikekindlustuse arvele, summa koondumine toimus ligemale võrdselt väike- ja suurkindlustuse osas.

1938. a. kestel anti tildse 9 192 uut surmajuhu- ja 21 üleelamisjuhu-kindlustust vastavalt 7 747 tuh. kr ja 20 tuh. kr suuruses summas. Samal ajal langes välja 6 823 surmajuhu-kindlustust ja 232 üleelamisjuhu-kindlustust vastavalt 4 674 tuh. kr ja 164 tuh. kr suuruses. Väljalangemise põhjustas valdavas osas kindlustuste enneaegne raugemine ja vaid väikeses osas kindlustusjuhu saabumine. Surmajuhu-kindlustuse arvel märgiti 188 surma-, 370 üleelamise- ja 6 252 enneaegse raugemise juhtu, mis vähendas kindlustussummat vastavalt 287 tuh. kr, 110 tuh. kr ja 4 266 tuh. kr. Raugemiste arv moodustas 68,0% ja summa 55,1% tegevusaastal antud kindlustuste arvust ja summast. Eriti suur oli väikekindlustuste raugemine, mis peamiselt tingis ilmneva raugemiste arvu ja summa osatähtsuse erinevuse. Üleelamiskindlustusi anti tegevusaastal tähtsusega määral. Samal ajal langes välja nimetatud kindlustusi suuremääraliselt, peamiselt raugemise tõttu. Üleelamiskindlustuste raugemisuhtude arv ja summa ületasid mitmekordselt vastavaid hangitud kindlustuste arvusid. Elukindlustusseisu muutus tuletatult vastava seis tabeli alusel ja seis muutumise tabeli vastavad andmed ei tihitu täpsalt.

Siin avalduva väikese erinevuse põhjustas peamiselt ühe seltsi puudumine viimasest tabelist ja ühe seltsi kooskõlastamata andmed.

Elukindlustuse levik erines suuresti üksikute linnade ja maade järgi. Suhteliselt suurim oli see Tallinnas. Ka teised linnad ületasid ses suhtes maid; nagu ilmneb eelnevalt tab., 1 000 elaniku kohta tuli 31. XII 1938 üleriigiliselt keskmiselt 37,5 kindlustust 36,9 tuh. kr kindlustussummaga, linnas 71,1 kindlustust ja 74,5 tuh. kr ning maal 22,1 kindlustust ja 19,7 tuh. kr. Kindlustuste võrk oli tihedaim pealinnas (1 000 elaniku kohta 86,9 kindlustust 99,3 tuh. kr) ja hõredaim Petserimaal (1 000 elan. kohta 3,3 kindlustust 3,4 tuh. kr).

Elukindlustusest saadi sissetulekut preemiana ja poliisimaksuna 1 928 tuh. kr ja see haru nõudis väljaminekut kindlustussummade tasudena ja tagasiostudena 614 tuh. kr. Võrreldes eelmise aastaga olid suurenenud saadud kindlustusmaksud 141 tuh. kr ja väljamaksud 111 tuh. kr. Väljamaksud näitasid summalist kasvu surma-, üleelamis- ja tagasiostujuhtude alal. Kasv oli kiireim surma- kui ka üleelamisjuhu-kindlustuses üleelamisjuhtude osas. Otsese surmajuhu-kindlustuse alal makseti 558 kahjujuhu puhul 364 tuh. kr ja 1 201 tagasiostu puhul 145 tuh. kr ning üleelamisjuhu kindlustuses 18 kahjujuhu puhul 19 tuh. kr ja 156 tagasiostu puhul 15 tuh. kr.

Elukindlustuses näitasid 7 seltsi tegevustulemusena puhaskasu 17 tuh. kr, 1 selts puhaskahju 1,4 tuh. kr ja 4 seltsi tulude ja kulude tasakaalu. Arvestades elukindlustusvõtjate dividendi tagavara täiendamissummad samuti ülejäägina, saame puhaskasu saavutanud seltside arvaks 11 ja nende puhaskasu summaks 128 tuh. kr. Arvaks arvele jäänud operatsiooniliste sissetulekute ja väljaminekute vahakord kujunes järgmiseks. Elukindlustuspreemiat ja poliisimaksu saadi 1 955 tuh. kr (1937. a. 1 728 tuh. kr). Sellest kulutati kindlustusväljamaksudeks 25,7%, ärikuluks 28,7% ja preemiatagavara suurendamiseks 37,3%. Summalt suurenesid tegevusaastal kõik kuliigid, osatähtsusest aga vaid kindlustuskahjud. Operatsioonilised sissetulekud ületasid väljaminekuid, 162 tuh. kr võrra (1937. a. 119 tuh. kr).

1939. a. kestnud rahvusvaheliste suhete teravnemine ja möödunud stigisel puhkenud sõda ei jätanud mõjutamata häirete suhtes ülimalt tundelist elukindlustust. Selle arenemine asetleidnud sündmuste mõjutusel pidurdus tunduvalt. Andmed kindlustuste enneaegse raugemise kohta puuduvad veel, kuid tõenäoliselt avaldus siin elavnemine 1939. a. Uusi elukindlustusi anti 1939. a. arvult ja summalt ligemale 1/3 võrra vähem kui eelmisel aastal. Tagasiminekuks, mis aasta esimesel poolel ei avaldunud nimeamisväärselt, kujunes ulatuslikuks aasta lõpu poolel.

1939. a. antud elukindlustuste arv ja summa kujunes kuude järgi järgmiseks:

Otsese kindlustuste seis linnade ja maade järgi.

	Otseskindlustuste seis 31. XII 1938				1 000 elaniku kohta	
	Surmajuhu		Üleelamisjuhu		Kindlustuste arv	Kindlustuste summa 1 000 kr
	arv	summa 1 000 kr	arv	summa 1 000 kr		
Tallinn	11 524	13 838	454	293	86,9	99,3
Tartu	2 740	2 797	80	62	47,9	48,6
Narva	1 142	1 220	143	53	54,9	54,1
Pärnu	1 406	1 225	51	41	71,7	62,3
Nõmme	973	1 079	64	40	63,7	74,1
Viljandi	753	744	49	36	63,0	66,2
Muis linnus	5 199	4 914	280	158	66,5	61,5
Kokku	23 737	25 362	1 126	683	71,1	74,5
Viru	3 072	2 708	244	136	30,9	26,5
Järva	1 365	1 205	138	82	30,7	26,3
Harju	2 104	1 868	159	86	25,6	22,1
Lääne	1 007	925	66	58	15,6	14,3
Saare	1 035	778	38	34	20,9	15,8
Pärnu	1 794	1 570	221	102	29,3	25,7
Viljandi	1 380	1 338	112	97	25,5	24,5
Tartu	2 183	2 017	174	131	20,8	19,0
Valga	541	547	98	41	24,7	22,8
Võru	960	1 041	73	74	13,6	14,7
Petsari	198	200	4	3	3,3	3,4
Kokku	15 639	14 201	1 327	934	22,1	19,7
Üldse	39 409	39 632	2 453	1 617	37,5	34,9

	Suur-ajukindl.		Välke-ajukindl.		Kokku	
	Arv	1 000 kr	Arv	1 000 kr	Arv	1 000 kr
Jaanu ar	352	476	311	111	663	587
Veebruar	398	513	460	139	858	652
Märts	507	631	593	171	1 100	802
Aprill	396	495	282	91	678	586
Mai	392	526	394	138	786	664
Juuni	328	425	239	109	567	534
Juuli	248	276	115	59	363	335
August	159	202	109	55	268	257
September	129	164	215	54	344	218
Oktoober	120	139	68	19	178	158
November	195	233	184	31	379	204
Detsember	238	306	93	36	336	342
Kokku	3 457	4 386	3 003	1 013	6 460	5 399

3. Mund kindlustus- harud.

Autres assurances.

Veokindlustuse kasv kestis 1938. a. edasi, avaldades kindlustuste arvu, summa ja sissetuleku paisumises. Aasta kestel anti otsekindlustust 7 824 kaubasaadetisele 66,7 milj. kr, 1 053 väärt-
sandetisele 5,0 milj. kr, 63 juhul laevakasko alal 2,7 milj. kr ja 752 juhul autokasko ning vastutus-
kindlustuse alal kogusummas 6,7 milj. kr. Arvatud
välja väärtsaadetiste kindlustuse summa, mis vähenes,
osutusid kõik teised arvud suurenenuks. Sissetulek
kindlustusmaksust ulatus 550 tuh. kr, sellest otse-
kindlustusest 478 tuh. kr (1937. a. üldse 444 tuh. kr)
ja kindlustus-kahjutasudeks kulutati 213 tuh. kr,
sellest otsekindlustuse alal 185 tuh. kr (1937. a. kogu-
summas 224 tuh. kr). Eelkõige kindlustusmaksude ja
kindlustuskahjude vahekorral soodustumise tõttu suu-
renes saavutatud puhaskasusumma tegevusaastal.
Puhaskasu suurenemine toimus peamiselt kahe seltsi
arvel. Puhaskasuga lõpetasid tegevusaasta 7 seltsi
ja puhaskahjuga 3 seltsi, kogusummas ulatus esimene
21 tuh. kr ja viimane 6 tuh. kr. Omaarvele jäi preemia-
ja poliisimaksu 242,5 tuh. kr (1937. a. 198,0 tuh. kr),
millest kulus kahjutasudeks 29,4%, ärikuludeks 54,0%
ja preemiatagavara täiendamiseks 3,0%. Operatsioonilised
sissetulekud ületasid vastavad väljaminekud
31,5 tuh. kr, mis on summalt veidi enam, suhteliselt
aga vähem kui eelmisel aastal.

Juba rida aastaid kestnud õnnetusekindlustuse
koondumine peatus tegevusaastal. Antud otseste
tööliste kollektiivkindlustuste arv suurenes mõõdukalt
(1938. a. 378, 1937. a. 342) ja üksikute kindlustuste
arv ja summa vähenesid. Saadud kindlustusmaksud
summalt ei muutunud nimetamisväärselt (1938. a.
44,5 tuh. kr, 1937. a. 46,3 tuh. kr ja otsekindlustuste
maksud 1938. a. 38,7 tuh. kr, 1937. a. 36,7 tuh. kr),
kuna kindlustuskahjud koondusid märksa (1938. a.
20,5 tuh. kr, 1937. a. 28,7 tuh. kr). Tegevustulemuseks
oli 4 seltsil puhaskasu (2,3 tuh. kr) ja 3 seltsil puhas-

kahju (0,4 tuh. kr). Oma arvele jäänud operatsioonilist
kuludest koondusid silmapaistvalt ärikulud. Teiste
kulutuste ja vastavate sissetulekute väiksemal
muutusel suurenes tulude ülekaal tegevusaastal.

Murdvargusekindlustuse kasv jätkus 1938. a.
Antud otsekindlustuste arv oli 2 796 ja summa
10 662 tuh. kr (1937. a. 2 613 ja 10 449 tuh. kr), millest
1 075 kaupadekindlustusele langes 3 223 tuh. kr.
Preemia- ja poliisimaksu saadi kogusummas 93,7 tuh. kr
ning kindlustuskahjusid tekkis 495 tuh. kr (1937. a.
vastavalt 76,5 tuh. kr ja 32,8 tuh. kr). Puhaskasu
saavutas 8 seltsi kogusummas 6,4 tuh. kr ja puhas-
kahju 5 seltsi 4,4 tuh. kr. Tegevuse üldtulemus kujunes
eelmisest aastast vähemsoodsaks eeskätt kindlustus-
kahjude paisumise tulemusel.

Klaasikindlustuse kasv kestis tegevusaastal edasi,
ehkki tagasihoidlikult. Anti 904 otsekindlustust
699 tuh. kr suuruses. 20,4 tuh. kr üldkindlustusmaksu
juures ulatusid kindlustuskahjud 14,4 tuh. kr. Era-
kordselt kõrge kahjutaseme tõttu kujunes tegevuse
üldtulemus mitterahuldavaks. 4 seltsil oli tulemuseks
puhaskasu ja 9 seltsil puhaskahju vastavalt 1,5 tuh. kr
ja 3,6 tuh. kr suuruses.

1938. a. anti 1 286 otsest koduloomakindlustust
737 tuh. kr suuruses summas, mis on arvalt rohkem,
summalt aga vähem kui eelneval aastal. Kindlustus-
maksud ulatusid kogusummas 52,2 tuh. kr ja kahju-
tasud 40,4 tuh. kr. Tegevustulemus kujunes, nagu
tavaliselt, ebasoodsaks kõrge kindlustuskahju tõttu.
Puhaskasu sai 1 selts 8 kr ja puhaskahju 6 seltsi
7,3 tuh. kr ja tulud ning kulud olid tasakaalus 1 seltsil.

Rahekindlustus, mis on meil väiksemaks kindlus-
tusharuks, koondus tegevusaastal märksa. Antud
67 otsekindlustuse summa moodustas 74 tuh. kr.
Kogu preemiasaak andis 2,0 tuh. kr, kindlustuskahju-
sid tekkis 0,9 tuh. kr.

Edasikindlustustegevus välismaaga arenes, nagu
tavaliselt, valdavalt passiivsete operatsioonide alal
ja kujunes tulemuselt välismaa seltside kasuks. Tege-
vusaastal suurenes järsult tulekahjudest, eriti suur-
tulekahjudest tekkinud kahjusumma, mis kajastus
välistehingute bilansis meie seltse soodustavalt. Meie
seltsel tuli ka tegevusaastal maksa juurde väliseltsele,
kuid tavalisest väiksem summa, nagu ilmneb järg-
nevaist andmeist. Välismaaga läbikäimises olnud
kindlustusseltselt tuli 11 seltsil maksa välismaale juurde
255,3 tuh. kr (üksikül seltsel 2,4 tuh. kr — 81,0 tuh. kr),
2 sai välismaalt juurde maksu 94,4 tuh. kr, seega moo-
dustas juurde maks väliseltsele üldse 160,9 tuh. kr
eelmise aasta 240 tuh. kr vastu.

	R e c e p t e s											
	Prime, police et port			Commissions pour réassurances	Indemnités reçues	Diminution dans la réserve des primes	Diminution dans la réserve de la couver- ture des pertes	Exploitation des immeubles	Intérêts reçus	Autres recettes	Partie nette	Total des recettes
	Total	Dont: Assurances étrangères	Dont: Police et port									
Klaaskindlustus —												
E. Lloyd	1 604	1 604	279	—	—	—	4	1	11	—	1 902	3 522
B. Union	1 660	1 018	194	102	143	—	—	—	21	8	—	1 934
Èka	3 583	3 583	391	—	—	111	47	39	48	27	—	3 855
A.-s. Hansa	1 050	1 050	180	217	—	—	—	13	15	—	—	1 295
Oma	957	957	183	—	—	—	9	—	—	10	40	1 016
Polaris	2 155	2 155	267	—	—	—	—	11	59	9	270	2 504
Põhja Kindl. a.-s.	549	549	106	—	—	38	—	—	5	—	322	912
Turis	2 419	2 011	263	236	280	—	—	—	—	1 905	—	4 349
Beks-Maja	2 938	2 622	486	—	—	—	—	—	55	96	433	3 522
Besti	2 047	2 047	333	6	—	38	—	—	43	12	263	2 409
Besti Ühisteg. Kindl. k.-s.	640	—	—	79	354	—	—	—	—	—	346	1 419
Põhja Kotkas	541	541	98	86	733	—	—	—	50	10	37	1 457
Talu	264	264	42	44	—	—	—	—	—	—	7	315
Kokku	20 407	18 401	2 822	770	1 519	135	60	64	307	2 077	3 620	29 009
1937	17 097	16 626	2 441	578	1 029	2	17	14	233	1 762	136	21 768
Koduloomade kindlustus —												
Oma	11 490	7 208	1 339	1 237	4 398	—	28	—	—	133	1 150	18 439
Beks-Maja	10 230	6 007	1 114	978	3 833	—	22	—	80	1	1 092	16 236
Besti	9 924	2 947	551	1 047	3 865	—	161	—	256	33	1 710	16 998
E. Edasik. Keskkühis	368	130	23	64	30	—	—	—	13	3	—	484
Besti Ühisteg. Kindl. k.-s.	6 018	541	92	406	916	—	22	—	—	—	1 032	10 194
Kalju	203	203	35	32	45	—	—	—	—	—	33	313
Põhja Kotkas	136	136	25	22	421	—	—	—	12	3	—	594
Talu	12 915	9 246	1 538	1 532	4 690	—	22	—	366	—	1 383	20 908
Kokku	52 184	26 427	4 767	5 318	18 204	—	255	—	727	173	7 300	84 161
1937	44 531	23 980	4 290	4 434	14 254	306	126	—	394	216	2 753	67 014
Rahekahjude kindlustus —												
Oma	725	644	112	102	65	—	—	—	—	8	—	900
Besti	367	286	56	41	136	—	—	—	14	3	96	657
Besti Ühisteg. Kindl. kesks.	539	—	—	87	231	—	—	—	—	—	1	858
Talu	321	240	43	34	203	—	—	—	—	—	22	560
Kokku	1 952	1 170	211	264	635	—	—	—	14	11	119	2 995
1937	3 228	1 874	422	417	945	—	—	—	10	7	—	4 607
Kõik kindlustusharud kokku —												
E. Lloyd	940 063	922 314	104 501	39 868	255 752	—	1 880	1 697	79 088	4 680	—	1 333 803
B. Union	313 705	238 843	33 114	47 484	102 139	—	86	1 183	10 352	2 949	—	486 878
Èka	1188 421	1010 121	90 329	35 929	287 976	—	7 553	26 618	78 274	24 831	—	1 699 800
A.-s. Hansa	183 163	170 252	25 075	40 354	66 706	—	18	2 238	2 512	371 ³⁾	—	300 452
Oma	802 354	659 429	81 249	69 638	90 617	—	1 829	13 693	22 281	31 019	—	1 040 436
Polaris	1193 592	970 606	135 359	130 469	500 213	—	3 789	7 920	32 446	5 999	—	1 374 423
Põhja Kindl. a.-s.	325 188	307 822	38 548	44 029	99 886	—	130	—	17 852	2 084	—	488 669
Turis	82 012	81 156	9 591	14 338	9 242	—	0	—	1 987	78 006	—	185 665
Aktiseltsid kokku	5043 398	4360 543	513 363	523 169	1421 621	—	15 285	53 352	254 147	149 919	—	7 459 831
1937	4699 278	3905 390	465 302	507 164	990 396	5 970	18 819	57 912	208 748	126 101	14 123	6 823 511
Beks-Maja	766 961	639 994	85 977	59 728	137 165	—	1 030	—	30 165	11 244	—	1 006 293
Besti	880 979	743 716	85 789	72 097	110 460	—	4 126	40 266	31 522	3 676	—	1 149 026
E. Apteekrite Vast. k.-s.	5 827	5 827	949	941	—	—	—	—	1 278	239	—	8 235
R. Edasik. Keskkühis	35 224	4 943	499	7 330	7 611	—	—	—	1 324	331	—	51 320
Besti Ühisteg. Kindl. kesks.	725 551	41 673	6 623	129 009	318 018	—	646	—	9 933	796	—	1 184 853
Kalju	20 173	17 567	2 921	4 062	6 236	2 750	—	—	2 435	653	—	36 559
Kotkas	86 882	86 682	1 304	21 193	6 118	—	—	—	8 562	—	—	122 560
Narva Ühisteg. k.-s.	3 590	8 590	918	1 961	1 610	—	—	—	1 554	613	—	13 715
Põhja Kotkas	31 838	31 838	5 700	7 349	8 227	—	—	—	2 065	—	—	49 595
Talu	869 888	292 760	45 576	31 266	76 191	—	568	—	12 757	14 292	—	504 362
Ühisteg. k.-s. kokku	2932 654	1873 580	235 936	335 800	670 236	2 750	6 370	40 266	192 548	36 844	—	4 127 468
1937	2654 226	1713 518	218 898	314 252	553 077	4	2 939	35 575	66 646	26 071	832	3 653 622
Üldse	7376 052	6234 123	749 299	857 909	2091 857	2 750	21 655	93 618	356 695	186 763	—	11 587 299
1937	7353 504	5678 008	684 200	821 416	1543 473	5 974	21 758	93 487	270 394	162 172	14 956	10 277 133
%												
1938 %												
Aktiseltsid	67,8	52,5	6,9	7,0	19,1	—	0,2	0,7	3,4	2,0	—	100,0
Ühisteg. kindlustusseltsid	71,0	45,4	5,7	8,1	16,2	0,1	0,2	1,0	2,5	0,9	—	100,0
Üldse	68,8	53,8	6,5	7,4	18,0	0,0	0,2	0,9	3,1	1,6	—	100,0
1937 %												
Aktiseltsid	71,1	60,0	7,0	7,8	15,0	0,1	0,3	0,9	3,1	1,9	0,2	100,2
Ühisteg. kindlustusseltsid	72,7	46,9	6,0	8,6	15,1	0,0	0,1	1,0	1,8	0,7	0,0	100,0
Üldse	71,7	53,3	6,7	8,0	15,0	0,1	0,2	0,9	2,6	1,5	0,1	100,1

3) Oaitamata harude järgi.

Kindlustusseltskade Ühiskehtjaline Arvitsis 31. XII 1938 (1.000 kr) — Bilans Total déduité des sociétés d'assurance au 31. XII 1938.

Table with multiple columns: Aktiva - Acti, Passiiv - Passiiv, and Bilans - Balance. Rows include various financial categories like Kassa, Põhikapital, and different types of reserves. Includes sub-headers for 'Aktiiva - Acti' and 'Passiiv - Passiiv'.

1976,4 494,7 3332,8 200,7 1318,0 1550,8 173,0 182,6 9288,4 100 3077,4 100 223,3 6177,0 27,3 43,0 506,3 355,2 216,7 33,2 67,7 439,7 4339,7 160 4906,3 100 14218,1 100 13683,7 100

Rahckindlustus 1938. a. — Assurances contre la grêle en 1938.

	Kindlustuste arv ja summa Nombre et montant des assurances				Saadud preemiad ja kahjud — Primes et pertes										
	Antud otse-kindlustused Assurances directes		Antud edasi-kindlust. sisemaal Réassurances en Estonie		Otseskindlustusist Assurances directes		Edasikindlustusist sisemaal — Réassurances en Estonie			Kokku otse- ja edasikindlust. Total des assurances directes et réassurances			Oma arvele jäänud Restant au risque des sociétés		
	arv	1000 kr	nombre	1000 kr	Preemiad kr	Kahjud		Primes kr	Pertes		Preemiad kr	Kahjud		Preemiad kr	Kahjud kr
						arv	kr		nombre	kr		arv	kr		
Oma	33	41	40	6	532	1	75	81	4	49	613	5	124	106	59
Eesti	12	18	61	6	230	1	156	81	4	38	311	5	194	105	58
E. Ühisteg. Kindl. k.-s.	—	—	73	41	—	—	—	539	5	289	539	5	289	106	58
Talu	22	15	51	6	197	3	232	81	2	29	278	5	261	106	58
Kokku	67	74	225	59	959	5	463	782	15	405	1741	20	668	423	233
1937	163	110	486	105	1452	4	607	1354	14	632	2806	18	1289	736	344

Veokindlustus 1938. a. — Assurances-transportis en 1938.

	Antud kindlustuste arv ja summa Nombre et montant des assurances						Preemiad ja kahjud — Primes et pertes							
	Otseskindlustused Assurances directes				Edasikindlustused sisemaal Réassurances en Estonie		Oma arvele jäänud Restant au risque des sociétés 1000 kr	Otseskindlustusist Assurances directes		Üldse Total		Oma arvele jäänud Restant au risque des sociétés		
	1938		1937		Primes ¹⁾ kr	Kahjud Pertes		Primes ¹⁾ kr	Kahjud Pertes		Primes ¹⁾ kr	Kahjud Pertes		
	arv	1000 kr	nombre	1000 kr		arv			1000 kr	arv		kr	arv	kr
Eesti Lloyd: kokku	1 013	12 614	588	7 604	279	2 383	2 069	21	5 899	31 008	5 926	7 241	1 203	
a) kaubad — marchandises	1 008	12 583	588	7 604	279	2 382	2 038	21	5 899	31 008	5 926	7 241	1 202	
b) väärtasandet. — valeurs	5	31	—	—	—	—	31	—	—	—	—	—	—	
Eesti Unio: kokku	50	605	40	369	5	52	69	2	118	21 685	118	5 420	10	
a) kaubad — marchandises	49	593	39	357	2	17	62	2	118	21 685	118	5 420	10	
c) laevakasko — casco	1	12	1	12	3	35	7	—	—	—	—	—	—	
Enk: kokku	1 552	7 247	709	7 501	—	—	2 217	13	2 969	58 576	2 969	41 535	566	
a) kaubad	1 233	6 457	532	6 906	—	—	2 141	13	2 969	58 576	2 969	41 535	566	
b) väärtasandetised	314	790	177	595	—	—	76	—	—	—	—	—	—	
A.-B. Hansa: kokku	732	6 239	763	4 865	144	443	854	22	3 074	31 850	3 110	2 540	364	
a) kaubad	702	5 991	731	4 601	144	443	809	22	3 074	31 850	3 110	2 540	364	
b) väärtasandetised	30	248	32	264	—	—	45	—	—	—	—	—	—	
Polaris: kokku	3 423	35 131	3 257	34 447	1 208	1 274	5 731	75	99 010	290 393	99 433	129 238	11 993	
a) kaubad	2 850	28 521	2 541	28 064	1 207	1 263	4 608	35	86 261	290 393	99 414	129 238	3 153	
b) väärtasandetised	704	3 900	657	4 786	—	—	921	—	—	—	—	—	—	
c) laevakasko	62	2 700	59	1 697	1	11	257	40	62 749	—	63 069	—	8 840	
Põhja Hindl. a.-s.: kokku	232	712	216	597	—	—	247	4	620	36 681	620	8 183	437	
a) kaubad	232	712	216	597	—	—	247	4	620	36 681	620	8 183	437	
Eesti: kokku	1 356	8 869	1 140	6 733	877	2 701	1 651	15	3 511	21 564	5 119	5 438	2 885	
a) kaubad	1 356	8 869	1 140	6 733	877	2 701	1 651	15	3 511	21 564	5 119	5 438	2 885	
Eesti Edasikindl. Keskküh.: kokku	146	2 073	207	1 830	—	—	29	1	274	2 735	274	48	26	
a) kaubad	146	2 073	207	1 830	—	—	29	1	274	2 735	274	48	26	
E. Ühisteg. Kindl. kesks.: kokku	437	912	373	574	1 602	7 623	1 645	2	3 073	18 823	5 308	6 386	2 860	
a) kaubad	437	912	373	574	1 602	7 623	1 645	2	3 073	18 823	5 308	6 386	2 860	
Kalju: kokku	—	—	—	—	—	—	15	—	—	—	13	—	13	
a) kaubad	—	—	—	—	—	—	15	—	—	—	13	—	13	
Üldse: kokku	8 940	74 453	—	—	4 115	14 495	14 577	155	118 548	513 336	122 940	206 152	20 356	
a) kaubad	7 824	66 741	—	—	4 111	14 449	13 240	115	55 799	513 336	59 871	206 152	11 516	
b) väärtasandetised	1 053	4 899	—	—	—	—	1 073	—	—	—	—	—	—	
c) laevakasko	63	2 712	—	—	4	40	264	40	62 749	—	63 069	—	8 840	
Üldse 1937. a.: kokku	7 342	64 866	—	—	1 731	6 246	12 114	148	149 312	412 484	150 716	166 608	13 354	
a) kaubad	6 411	57 578	—	—	1 729	6 217	10 859	110	45 773	412 484	147 177	166 608	7 310	
b) väärtasandetised	871	5 879	—	—	—	—	1 241	—	—	—	—	—	—	
c) laevakasko	60	1 609	—	—	2	29	214	38	103 539	—	103 539	—	6 044	

1) Koos autokindlustuspreemiaga.

Klaaskindustus 1938. a. — Assurances des glaces et vitres en 1938.

	Kindlustuste arv ja summa — Nombre et montant des assurances				Saadud preemiad ja kahjud — Primes et pertes									Oma arvele jäänud — Restant au risque des sociétés		
	Antud otsekindlustused — Assurances directes		Antud edasikindlustused — Réassurances		Otsekindlustustest — Assurances directes			Edasikindlustustest — Réassurances en Estonie			Kokku otse- ja edasikindlustustest — Assurances directes et réassurances			Preemiad — Primes	Kahjud — Pertes	
	arv	1 000 kr	nombre	1 000 kr	Preemiad — Primes	Kahjud — Pertes		Preemiad — Primes	Kahjud — Pertes		Preemiad — Primes	Kahjud — Pertes				
						kr	arv		kr	kr		arv	kr	kr	arv	kr
Eesti Lloyd	85	58	—	—	1 325	11	3 005	—	—	—	1 325	11	3 005	1 325	3 005	
Eesti Union	68	40	77	27	824	8	289	642	—	12	239	1 468	20	575	1 058	432
Eka	190	140	—	—	3 192	22	2 001	—	—	—	3 192	22	2 001	3 192	2 001	
A.-s. Hansa	15	31	—	—	870	—	—	—	—	—	870	—	—	—	—	
Oma	44	60	—	—	774	3	613	—	—	—	774	3	613	774	613	
Polaris	91	74	—	—	1 888	5	1 769	—	—	—	1 888	5	1 769	1 888	1 769	
Põhja Kindl. a.-s.	39	18	—	—	444	10	723	—	—	—	444	10	723	444	723	
Turis	84	69	66	20	1 748	14	578	408	6	143	2 156	22	721	1 192	432	
Beks-Maja	123	76	32	13	2 136	25	1 700	316	4	354	2 452	29	2 054	2 452	2 054	
Eesti	182	107	—	—	1 714	16	1 435	—	—	—	1 714	16	1 435	1 682	1 435	
E. Ühisteg. Kindl. Kesks.	—	—	35	20	—	—	—	640	6	733	640	6	733	324	379	
Põhja Kookas	19	10	—	—	443	6	780	—	—	—	443	6	780	19	47	
Tatu	14	7	—	—	222	—	—	—	—	—	222	—	—	44	—	
Kokku 1937. a.	904	699	210	86	15 380	120	12 890	2 006	30	1 519	17 586	150	14 409	14 436	12 890	
	820	660	180	59	14 185	77	5 130	1 376	18	137	15 566	95	5 317	13 170	4 288	

Õnnetuskindustus 1938. a. — Assurances-accidents accordées en 1938.

	Antud otsekindlustused — Assurances directes						Antud edasikindlustused sisemaal — Réassurances en Estonie									
	Töölised kollektiiv-kindlust. — Assurances collectives des ouvriers	Kindlustuste arv — Nombre des assurances	Surma puhul — En cas de décès		Invalidsuse puhul — En cas d'invalidité		Päevarahad — Allocations de voyage		Töölised kollektiiv-kindlust. — Assurances collectives des ouvriers	Kindlustuste arv — Nombre des assurances	Surma puhul — En cas de décès		Invalidsuse puhul — En cas d'invalidité		Päevarahad — Allocations de voyage	
			iskute arv	1 000 kr	iskute arv	1 000 kr	iskute arv	1 000 kr			iskute arv	1 000 kr	iskute arv	1 000 kr	iskute arv	1 000 kr
Eesti Lloyd	3	14	13	175	14	180	7	(0,1)	—	2	2	20	—	—	—	
Eesti Union	—	83	98	362	96	597	67	(0,2)	—	1	1	2	—	—	—	
Eka	219	30	29	212	34	227	14	(0,1)	—	1	36	—	—	—	—	
Oma	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Põhja Kindl. a.-s.	54	47	43	417	47	690	25	—	172	1	10	—	—	—	—	
Eesti	36	63	218	340	221	1 045	198	—	—	—	—	—	—	—	—	
E. Ühisteg. K. k.-s.	51	—	—	—	—	—	—	—	46	33	188	370	187	987	186	
Kokku 1937	378	237	401	1 506	412	2 739	309	—	271	33	193	438	192	1 096	186	
	842	289	—	2 347	—	2 746	—	—	250	33	341	—	747	—	(0,3)	

Õnnetuskindlustuse preemiad ja kahjutasud 1938. a. — Primes et indemnités de l'assurance-accidents en 1938.

Sel. vastatuskindl.:) 4, *) 234, *) 26.	Otsekindlustustest — Assurances directes						Edasikindlustustest sisemaal — Réassurances en Estonie						Oma arvele jäänud kindlustustest — Assurances restant au risque des sociétés							
	Preemiad — Primes kr	Õnnetuste arv — Nombre des accidents	Kahjutasude summa — Montant des indemnités kr				Preemiad — Primes kr	Õnnetuste arv — Nombre des accidents	Kahjutasude summa — Montant des indemnités kr				Preemiad — Primes kr	Surmasjuhud — En cas de décès	Invalidsuse puhul — En cas d'invalidité	Päevarahad — Allocations de voyage	Ravikulud — Assistance médicale	Kokku — Total		
			Surmasjuhud — En cas de décès	Invalidsuse puhul — En cas d'invalidité	Päevarahad — Allocations de voyage	Ravikulud — Assistance médicale			Kokku — Total	Surmasjuhud — En cas de décès	Invalidsuse puhul — En cas d'invalidité	Päevarahad — Allocations de voyage							Ravikulud — Assistance médicale	Kokku — Total
Eesti Lloyd	1 491	—	—	—	—	—	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Eesti Union	5 789	—	—	—	—	—	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Eka	13 620	121	29	2 931	4 550	2 916	9 826	2 049	38	—	—	—	—	—	—	—	—			
Oma	254	—	—	—	114	57	171	—	—	924	485	1 409	5 425	12	989	1 895	1 173			
Põhja Kindl. a.-s.	11 000	1) 59	—	—	1 802	1 178	3 114	1 138	120	211	416	182	809	3 112	211	721	325			
Eesti	2 625	60	—	—	1 845	417	2 447	—	—	—	—	—	—	37	108	43	188			
E. Ühisteg. k.-s.	—	—	—	—	—	—	—	2 495	59	—	2 296	—	2 296	307	—	238	—			
Kokku 1937	34 685	242	29	3 116	8 311	3 968	15 558	5 814	217	211	3 636	667	4 514	10 491	12	1 237	2 971			
	32 758	240	—	—	—	—	22 248	9 600	—	—	6 018	—	12 765	—	—	—	7 704			

Murdvarguste kindlustus 1938. a. — Assurances contre le vol avec effraction.

	Kindlustuste arv ja summa Nombre et montant des assurances										Preemiad ja kahjud — Primes et pertes									
	Antud otsekindlustused Assurances directes						Antud edasikindlustused sisemaal Réassurances en Estonie 1938				Otsikindlustusist Assurances directes						Otse- ja edasikindlustusist kokku Assurances directes et réassurances			
	1938			1937							Kahjud — Pertes									
	Kaubad Marchandises		Muud Autres		Kokku Total		Kokku Total						Kaubad Marchandises		Muud Autres		Kokku Total			
	arv	1 000 kr	arv	1 000 kr	arv	1 000 kr	arv	1 000 kr	arv	1 000 kr	arv	1 000 kr	arv	kr	arv	kr	arv	kr	Preemiad Primes kr	Kahjud Pertes kr
Besti Lloyd	129	598	208	1 017	397	1 613	323	1 425	18	16	6 895	13	2 492	8	1 068	21	3 560	6 480	3 573	
Besti Union	46	98	121	369	163	467	182	482	19	18	2 262	7	7 761	4	350	11	1 111	2 356	1 124	
Eka	46	348	158	777	204	1 125	193	1 206	16	12	4 519	5	4 433	1	60	6	493	4 571	493	
Hansa	6	33	59	314	65	347	79	354	16	12	909	—	—	—	—	—	—	962	—	
Oma	112	190	68	181	180	381	127	268	1 211	41	1 989	5	4 411	—	—	5	4 411	7 476	3 193	
Polaris	34	292	170	1 290	204	1 582	183	1 315	19	18	4 113	—	—	2	734	2	734	9 766	1 000	
Põhja Kindl. a. s.	16	88	151	851	162	939	192	1 241	39	116	2 717	—	—	3	110	3	110	3 276	110	
Turis	73	155	187	488	210	641	206	631	1	2	2 491	9	1 253	1	150	9	1 403	2 500	1 403	
Eks-Maja	220	380	370	1 173	533	1 553	535	1 661	815	273	7 521	14	7 015	1	42	15	7 058	11 680	8 774	
Besti	145	333	183	765	323	1 093	321	1 025	1 084	326	5 712	5	3 753	3	400	8	4 153	10 595	6 507	
Besti Ühisteg. Kindlust. Kesks.	93	170	10	84	103	254	90	202	1 298	944	3 190	19	1 712	—	—	19	1 712	17 978	9 517	
Põhja Korkas	75	230	9	15	84	245	68	219	—	—	760	3	1 890	1	395	4	2 285	760	2 285	
Talu	80	310	33	107	113	417	114	431	1 279	406	2 547	1	489	—	—	1	489	5 411	2 538	
Kokku 1937	1 075	3 223	1 737	7 439	2 796	10 662	2 613	10 449	5 815	2 184	45 075	81	20 209	24	3 309	104	23 519	83 786	40 517	
									5 255	2 377	41 643					69	22 711	37 457	32 784	

Autokindlustus 1938. a. — Assurances des automobiles en 1938.

	Antud kindlustuste arv ja summa Nombre et montant des assurances						Kahjud — Pertes					
	Otsikindlustused Assurances directes			Edasikindlustused sisemaal — Réassurances en Estonie			Oma arvele jäänud Restant au risque des sociétés 1 000 kr	Otsikindlustusist Assurances directes		Üldse Total		Oma arvele jäänud Restant au risque des sociétés
	arv		summa	Nombre		Montant		Summa kr		Montant en kr		
	Kind- lustuste	Autode	1 000 kr	Assu- rances	Auto- mobiles	1 000 kr		Arv	Summa	Nombre	Montant	
	Besti Union	89	89	1 378	6	6	22	289	50	16 269	57	16 332
autokasko	—	—	342	—	—	11	78	—	15 967	—	16 030	3 147
isikukahjud	—	—	1 000	—	—	11	205	—	12	—	12	2
asjakahjud	—	—	27	—	—	—	6	—	290	—	290	58
Eka	466	371	3 507	—	—	—	2 340	149	25 935	149	25 935	23 515
autokasko	—	—	3 056	—	—	—	2 183	—	25 673	—	25 673	23 233
isikukahjud	—	—	368	—	—	—	74	—	50	—	50	25
asjakahjud	—	—	83	—	—	—	83	—	207	—	207	207
Polaris	—	—	—	107	107	371	371	—	—	—	23 497	23 497
autokasko	—	—	—	—	—	108	108	—	—	—	—	—
isikukahjud	—	—	—	—	—	257	257	—	—	—	—	—
asjakahjud	—	—	—	—	—	8	8	—	—	—	—	—
Põhja Kindlust. a. selts	193	165	1 704	—	—	—	341	154	19 309	154	19 369	3 874
autokasko	—	—	785	—	—	—	147	—	18 239	—	18 239	3 048
isikukahjud	—	—	879	—	—	—	176	—	855	—	855	171
asjakahjud	—	—	90	—	—	—	18	—	275	—	275	55
Besti Ühisteg. Kindl. Keskselts	14	14	72	—	—	—	38	3	675	3	675	338
autokasko	—	—	50	—	—	—	25	—	675	—	675	338
isikukahjud	—	—	22	—	—	—	11	—	—	—	—	—
asjakahjud	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku	752	639	6 661	113	113	393	3 377	362	62 248	85 608	54 431	
autokasko	—	—	4 183	—	—	117	2 539	—	60 550	—	—	—
isikukahjud	—	—	2 278	—	—	269	723	—	917	—	—	—
asjakahjud	—	—	200	—	—	8	116	—	772	—	—	—

Koduloomade kindlustus 1938. a. — Assurances des animaux domestiques en 1938.

	Kindlustuste arv ja summa — Nombre et montant des assurances								Saadud preemiad ja kahjud Primes et pertes						
	Antud otsekindlustused — Assurances directes								Antud edasi- kindlustused sisemaal Réassurances en Estonie	Otsekindlustusist Assurances directes		Otse- ja edasikind- lustusist kokku Total des assurances directes et réassu- rances			
	Kokku Total		Hobused Chevaux		Velsed Bêtes bovines		Muud loo- mad—Autres animaux								
	kindl. arv	1 000 kr	nombre ¹⁾	1 000 kr	arv ¹⁾	1 000 kr	arv ¹⁾	1 000 kr	1 000 kr	Preemiad kr	Kahjud		Primes kr	Pertes	
									arv	kr	arv	kr	arv	kr	
Oma	290	169	313	142	218	26	5	1	248	5 869	34	5 541	10 151	157	8 903
Eekr-Maja	309	135	237	86	425	47	47	2	247	4 693	25	4 791	9 118	156	8 258
Eesti	133	79	148	57	214	22	2	(0,2)	312	2 396	15	2 788	9 373	158	8 290
Eesti Edasikindl. Kesküh. E. Ühisteg. Kindl. k.-s. . .	1	3	4	3	—	—	—	—	9	116	—	—	345	1	46
Kalju	43	12	28	9	26	3	1	(0,0)	306	449	2	175	6 328	187	5 341
Põhja Kotkas	6	7	9	6	14	1	1	(0,1)	—	167	1	50	167	1	50
Talu	5	3	4	2	12	1	—	—	—	110	1	430	110	1	430
Talu	499	224	457	143	689	76	—	—	228	7 653	38	5 862	11 327	157	9 115
Kokku	1 286	632	1 200	453	1 598	176	56	3	1 850	21 658	116	19 637	47 415	788	40 432
1937. a.	1 149	985							1 482	19 690	114	16 045	40 241	662	32 060

Eesti kindlustusseltsidelt välismaa kindlustusseltsidele maksta ja neilt saada olnud summad 1938. a. (1 000 kr).

	Välismaa kindlustusseltsidele oli maksta				Välismaa kindlustusseltsidelt oli saada				Välism. seltsidele oli rohkem maksta (—) või neilt rohkem saada (+)	
	Kahju- tasusid	Preemiaid	Komis- jone	Kokku	Kahju- tasusid	Preemiaid	Komis- jone	Kokku		
Üldse	273,5	2 245,1	142,5	2 661,1	1 435,8	434,3	531,2	99,0	2 500,3	-160,8
sel.: tulekindlust.	184,6	1 643,1	118,8	1 946,5	1 184,2	373,2	442,8	—	2 000,2	+53,7
elukindlustus	65,6	292,1	—	257,7	109,4	1,0	43,7	99,0	258,1	-104,6
Üldse 1937	267,2	2 053,2	141,4	2 461,8	1 029,1	476,6	509,0	207,0	2 221,7	-240,1
sel.: tulekindlustus	223,1	1 479,9	122,6	1 825,6	699,6	422,1	423,1	—	1 544,8	-230,8
elukindlustus	26,9	307,4	0,1	334,4	142,4	10,8	48,3	207,0	408,5	+74,1

1) Loomade arv.

Kindlustusseltside kohta varem Keskbüroo väljaandis ilmunud artiklid ja andmed:

Kindlustusseltsid 1937. a., V. Feldman, Eesti Statistika nr. 207(2), 1939. a., lk. 77—92.
 Kindlustusseltsid 1936. a., V. Feldman, Eesti Statistika nr. 195(2), 1938. a., lk. 85—90.
 Kindlustusseltsid 1935. a., V. Feldman, Eesti Statistika nr. 183(2), 1937. a., lk. 58—73.
 Kindlustusseltsid 1934. a., V. Feldman, Eesti Statistika nr. 172(3), 1936. a., lk. 118—131.
 Kindlustusseltsid 1933. a., V. Feldman, Eesti Statistika nr. 160(3), 1935. a., lk. 140—153.
 Kindlustusseltsid 1932. a., V. Feldman, Eesti Statistika nr. 149(4), 1934. a., lk. 181—194.

TÖÖSTUSTÖÖLISTE ja RIIGI- ning OMAVALITSUSAMETNIKE ja -TEENIJATE TOITLUSOLUD.

ALIMENTATION d'OUVRIERS INDUSTRIELS et de FONCTIONNAIRES PUBLICS.

Sisu: Tööstustööliste toitlus, lk. 77. 2. Riigi- ja omavalitsusametnike ja -teenijate toitlus, lk. 91.

Leibkondade tulude ja kulude koostise kõrval büdžetiuurimused võimaldavad valgustada ka mitmesuguseid teisi palgateenijate elutingimusi puutuvaid küsimusi, neist esikohal toitlust. Eesti 1937—38. a. büdžetiuurimisel on peetud silmas eriti palgateenijate toitlusolude selgitamist, eesmärgiga luua alus ka edaspidiseks rahvastiku toitlusolude uurimisteks, millised on Rahvastelidu algatusel kerkinud päevakorraale rahvusvahelises ulatuses.

On võetud vaatlusele tööstustööliste ning riigi- ja omavalitsusametnike ja -teenijate kui suuremate rühmituste toitlusolud. Erilist tähelepanu seejuures on omistatud tööstustöölistele.

Toitluse uurimisel vaadeldud leibkondade suurus.
Grandeur des ménages observés.

1.	Tööstustöölistel <i>Ouvriers industriels</i>			Riigi- ja omavalitsusametnikud ja -teenijad — <i>Fonctionnaires publics</i>		
	Leibkondade arv <i>Nombre des ménages</i>	Keskml. leibkonna kohta <i>Moyenne par ménage</i>		Leibkondade arv <i>Nombre des ménages</i>	Keskml. leibkonna kohta <i>Moyenne par ménage</i>	
		Liikmeid	Taiskõeldustatuid		Membres	Unités de consommation.
—25 kr	8	4,99	3,47	—	—	—
26—35 „	47	4,71	3,33	6	4,82	3,70
36—45 „	47	3,32	2,78	—	4,83	3,41
46—55 „	37	3,46	2,38	12	4,25	3,05
56—65 „	33	3,15	2,28	13	3,64	2,50
66—75 „	17	2,62	2,28	21	3,76	2,65
76—85 „				17	3,61	2,51
86—95 „				10	3,49	2,79
96— „				13	3,14	2,52
Kokku — Total	189	3,79	2,73	101	3,83	2,78

Toitluse uurimiseks vaadeldud leibkondade arv (tab. 1) on nii tööstustöölistel (189 leibk.) kui riigi- ja omaval.-ametnikel ja -teenijail (101 leibk.) pisut väiksem kui tulude-kulude käsitlekul olnud arv (206 ja 111). Seda peamiselt seetõttu, et osa leibkondade sissekanded tarvitud toiduainete koguseist või ka leibkonnatoidul olnud isikute kohta tarviliandmed polnud küllalt täpsad. Erineva leibkondade arvu tõttu erineb toitluse käsitlekul pisut ka uuritud leibkondade keskmine suurus ja koostis; kuid kõik need erinevused on

niivõrd väikesed, et saavutatud tulemusi võib lugeda täiel määral kehtivaiks kõigi uuritud leibkondade kohta.

1. Tööstustööliste toitlus. *Alimentation des ouvriers industriels.*

a) Uuritute koostis. Enne toitluse sisulisele käsitlekul asumist vaatleme uuritud leibkondades toitlusele olnud isikute

koostist. Sest toitluse uurimisel, eriti toitlusolukorra hinnanguks, on tähtis teada nii toitlustatute soolist ja vanuslikku koostist kui nende kehaehitust ja -kaalu; peale selle eriti veel nende töö iseloomu, millest suuresti on sõltuv nõutav toiduainete kogus.

Üldine uuritud leibkondades toitlusele osavõtnud isikute arv ulatus 1 134 inimesele. Arvestamata väikest arvu lühiajalisi külalisi, kelle sugu ja vanus teadmata, uuritute koostises esines 1 000 mehe kohta 1 065 naist. Kuid arvestades üksikute isikute väga erinevat leibkonnas viibimise aega, eriti külalistena, on õigem vaadelda uuritute soolist ja vanuslikku koostist leibkonnatoidul olnud isik-päevade arvu alusel. See annab meeste ülekaalu, nimelt 1 000 mehe kohta 977 naist, mis vaid

Leibkondade toitluses vaadeldud isikute ositus (%) vanusrühm. Järgi.
Répartition des personnes observées, dans l'alimentat. d'après l'âge (%).

2.	Tööstustöölistel <i>Ouvriers industriels</i>				Riigi- ja omaval.-ametn. ja -teenijad <i>Fonctionnaires publ.</i>		
	Isik-päevad <i>Personnes-jours</i>			Kg-päevad <i>Kg-jours</i>	Isik-päevad <i>Personnes-jours</i>		
	M.	N.	Kokku		M.	N.	Kokku
	H.	F.	Total		H.	F.	Total
0—1 a.	6,4	5,6	6,0	1,1	6,3	7,1	6,7
2—3 „	7,1	5,6	6,4	1,9	5,8	11,1	8,6
4—5 „	5,3	4,7	5,0	2,0	8,9	1,8	5,2
6—7 „	5,0	4,8	4,7	2,2	7,2	4,6	5,8
8—9 „	5,5	3,5	4,5	2,7	2,9	2,4	2,6
10—11 „	4,2	5,3	4,7	3,1	4,4	2,2	3,3
12—13 „	4,2	3,8	3,8	2,8	3,9	2,1	3,0
14—19 „	7,5	6,2	6,8	7,2	6,4	3,1	7,3
20—24 „	4,0	3,2	3,1	7,4	2,2	3,9	3,1
25—29 „	11,1	12,7	11,9	16,6	6,9	14,6	10,5
30—34 „	12,0	11,0	11,5	15,4	12,8	10,9	11,8
35—39 „	10,6	12,0	11,3	15,4	12,2	11,0	11,6
40—44 „	6,1	5,2	5,6	8,2	8,8	6,5	7,5
45—49 „	4,5	3,4	4,0	5,5	4,5	1,9	3,1
50—54 „	3,2	2,1	2,7	3,5	4,0	2,3	3,1
55—59 „	1,6	1,3	1,4	1,7	2,0	2,3	2,2
60— „	1,7	5,6	3,6	4,3	1,7	7,2	4,6
Kokku — Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Vanus ja sugu teadmata (% üldarvust) <i>Age et sexe inc. (% du total)</i>			0,6	0,8			1,5

pisut erineb 1934. a. rahvaloendusel leitud tööstustöölise kihti kuuluvate isikute soolisest koostisest (1 000 mehe kohta 952 naist).

Uuritute vanuslik koostis (tab. 2) isik-päevade alusel on siiski tunduvalt erinev tööstustöölise vanuslikust koostisest, nii kui selgub järgnevast võrdlusest:

Vanus	uuritud leibkonnis	tööstustöölisel rahvaloendusel
—19 a.	41,9%	27,5%
20—59 „	54,5 „	65,1 „
60— „	3,6 „	7,4 „

Et uuritud leibkonnis on tunduvalt rohkem lapsi ja vähem rauku, oleneb sellest, et vaatlusele võeti peamiselt lastega leibkonnad, kuna tööstustööliskonnas üldse aga on võrdlemisi palju üksikuid ja lasteta abielupaare. Kuid arvutades kõigi uuritute isik-päevade arvu täistoidustatu-päevadeks, leiame üldiselt viimaste suhte esimestega (0,77) võrdlemisi lähedase tööstustöölisest arvutatud täistoidustatute arvu suhtele isikute arvuga (0,82). Sellest järgneb, et toitlusuurimuses vaadeldud isikute koostis on küllaldane esindama eriti perekonnaga töölisi.

Ent siiski, võttes arvesse vanusliku ja soolise erinevuse kõrval ka kehaehituse, eelkõige aga kehakaalu erinevusi, mis on olulised toitluse uurimisel, on vajalikudeks arvutusteks ja hinnanguteks uuritute koostis arvutatud ümber ka kehakaalu-kg-päevadeks. Siin kujuneb uuritute koostis (tab. 2) suuresti täistööealiste kasuks: 20—59-aastased esinevad 72,7%-ga noorte 23,0% ja raukade 4,3% vastu.

Toitluse uurimisel vaadeldud isikute keskmine pikkus ja kaal. Taille et poids moyen des personnes observées dans l'alimentation.

3.	Mehed — Hommes				Naised — Femmes			
	Pikkus Taille		Kaal Poids		Pikkus Taille		Kaal Poids	
	Isikute arv Nombre des personnes	sm	Isikute arv Nombre des personnes	kg	Isikute arv Nombre des personnes	sm	Isikute arv Nombre des personnes	kg
Tööstustöölised — Ouvriers industriels.								
0—1 a.	23	68	21	9,15	16	67	14	8,43
2—3 „	26	88	27	14,06	19	88	18	14,89
4—5 „	21	105	21	19,86	19	104	17	19,06
6—7 „	19	118	17	22,24	16	117	15	24,13
8—9 „	21	130	21	27,00	14	128	14	28,21
10—11 „	15	135	15	32,98	20	136	20	30,75
12—13 „	18	145	17	37,29	14	140	14	36,38
14—19 „	28	162	27	50,48	22	160	22	52,95
20—59 „	192	172	191	69,56	198	160	192	60,94
60— „	6	163	6	56,82	20	155	20	58,55
Kokku — Total	369	—	363	—	356	—	346	—
Rügi- ja omavalitsusametnikud ja -teenijad. Fonctionnaires publics.								
0—1 a.	10	70	9	8,8	13	70	12	9,1
2—3 „	11	91	10	14,1	24	92	24	14,3
4—5 „	18	108	18	18,9	4	107	4	16,9
6—7 „	14	121	14	22,9	9	116	8	22,8
8—9 „	6	184	6	29,2	5	129	5	27,3
10—11 „	7	140	7	33,7	4	148	4	37,4
12—13 „	6	154	6	40,8	4	154	4	35,0
14—19 „	13	164	13	54,6	10	155	10	47,6
20—59 „	97	174	97	72,8	107	181	107	68,0
60— „	3	166	3	71,7	14	157	14	66,9
Kokku — Total	185	—	183	—	200	—	198	—

Milline on uuritute kehaehituslik koostis, nähtub tab. 3 andmeist. Kuigi neis esinev isikute arv on väiksem uuritute koguarvust (eeskätt külaliste ja lähemat aega leibkonnas viibinute arvel) ja kuigi vastavad mõtlemised ei ole teostatud asjatundjate poolt, võib saavutatud keskmisi võtta siiski küllalt tõelist olukorda tabavina, kui peame silmas, et täistööealiste (20—59 a.) pikkuse ja kehakaalu andmed on lähedased eestlaste suhtes antropoloogilistel uurimistel leitud andmeile, millele järgi on leitud täisealiste meeste keskmise pikkusena 172,5 sm ja kehakaaluna aga, sõltuvalt vanuslikust koostisest, noorsõdureil (1930. a.) 68,0 kg, üliõpilasil (1933. a.) 70,0 kg.

Eelsaavutatud keskmised andmed annavad küll ülevaate uuritute koostise kohta, kuid nende poolt tarvitud toiduainete toitevääruse hinnanguiks on vajalik siiski arvestada veel nende töö iseloomuga; sest toidunõudlus erineb olenevalt tööks tarvitatud jõukulust suuresti. Vastavalt sellele on uuritud leibkondade liikmed ositatud vanuse järgi kehakaalu-kg-päevade alusel jõukulu-rühmadesse (tab. 4): I rühma — igasugune kerge füüsiline (näit. rätsepa-, kullasepa-jne.) töö, kõik lapsed 5—10 a. vanuseni, tüdrukud 11—15 a. vanuseni ning kõik kodumajapidamises tegevad naised; II rühma — keskmine füüsiline (näit. kingsepa-, raamatukõite-, kirjakandja-jne.) töö ja poisid 11—15 a. vanuseni; III rühma — raske (näit. lukusepa-, maali-, puusepa-, jne.) töö; IV rühma — väga raske (näit. müürsepa-, mulla-, sadama-, põllu-jne.) töö. Nooremad vanusaastad esinevad vaid I jõukulu-astmes, 10 a. peale aga esineb juba II, 15—19 a. vanusrühmast peale III ja 25—29 a. peale ka IV jõukuluaste. Kogu uuritute arvus IV astmes töötajaid isikuid esineb võrdlemisi vähesel määral — 6,3% kg-päevadest ja III astmes samuti vaid 20,0%; rõhuv enamus isikuist langeb kahele esimesele astmele (51,6% ja 22,1%); seetõttu ka kõigi uuritute keskmine jõukulu vastab enamvähem II astmele. Kuid meeste ja naiste tööjõukulus leiame suuri erinevusi: II, III ja IV aste esineb meestel palju suurema %-ga kui naistel, kellest I astmes on 84,9% meeste 20,6% vastu. Eriti kõrge on raske ja väga raske töö osatähtsus täistööealiste (20—59 a.) meeste juures: I rühmas 8,9%, II — 25,1%, III — 49,9% ja IV — 16,1%. Jõukusrühmades jõukulu järgi uuritute kehakaalu-kg-päevade ositus esineb ebareeglipäraselt kõrkuvana, sõltuvalt tegelikust tööerakendusest, kusjuures aga nende kõrkuvuste mõju toitluse nõudluses keskmiselt on siiski võrdlemisi väike, nii kui selgub allpool.

Leibkonna liikmetest eraldi on arvutatud külaliste kehakaalu-kg-päevade osatähtsus (tab. 4); see tõuseb vanuse kasvades ja on suurim raukadel. Samuti on see suurem naistel (2,0% meeste 1,1% vastu). Eriti tähelepanväärne aga on erinevus jõukusastmete järgi: kuna madalamais rühmis esineb küllalisi võrdlemisi vähe — alla 1%, on neid jõukaimas rühmas koguni 3,8%. Seejuures on andmete käsitlel oluline pidada silmas, et uuritud leibkondade liikmete eneste külaskäigul, samuti muul leibkonnast väljassõlmisel saadud

Tööstustööliliste leibkondade toitluses vaadeldud isikute kg-päevade ositus jõukulu-astmete järgi.
Répartition des kg-jours dans l'alimentation des personnes observées dans les ménages d'ouvriers industriels d'après les degrés énergétiques.

4.	Jõukulu-astmed — Groupes énergétiques				Kokku Total	Külalised (% üldsummast) ²⁾ Visiteurs (% de total)	Kg-päevade üldarv (1 000 päevades) Total des kg-jours (en 1 000 jours)
	I ¹⁾	II	III	IV			
Vanusrühmad:							
0—1 aastased — Age	100,0	—	—	—	100,0	—	130,4
2—3	100,0	—	—	—	100,0	0,1	221,4
4—5	100,0	—	—	—	100,0	0,04	299,0
6—7	100,0	—	—	—	100,0	0,1	258,1
8—9	100,0	—	—	—	100,0	0,02	318,3
10—11	72,5	27,5	—	—	100,0	0,6	366,1
12—13	42,4	57,6	—	—	100,0	0,4	338,6
14—19	49,5	48,0	2,5	—	100,0	1,2	357,0
20—24	63,0	21,5	15,5	—	100,0	1,9	375,1
25—29	40,1	25,0	28,4	6,5	100,0	0,5	1 849,2
30—34	38,2	19,0	30,9	11,9	100,0	0,4	1 818,1
35—39	41,4	26,5	25,3	6,8	100,0	0,2	1 817,3
40—44	43,1	9,8	32,4	14,7	100,0	0,5	968,9
45—49	39,5	27,6	25,7	7,2	100,0	0,5	648,0
50—54	38,9	25,0	29,0	7,1	100,0	0,7	412,4
55—59	30,4	9,5	25,3	34,8	100,0	1,5	201,0
60—	94,7	4,8	0,5	—	100,0	4,7	504,2
Kokku — Total	51,6	22,1	20,0	6,3	100,0	1,5	11 822,0³⁾
Sellest: mehed	20,6	30,2	37,3	11,9	100,0	1,1	6 111,5
dont: hommes							
naised	84,9	13,3	1,4	0,4	100,0	2,0	5 710,5
femmes							
Leibkonnad kuutuluga täistoidustatule (jõukusrühmad)							
Ménages avec revenu mensuel par unité de consommation (groupes d'aisance)							
—25 kr	49,3	32,4	10,9	7,4	100,0	0,5	500,1 ⁴⁾
26—35	53,9	27,9	12,6	5,6	100,0	0,8	3 431,4 ⁴⁾
36—45	57,3	14,1	18,7	9,9	100,0	1,6	3 041,9 ⁴⁾
46—55	49,9	18,3	27,0	4,8	100,0	1,8	2 090,0 ⁴⁾
56—65	38,0	29,5	28,2	5,4	100,0	1,8	1 777,7 ⁴⁾
66—	54,1	14,5	29,1	2,3	100,0	3,8	1 011,1 ⁴⁾

söögikorrad ja -päevad, on kg-päevade arvutamisel arvatud maha. Samuti täistoidustatute arvu arvutamisel, mille alusele on viidud tarvitud toiduained, on arvestatud ainult iga liikme leibkonnas toidul olemise päevadega valemil järgi:

liikme toitluspäevad \times täistoidustatu koefitsient

365

kusjuures täistoidustatu koefitsiendid on samad, mis olid tulude ja kulude käsitusel (lk. 118, 1939. a.).

b) Tarvitud toiduainete kaloriline toiteväärtus. Algmaterjaliks tarvitud toiduainete analüüsile on aasta jooksul 1 täistoidustatu kohta saavutatud üksikasjalised andmed (tab. 7). Järgnevalt aga (tab. 5) on toodud arvud ühe päeva kohta, koondatult aineterrühmadesse, mis on ülevaatlikum. Toiduainete tarbimise koguse arvutamisteks tuleb kasutada algandmeid; siin aga on võetud vaatlusele tarbimise iseloom ja määrad täistoidustatu kohta peamiselt ainete toiteväärtuse seisukohast, millised on arvatud jällegi algmaterjali alusel.

Tarvitud toiduainete kogused grammides päeva kohta, kuigi pakuvad vaid üldpilti rahva toitlustamisest, võimaldavad eriti kergel ja arusaadaval kujul vägagi väärtuslikke võrdlusi. Nii võime nentida jõukuse tõesust ka peagu kõigi tarvitud toiduainete koguslikku

suurenemist, arvatud välja leib, jahuaained ja tangud ning taimedid ja -rasvad, millede kogus kõrgemais jõukusrühmades on madalam; eriti suur on koguste erinevus jõukamate rühmade kasuks loomariigi-ainete juures. Kõige selle mõjul ka üldine päevane toidukogus jõukuse kasvades kasvab, mis osutab sellele, et kehvemais leibkonnas toitlus mitte üksnes kvaliteedilt, vaid ka koguselt kõhutäitena on kasinam.

Palju täpsamaid võrdlusi aga pakub toidu koostise vaatlus toiduainete kalorilise toiteväärtuse alusel. Võrreldes üksikute ainerühmade osatähtsust päevases toidus jõukuse tõesust langeb reeglipäraselt taimeriigi-ainete ja tõuseb loomariigi-ainete osatähtsus. Viimases rühmas on alarühmade osatähtsuse muutuses, arvatud välja rasvained ja kalad, kõigil ühesuunaline tõus, eriti suurel määral aga koorevõil ja munadel. Taimeriigi-ainetest aga esinevad kõrgemais jõukusrühmis suurema osatähtsusega vaid aed- ja juurviljad marjadega ning maius- ja maitseained, väiksema osatähtsusega leib, jahud, tangud ja kartul, samuti taimedid ja -rasvad; kaunviljade ja suhkru osatähtsus aga esineb võrdlemisi püsivana.

1937/38. a. büdžetiurimise seisukohast eriliselt tähtsust aga omab tarvitud toiduainete koguse ja nende suhtelise vahekorra võrdlus 1925. a. büdžetiurimise tulemustega. Kuigi viimased on saavutatud vaid

¹⁾ Lapsed kuni 5 aastani on arvatud I jõukuluastmesse formaalselt, — toitluseolulise arvutamisel arvestatakse neid vaid põhi-
arvuga, ilma I astme jõukulu liisanormita.
²⁾ Ilma külalisteta, kelle vanus teadmata.
³⁾ Juurde arvates külalised, kelle vanus teadmata, on üldse 11 912 kg-päeva.
⁴⁾ Koos külalistega, kelle vanus teadmata.

oktoobri, esimesed aga terve aasta tarbimise andmeid, võib siiski nende alusel järeldada meie töeliste toitluses olulisi muutusi. Lugeses 1925. a. uuritud Tallinna leibkondade keskmisele jõukustasemele (täistoidustatu kohta 31.63 kr kuukulu) vastavaks 1937/38. a. uurimises Tallinnas täistoidustatu kohta 26—35 kr kuutuluga rühma, leiame järgmised arvud:

	Grammid		Kalorite % ositus	
	1937/38	1925	1937/38	1925
Taimeriigi-ained	1 294	1 652	71,4	77,6
Sel.: tera- ja kaunviljad	561	700	44,4	49,0
kartulid	408	612	10,3	14,0
aedviljad	140	164	1,1	1,4
puuviljad ja marjad	78	78	1,3	1,1
suhkur	81	85	9,9	9,3
Loomariigi-ained	868	728	23,9	22,4
Sel.: piim ja piimasaadused	628	465	11,7	7,7
munad	12	1	0,6	0,1
Koorevõi	23	16	5,4	3,2
Liha ja lihasaadused	124	129	8,4	7,4
kalad	78	112	1,9	2,7
Muud ained	2	2	0,0	0,0
Üldse	2 164	2 382	100,0	100,0

Kuigi erinevusist vast osa, näit. aedviljade ja kartuli tarbimise juures, võib olla tingitud ka 1925. a. sügissesooni mõjust, jääb siiski tõsiasjaks, et 1925. a. võrreldes 1937/38. a. on suuresti langenud teraviljaainete ja kala tarbimine ning vastavalt tõusnud munade, või ja eriti piima ja piimasaaduste kasustamine; enamvähem püsivaks on jäänud suhkru ja liha tarbimine, kuna puuviljade ja marjade tarbimine peaks olema suuresti tõusnud, sest 1925. a. kogust on ilmselt mõjustanud hoos.

Nenditud erinevuste kogutulemusena aga 1937/38. aasta toitlus esineb siiski tunduvalt väiksema taimeriigi-ainete osatähtsusega ja seetõttu endastmõistetavalt ka väiksema kogukaaluga (9,2%). Kuid vaatamata suuremale munade, või ja piima tarbimisele, esineb 1937/38. a. toitlus ka väiksema bruto-kalorilise sisaldusega: 3 370 kal. 1925. a. 3 749¹⁾ kal. vastu. Kuna sellest võidakse järeldada, et vaatamata tarvitud toiduainete koostise paranemisele tööstustöeliste toitlus on siiski halvenenud, peatume 1937/38. a. leitud töeliste toitlusetaseme hinnangu juures pisut üksikasjalisemalt.

Tab. 5. on toodud jõukusrühmade järgi toiduainete bruto-kalorite sisaldus, mis on kõrgemais rühmis tunduvalt suurem kui madalamais; keskmiselt aga saavutati täistoidustatu-päeva kohta 3 353 bruto-kalorit. Sellele arvule seame vastu kalorite nõudluse, sõltuvalt uuritute soost, vanusest, kehaehitusest ja töörasekusest, 3 640 br-kalori suuruses. Seega oleks nõudlus tegeliku toitlusega kaetud vaid 92,1% määral. Selle tulemuse põhjenduseks aga on vajalikud järgnevad selgitused.

Kalorite nõudluse arvestamisel on lähtunud Rahvasteliidu tervishoikomitee tehnilise toitluskomisjoni poolt püstitatud normide²⁾ ja H. Sehali³⁾ toiduainete tabeli (Nahrungsmitteltabelle) kohaselt tavalistes elutingimustes ja parajas kliimas elava täiskasvanud mittetöötaja inimese energiakulust 24 tunni jooksul

2 400 neto-kal. suuruses ehk vastavalt uurimiselaste meeste kehakaalule ühe kg kohta 35 kal. Nooremate vanusaastate tarvidusena on võetud kehakaalu kg kohta: — 1 a. 85 kal., 2—3 a. 76 kal., 4—5 a. 71 kal., 6—7 a. 70 kal., 8—9 a. 67 kal., 10—11 a. 63 kal., 12—13 a. 65 kal., 14—19 a. 48 kal. Peale selle on arvatud kaloreid juurde alates 5. vanusaastast töötamiseks või muu sarnase eri jõukulu katteks päeva kohta: I rühmas (arvatud välja kuni 5 a. lapsed) 12,5%, II rühmas 25,0%, III r. 50% ja IV rühmas 100%.

Võttes arvesse eespool (tab. 4) näidatud kg-päevade arvu vanusrühmade järgi esineb keskmise nõudlusena kg-päeva kohta: I jõukulurühmas — 50 kal., II — 51 kal., III — 53 kal., IV — 70 kalorit.

Tugedes neile normidele on büdžetiuurimises leitud kokku kõigi toitlusosaliste kehakaalu-kg-päevade alusel arvatatud neto-kalorites kogunõudlus uurimusaaja keskes — 615,0 miljonit, mis annab kehakaalu kg kohta 51,63 kal. Saadud arv on arvatatud ümber bruto-kaloriks võttes aluseks, et sõõdud toiduainest loomariigiainete keskmise tarbimise juures läheb seedimisel kaotsi meie uurimuses leitud valgu, rasva ja süsivesikute (v. allpool) vahekorra juures ca 7% (launjätete võimaliku kadu seejuures arvestatud ei ole). Seades nii saadud bruto-kalorid vastamisi samade toitlusosaliste poolt aasta jooksul tegelikult tarvitud toiduainete br-kalorilise sisaldusega (609,2 milj.), saamegi celmainitud vahekorra. Neto-kalorisis saame samade vahekorrad juures keskmiselt päevas täistoidustatu kohta nõutava 3 385 kal. vastu tegelikult 3 118 neto-kalorit.

See tulemus on kooskõlas ka tavalise nõudluskorraga 65—70 kg kehakaaluga täisealise mehe kohta keskmise töö juures 3 000, raske töö juures 3 600 ja tilraske töö juures 4 500 neto-kalorit päevas. Sest arvestades üheltpoolt uuritud leibkondades täisealiste meeste ositumist jõukulu-astmesse (v. eespool), mis annab keskmiselt kehakaalu-kg kohta päevas nõudluse 52,05 n-kal. ehk meeste keskmise 69,56 kg kehakaalu juures 3 620 kal., ning teisalt eriti laste ja alaealiste suuremat põhinõudlust kehakaalu-kg kohta (eespool mainitud normes), siis on selge, miks uurimise tulemuste kohaselt keskmise nõudlusena kehakaalu-kg kohta esineb 51,63 neto-kalorit, s. o. täistööealise raske töö jõukulu (III) astmele lähedasena. Kuna tegelikult tarvitud toiduained aga rahuldavad vaid pisut enam keskmise jõukulu nõudest, siis on meie tööstustöeliste toitluses puudujäägid väga tõenäolised. Seda eriti kui võrdluseks peame silmas, et tööstustöelise saadud 3 353 bruto-kalori kõrval eesti sõduri kehtiv päevane toidunorm peab kindlustama igale mehele 4 700 br-kalorit, raaatupidamistalundite toitluses leidus ühe täistoidustatu kohta 5 668 br-kal. ja põllutöeliste 2 arvutus-kõlblikus leibkonnas täistoidustatu kohta 4 726 br-kalorit.

Tööstustöeliste kohta leitud keskmine tulemus aga omandab täieliku selguse siis, kui oleme toonud esile toitluses ilmnevad erinevused jõukusrühmades.

¹⁾ See arv on pisut väiksem 1925. a. büdžetiuurimise andmetes näidatust (3 926 kal.) 1937/38. a. andmete käsitlemisel tarvitatud täpsamate toiduainete tabelite (Schali) järgi ümberarvutamise tõttu.

²⁾ Rapport sur les bases physiologiques de l'alimentation. Bulletin trimestriel de l'Organisation d'Hygiène. Vol. V nr. 3 Genève 1936

Nimelt, arvestades eeltoodud nõudlusnormidega kehakaalu-*kg* kohta ja *kg*-päevade arvuga vanusrühmade järgi igas jõukusrühmas, saame keskmise neto-kalorite nõudlusena kehakaalu *kg* kohta — 25 *kr* rühmas 52,14 kal., 26—35 *kr* — 51,77 kal., 36—45 *kr* — 52,65 kal., 46—55 *kr* — 51,92 kal., 56—65 *kr* — 52,12 kal., 66—*kr* rühmas 51,42 kal. Nende arvude vahekorra ja kõigis jõukusrühmades keskmiselt ligikaudselt võrdse isikute kehakaalu oletusel saame järgnevad neto-kalorites nõudlusnormid; nendele oleme seadnud vastu tegelikult saadud kalorid bruto- ja netoarvudes; viimased on tuletatud arvutades esimestest maha seedimiskadusid (võttes arvesse tihelt poolt lihasaaduste ja teisalt valgu, rasva ja süsivesikute tarbimise erinevusi), mis olid: madalamas jõukusrühmas 10,4%, teises — 10,5%, kahe järgmises — 7,0%, viiendas — 7,1% ja kõrgeimas jõukusrühmas — 4,5% määral.

Nõutavad ja tegelikult saadud kalorid päevas jõukusrühmade järgi:

	25	26—35	36—45	46—55	56—65	66—	Kokku
Leibkonnad kuutuluga täistoidustatule (jõukusrühmad) <i>kr</i>							
Bruto-kalorid							
Tegelikult saadud	2 985	3 189	3 305	3 527	3 705	3 405	3 853
Neto-kalorid							
Tegelikult saadud	2 629	2 855	3 073	3 279	3 443	3 253	3 118
Nõudlus <i>kg</i> -päevade alusel	3 283	3 250	3 441	3 394	3 408	3 451	3 385
Nõudluse rahuldamise %	80,1	87,7	89,3	96,6	101,2	94,3	92,1

Kuigi kadude määrades võib olla vaidlusi, on oluline nentida, et madalamais jõukusrühmis toitlus osutub puudulikuks ka eelmainitud tavalise keskmise töö 3.000 neto-kalorilise nõudluse seisukohast, rääkimata noorte ja rasket tööd tegijate suuremast jõukulust. Ja seda pealegi keskmiste arvude juures; võttes aga üksikuid leibkondi, leiame veelgi suuremaid puudujääke; näiteks madalamas — 25 *kr* rühmas kaheksast leibkonnast viies leibkonnas ka *br*-kalorite arv osutub tunduvalt madalamaks 3 000-st, alates koguni 2 384 bruto-kaloriga.

Saadud tulemusi ei lükka ümber ka töik, et arvutades tööstustöölise leibkonnas tarvitatud toiduainete kalorilist sisaldust teiste toiduainete tabelite järgi saame pisut erinevaid tulemusi, näiteks saaksime E.T.M. „Tervishoiu käsiraamatus“ avaldatud R. Tigerstedti järgi koostatud tabeli alusel 4,5% rohkem kaloreid, peamiselt lihaainete juures H. Schalli tabelist kõrgemaina näidatud kalorite tõttu. Sest, nagu öeldud, pole eeltoodud arvutuste juures võetud arvesse laujätete kadu ja teiseks on nõudlusnormi arvutamisel kasutatud uuritute kehakaalu andmed pärit uurimisaasta algusest, kuna täpsaks arvutuseks aga on vajalikud uurimise alguse ja lõpu kaalude keskmised, kuna lapsed ja noored lähevad aasta jooksul tunduvalt raskemaks — näiteks 10—14 a. poisid ca 9%.

c) Valgud ja rasv. Töölisleibkondades tarvitatud toiduainete koguse ja koostise käsitlusel on oluline selgitada eeskätt valgu ja rasva sisaldust. Nii ühe kui teise

suhtes on kehtivad mitmesugused nõuded, millele peab vastama elu- ja töövajadusi rahuldav toit.

Töölisbühjetite valgunõudluse arvutamisel lähtume varem mainitud Rahvasteliidu tervishoiu-organisatsiooni tehnilise toitluskomisjoni poolt püstitatud normest, millede järgi rahuldav toit peab kindlustama seeditavat valku kehakaalu *kg* kohta päevas: — 2 a. vanuseni 3,5 g, 3—4 a. — 2,0 g, 5—11 a. — 2,5 g, 12—14 a. — 2,5 g, 15—16 a. — 2 g, 17—20 a. — 1,5 g, 21 a. ja enam vanuses — 1,0 g. Uuritute vanusliku koostise ja kehakaalu kohaselt esineb keskmise valgunõudluse normina *kg*-päeva kohta 1,3 g, mis on täistoidustatu kohta päevas 82,5 g seeditavat ehk, arvestades keskmise 15% seedimiskaoga, 97,1 g söödavat valku. Selle ületab keskmiselt uuritute toidus tegelikult leitud söödava 102 g (tab. 6) valgu kogus 5,0%. Kuid seejuures pole arvestatud rasedate ja imetajate emade suuremat valgunõudlust, samuti ka mitte uuritute töörasekuse määra. Asudes seisukohale, et tööst tingitud energia enamkulu peab kaetud olema eeskätt süsivesikutest saadavate kaloritega, kuna valgu ülesandeks on vaid kehakudede füsioloogiline uuendamine, mis pole sõltuv tööst, võib lugeda uuritute valgutarvidust keskmiselt rahuldatuks; eriti kui peame silmas, et eeltoodud ekspertide komitee norme loetakse mitmekülgse toidu juures kõrgel määral füsioloogiliste tarvete rahuldamisest kindlustavaiks¹⁾.

Ent eristades jõukusrühmi on saavutatud valgukogused madalamais rühmis keskmisest tasemest siiski tunduvalt väiksemad, ekspertide komitee normini mitteküündivad, kuna kõrgemais rühmis need ületavad norme. Valgust saadud kalorite osatähtsus aga seejuures kõigub vähem. Seetõttu ka valkudest kalorite osatähtsust netokalorite koguarvust, keskmiselt 11,4% määral, võiks lugeda rahuldavaks, kuigi ses suhtes on esitatud kõrgemaid nõudmisi (ca 13%)²⁾. Ka pole tähtsusetat seegi, et jõukusrühmades valgust kalorite % on kõikjal võrdlemisi lähedane keskmisele: — 25 *kr* jõukusrühmas 11,4%, 26—35 *kr* — 13,7%, 36—45 *kr* — 11,5%, 46—55 *kr* — 11,2%, 56—65 *kr* — 11,6% ja 66 — *kr* — 12,0%.

Valkude päritoluainete suhtes võib siiski nentida veel olulisi erinevusi: madalamais jõukusrühmis on täisväärtuslikest loomariigi-ainetest valkude osatähtsus tunduvalt madalam kui kõrgemais rühmis. Sellest aga olulisi järeldusi madalamate jõukusrühmade kahjuks teha ei saa, sest ka seal saadud loomariigi-ainete valgu kogus ja eriti osatähtsus kasutatud ainete mitmekesisuse juures on küllalt kõrge (40% normi ületav), et kindlustada valkude üksteisest sõltuvat toiteväärtust; eriti kui peame silmas, et kõrgevärtusliku piimasaaduste valgu osatähtsuses on võrdlemisi kõrge, ca 20%, ja kõigub jõukusrühmades vähem kui teistest ainetest valkude osatähtsus.

Pealegi pole seejuures tähtsusetat ka taimeriiigainete valgud, kui toit ja seetõttu valkude koostis on

¹⁾ „La part protéique dans l'alimentation humaine“ par E. F. Terraine, Bulletin trimestriel de l'Organisation d'Hygiène. Vol. V. nr. 3 1936.

²⁾ Directives pour les enquêtes sur la nutrition de populations par Dr. E. J. Bigwood, Genève 1939; Rahvasteliidu tervishoiuorganisatsiooni väljaanne.

5. Kogus grammides — Quantités en grammes

Toiduainete loetelu	Toiteväärtus kaloreis ¹⁾												Kaloreite ositus (%) — Répartition des calories (%)											
	Väärtus kalorites												Ositus (%)											
A. Taimetühtli-ained — Denrées d'origine végétale																								
1. Leib, jahnaained, tangud — Pain, farines, graanid	500	1 138	1 216	1 395	1 529	1 420	1 166	1 298	2 110	2 264	2 209	2 329	2 383	1 960	2 247	71,9	71,0	66,6	66,1	64,3	57,6	67,0		
2. Kanuaviilad — Légumineux	4	6	8	8	8	7	7	7	12	15	19	15	20	14	19	0,4	0,5	0,6	0,4	0,6	0,6	0,6		
3. Kartulid — Pommes de terre	403	448	446	446	438	406	436	436	347	385	384	364	400	303	375	17,8	12,1	11,9	10,3	10,8	8,9	11,2		
4. Aedviljad — Légumes	82	137	172	168	177	164	166	166	23	33	46	49	46	44	44	0,8	1,2	1,5	1,4	1,3	1,3	1,3		
5. Puuviljad ja maarijad — Fruits et baies	55	83	102	139	130	105	105	105	31	46	59	74	82	84	62	1,1	1,4	1,8	2,2	2,2	2,5	1,8		
6. Suhkur — Sucre	66	71	82	102	186	79	82	82	270	291	337	418	352	324	334	0,5	0,7	1,0	1,1	1,1	0,9	1,0		
7. Meine- ja maisseained — Sucreries et épices	17	20	23	24	26	26	26	22	14	22	37	35	50	30	30	0,2	0,3	0,5	0,7	0,7	0,5	0,9		
8. Taimeliid ja -rasvad — Graisses végétales	11	10	8	10	6	6	6	6	93	87	67	51	43	74	47	1,4	1,0	1,0	1,0	1,0	1,5	2,2		
B. Loomatühtli-ained — Denrées d'origine animale																								
9. Piim ja piimasaadused — Lait et produits de lait	497	522	520	522	522	522	522	522	309	326	401	452	480	444	390	29,0	10,2	12,4	12,8	13,0	13,0	11,9		
10. Koorivad — Beurre	15	7	12	10	20	25	17	11	17	28	29	30	37	25	25	0,4	0,5	0,9	0,8	0,8	1,1	0,7		
11. Kasvained — Graisses animales	4	4	6	5	6	6	5	5	40	35	54	50	53	52	47	1,4	1,1	1,6	1,4	1,4	1,5	1,4		
12. Liha ja lihassaadused — Viande et produits de viande	184	145	176	176	176	176	176	176	280	336	374	397	463	558	388	9,8	10,5	11,8	11,8	12,5	16,3	11,6		
13. Kalad — Poissons	59	71	78	76	76	76	76	75	55	59	60	63	66	71	61	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8	2,1	1,8		
14. Muud ained — Autres denrées	8	5	7	9	8	8	7	7	—	0	0	1	1	1	0	—	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
Üldse — Total	1 862	2 054	2 256	2 342	2 507	2 350	2 221	2 935	3 189	3 305	3 621	3 705	3 405	3 405	3 363	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		

6. Valkude ja rasva sisaldus

Toiduainete loetelu	Valkude ositus (%) — Teneur des protéines (%)												Rasva ositus (%) — Teneur des graisses (%)											
	Repartitiin des protéines (%)												Repartitiin des graisses (%)											
A. Taimetühtli-ained — Denrées d'origine végétale																								
1. Leib, jahnaained, tangud — Pain, farines, graanid	44	49	47	51	40	48	51,2	51,6	46,5	44,8	44,5	35,7	47,1	14	14	14	13	15	16	11	12	15,8		
2. Kanuaviilad — Légumineux	35	37	34	35	38	20	35	38,9	33,6	33,3	33,0	25,9	34,3	3	4	4	4	4	4	4	4	4,2		
3. Kartulid — Pommes de terre	7	1	1	1	1	1	1,2	1,1	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0		
4. Aedviljad — Légumes	1	1	1	1	1	1	1,2	1,1	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0	1	1	1	1	1	1	1	1	0,1		
5. Puuviljad ja maarijad — Fruits et baies	1	1	1	1	1	1	1,2	1,1	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0		
6. Suhkur — Sucre	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0		
7. Meine- ja maisseained — Sucreries et épices	0	1	1	1	1	1	0,0	1,1	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0	—	—	—	—	—	—	—	—	0,0		
8. Taimeliid ja -rasvad — Graisses végétales	42	46	54	58	64	72	48,8	48,4	53,5	55,2	55,7	64,3	52,9	60	68	79	86	98	81	81	82,9	8,5		
B. Loomatühtli-ained — Denrées d'origine animale																								
9. Piim ja piimasaadused — Lait et produits de lait	18	18	22	25	27	24	22	20,9	18,9	21,8	23,5	21,4	21,5	15	16	15	16	20	22	24	23	86,2		
10. Koorivad — Beurre	1	1	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	13	13	22	24	30	20	17,6	20,7	90,0		
11. Muud — Autres	1	1	2	2	2	2	1,2	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0	1	1	1	2	2	2	1,4	1,2	8,4		
12. Kasvained — Graisses animales	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4	4	4	6	5	5	5	5	0,0		
13. Liha ja lihassaadused — Viande et produits de viande	17	20	22	24	27	36	23	19,7	21,1	21,8	23,5	22,5	22,5	24	27	30	32	38	44	31	32,0	38,0		
14. Kalad — Poissons	6	7	8	7	8	9	7,0	7,4	7,9	6,7	7,0	8,0	6,6	3	3	3	3	3	3	4	4	3,2		
Üldse — Total	86	95	101	105	115	112	109,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	74	82	92	102	109	120	94	100,0	100,0		

¹⁾ Kaloreite arvutamiseks on kasutatud Dr. H. Schall'i toiduainete tabelit väikeses kohalikes oludes tingitud täpsustusega; Kaloritid on võetud osakunapade sõltavast osust. — Pour le calcul de calories fut employé la table d'articles alimentaires de Dr. H. Schall avec les compléments peu considérables à base des conditions locales; les calories sont comptées pour la partie consistante des aliments.

küllalt mitmekesine — see tõstab valkude bioloogilist väärtust kõrgemaks kui need seda omavad üksikult. Ent see ei tähenda siiski, et uuritute seas üldse, eriti aga madalamais jõukusrühmis, ei võiks leiduda leibkondi ka puuduliku valgukogusega ja -koostisega; kuid need võivad olla siiski vast erandid.

Sagedamini aga võib olla uuritud töölisleibkonnis pundu jääke rasvasisalduse suhtes. Kuigi rasvanõudluse kohta vastuvaidlematud normid puuduvad, võib siiski käsitada sellistena eelnenditud Rahvasteliidu tehnil. komisjoni poolt koostatud juhistes osutatuid, nimelt L.-Euroopa kliima oludes 3 000 netokalori kohta rasva 85—125 g ehk *n*-kalorite koguarvust 27—30%. Meie töölisleibkonnis leiame *n*-kalorite üldarvus rasvakaloreid keskmiselt 25,7% ja üksikuis jõukusrühmis veelgi napimalt, alates madalaimaga 24,1%, 24,6%, 25,6%, 26,6%, 27,1% ja 31,6%.

Vähe seda, lähtudes eelmainitud juhiste normidest ja varem käsitletud kalorite nõudlusest, võime arvutada ka rasvanõudluse grammides. Nimelt, meie tööliste päevane toitlus peaks sisaldama ühe täistoidustatu kohta 3 385 netokalorilise nõudluse juures seeditavat rasva keskmiselt 104 g ehk võttes arvesse 8%-st seedimiskadu 113 g söödavat rasvainet. Võrreldes sellega jätab tegelikult leitud rasvakogus (tab. 6) — keskmiselt 94 g — paljugi soovida, eriti pidades silmas meie L.-Euroopast külmemat kliimat, mis tõstab rasvanõudlust. Seejuures rasvakoguse puudulikkus võib olla terav eeskätt madalamais jõukusrühmis, kus saadud kogus ei ulatu käsitletud normi alampiirini, sest kahes madalamas jõukusrühmas saadud netokalorite kogus on alla 3 000. Seda tulemust võib pisut korrigeerida vaid tõik, et mainitud nõudluse norm on kehtiv täiskasvanute kohta, kuna meie täistoidustatus on esindatud ka lapsed, kelle rasvanõudlus on madalam.

Päritolu-aineilt siiski esineb tööliste leibkonnades saadud rasv võrdlemisi kõrgeväärtuslikuna: keskmiselt 42,6% sellest on saadud piimast ja lehmavõist ning 33,0% lihast, kuna taimeliide ja -rasvade osatähtsus on madal. See asjaolu võib teataval määral pehmendada rasvakoguse puudulikkust, kus see esineb. Seejuures ei pea unustama sedagi, et ka rasvanõudluse rahuldamine on sõltuv sellest, millisel määral inimorganismil on kasutada energiakulu asendavaid süsivesikuid. Seega jõname tagasi tarvitud toiduainete kalorilise toiteväärtuse juurde, mis osutus teataval määral puudulikuks ja seega raskema töö puhul ka valgu- ja rasvanõudluse rahuldamist halvendavaks.

Eraldades vaadeldud leibkondade üldarvust Tallinna tööliste leibkondi, leiame neil keskmiselt pisut paremad tulemused: täistoidustatu kohta päevas toiduaineid koguni 2 266 g (üldise 2 221 g vastu), *br*-kaloreid 3 417 (3 353), valku 104 g (102 g) (sellest loomariigi-aineist 54,8% (52,9%), rasva 98 g (94 g). Võrreldes nende tulemustega 1925. a. büdžetiuurimuse tulemusi, mis saavutati oktoobri tootluse arvestamisel, leiame toiduainete koostises tunduvalt muutusi paremusele, kuigi saadud kalorite kogus on pisut väiksem. Nimelt, 1925. a. uurimuse kohaselt Tallinna tööline sai täistoi-

dustatu kohta toiduaineid 2 243 g, *br*-kaloreid 3 530, valku 98 g (millest loomariigi-aineist oli pärit vaid 39,4%) ja rasva 67 g (need arvud on pisut erinevad lk. 80 toodud 1925. a. uurimuse arvudest 1937/38. a. uurimuses tarvitatud täistoidustatute skaala kohaselt ümberarvutamise tõttu). Muutused 1937/38. a. toitluse kasuks on teostunud peamiselt loomariigi-ainete, eriti piima tarbimise kasvu tõttu, mis tõstis valgu ja rasva kogust kalori-rikaste süsivesikute kahanemisel.

d) Mineraalained. Olgu sellistena siin üldiselt nimetatud anorgaanilised ained toidus (peale vitamiinide), mis evivad suurt tähtsust inimorganismile. Teiseks, kuigi käsitletavad ained esinevad toiduainetes keemiliste ühendena — sooladena, käsitleme siin uurimuse tulemusi siiski puhtainena, vastavalt Rahvasteliidu tervishoiu-organisatsiooni tehnilise toitluskomisjoni juhistele. Sellepärast on tarvitud toiduainete mineraalide sisalduse arvutamiseks kasutatud Schalli tabelis antud soolade kogused mg (100 g söödava aine kohta) vastavate keemiliste valemite kohaselt arvutatud ümber puhtaiks aineiks. Saadud tulemuste hinnanguks on kasutatud nõudlusnorme järgneval kujul — jällegi vastavalt eelmainitud tehnilise toitluskomisjoni juhistele.

Vaatlusele on võetud toiduainetes sisalduvaist mineraalainetest siiski vaid tähtsamad, need millede kohta on selgitatud nõudlus ja millede kohta leitud analüüsi tulemusi — nimelt: väävel (S), fosfor (P), kaltsium (Ca), kaalium (K), raud (Fe); samuti on selgitatud ka kõigi tarvitud toidus leidunud happeliste ja aluseliste mineraalainete soolade vahet. Organismile tähtsa joodi leidumise kohta aga vastavate arvutamise aluste puudumisel andmeid pole.

Üldiselt aga alltoodud käsitluse juures peab arvestama seda, et ka erinevais toiduainetes sisalduvad mineraalained pole ühteviisi seedimisel omastatavad; samuti mõjustab soolade omastamist toitude valmistamise viis ja toiduks tarvitatav vesi. Seepärast peavad toiduainetes sisalduvad mineraalainete kogused ikka tunduvalt ületama nõudlusnorme, et olla kindel nende rahuldamises.

Väävel läheb organismi ühes valkudega pea täielikult; seepärast ka väävlinõudlus on sõltuv valkudest, nimelt 100 g valkude segu kohta ca 1 g. Kuna tegelikult uuritud leibkonnades tarvitud toidudained sisaldasid täistoidustatu kohta päevas väävlit 1,48 g 102 g valgu kohta, siis 100 g kohta arvutatult leitud 1,45 g osutub küllalt suureks — ka pidades silmas eespool mineraalide koguste suhtes tehtud üldist reservatsiooni.

Fosfor esineb pea kõigis toiduainetes. Arvestamata sugu ja vanust keskmiselt isiku kohta esineb fosforinõudlusena ca 1 g (0,5—1,5 g) päevas. Sellega võrreldes on tarvitud toiduainetes leitud fosforit ühe täistoidustatu kohta 2,05 g ehk ühe leibkonnaliikme kohta 1,48 g. Järelikult ka fosforikogus, pidades silmas eelostatud reservatsiooni, esineb küllaldaselt määral; seda võib väita eriti pidades silmas fosfori võrdlemisi kõrget päritolu loomariigist, nimelt 45,3% määral.

Kaltsiuminõudlusena esineb isiku kohta päevas, arvestamata sugu ja vanust, ca 0,75—1,0 g või pisut enam. Tegelikult aga on leitud täistoidustatu kohta 1,17 g ehk ühe leibkonnaliikme kohta 0,84 g, mida, arvestades tehtud reservatsiooni, peab lugema napiks. Seda ei pehmenda ka tõik, et saadud kaltsiumikogusest on pärit piimast ja piimasaadustest 69,9%, sest selle kõrval kaltsiumirikaste aedviljade osa on väike — 8,6%. Samale tulemusele jõuame ka kaltsiumi ja fosfori suhte selgitamisel, mis on sõltuv ka leibkonna koostisest — lastel on kaltsiuminõudlus kõrgem kui täiskasvanuil. Kuna pealegi kaltsiumi ja fosfori omandamine toidust on sõltuv toiduaineis sisalduvaist rasvadest, liposoluubsetest vitamiinidest, hapete ja aluste vahekorra jne., siis on eriti tähtis nentida, et tegelikult saadud kaltsiumikogus 0,57 g ühe grammi fosfori kohta osutub samuti napiks. Seda tõestavad ka tegeliku elu kogemused — kaltsiumipuudusest tingitud orgaaniliste rikete suur levik meil, eeskätt hammaste murenemise (caries) kujul. Siin võiks parandust tuua vaid kaltsiumirikaste toiduainete, eeskätt aedviljade suurem tarbimine.

Kaaliumi suhtes täpsama nõudlusnormi puudusel võib arvestada ligikaudu 2—4 g täiskasvanu kohta; seda võib lugeda rahuldatuks, kui nendime leitud kaaliumikogusena uuritute toidus: ühe täistoidustatu kohta päevas 5,24 g ehk ühe isiku kohta, kaasa arvatud lapsed, 3,77 g.

Seevastu aga raua suhtes on nõuded valjud: vähemalt 0,01 g päevas peab seda iga isik saama. Ja kuna raua omastamine toiduainest on väga erinev, tihti vägagi piiratud, siis toiduaineis üldiselt peab seda leiduma küllalt suure reserviga. Seda näitabki uuritud leibkondade toitlus: puhast rauda leidus seal I täistoidustatu kohta 0,08 g ehk 1 isiku kohta 0,06 g, s.o. nõudlust kuuekordselt ületaval määral. Kuna aga sellest kogusest langeb rauda kergemini kättesaadavate liha- ja piimasaaduste ja munade arvele vaid 8,9%, edasi kaunviljade, kartuli ja aedviljade arvele 23,6%, s.o. kokku 32,5% ehk ca 0,02 g, siis rauanõudluse rahuldamist peavad tagama ka teraviljaained, milliste arvele langeb koguarvust 55,8% ehk ca 0,03 g.

Peale üksikute mineraalainete on oluline selgitada ühelt poolt aluseliste (kaaliumi, naatriumi, kaltsiumi jne.) ning teisalt happeliste (fosfori, väävi, kloori jne.) ühendite — soolade suhet *mg*-võrdühikuis. Selliseid leidus uuritud tööliste leibkondade toitluses keskmiselt täistoidustatu kohta päevas — aluselisi 396, happelisi 435; seega esinevad happelised soolad 9,8% ülekaaluga, mida tuleb lugeda paljuks, sest kuigi organism tavaliselt hoolitseb mõlemate tasakaalu eest mahlades, peab organismi hapeteühenditega ummistumise vältimiseks lugema toidus soovitavamaks pigem väikest aluste ülekaalu. Ja seda võib saavutada eeskätt suuremal määral kartulite, aed- ning puuvilja, samuti piima ja piimasaaduste tarbimise teel; sest uuritute poolt tarvitud toidus aluselised soolad esinevad ülekaalus: kartulil 25,8%, aedviljadel 83,1%, puuviljadel ja marjadel 68,2%, piimal ja piimasaadustel 23,4% määral;

happelised soolad aga esinevad suure ülekaaluga uuritud leibkondade toitluses järgmiselt: teraviljaaineis 69,3%, kaunviljades 4,5%, võis 25,0%, munades 130,6%, rasvas 43,6% ja eriti lihaaineis 141,8%; kaladel on happeliste soolade ülekaal väike — 4,5%, samuti kaunviljadel — 4,5%, kuna viimastest värskes kaubas (kaunades) on ülekaalus koguni aluselised soolad.

Lähtudes tõigast, et aluste ja hapete vahekorda eriti mõjustavad ühelt poolt suuremates kogustes teraviljaainete ja kartulite tarbimine ja teisalt liha- ja piimasaaduste tarbimine, siis on oluline nentida, et neist aineist saadi täistoidustatu kohta aastas *mg*-võrdühikuid (1 000)

	Alused	Happed
Teravilja-ained	27,0	45,7
Kartulid	28,8	23,0
Kokku	55,8	68,7
Liha ja liha- ja piimasaadused	8,5	20,4
Piim ja piimasaadused	37,4	30,3
Kokku	45,9	50,7
Teravilja-ained, kartul, liha- ja piimasaadused kokku	101,7	119,4
Muudest ainetest	42,8	39,3
Üldse	144,5	158,7

Nii näeme, et mõlemas võrdlusrühmas esinevad happelised soolad ülekaalus. Teravilja-ainel ja kartulil 23,1% ja liha- ning piimasaadusil 10,5% määral. Üldiselt radikaalset parandust võiks siin tuua vaid teravilja-ainete tarbimise vähendamine ja piima ning piimasaaduste tarbimise suurendamine. See aga on võimalik vaid elatusaseme tõusmise eeldusel, mis on sõltuv teenistuse ja elatusmaksumuse vahekorra. Väiksemat parandust aga võiks siiski saavutada ka üksikute ainete valikust, mis nõuab aga tarbijail nende keemilise koostise tundmist.

Kõik andmed mineraalainete sisaldusest on toodud keskmistena kõigi toitluse suhtes uuritud tööliste leibkondade kohta; üksikuis jõukusrühmis, eriti aga üksikuis leibkonnas võib leiduda ka lahkuminekuid.

Kuid vaevalt võivad need osutada suurel määral negatiivseiks peale kasinamal määral leiduva kaltsiumi ning aluste ja hapete vahekorra, mida viimaste kasuks mõjustavad ühelt poolt madalamais jõukusrühmis keskmisest suuremal määral tarvitataavad teraviljaained ja teisalt kõrgemais jõukusrühmis suuremal määral tarvitataavad lihaained. Üksikasjalisemalt aga selliste erinevuste juures peatumast takistab arvutuste rõhkus.

e) Vitamiinid. Kuigi vitamiinide sisaldus toiduaineis võib suurt tähtsust, on vastavad arvutused käesolevas uurimuses jäänud teostamata — osalt puhtehnilistel põhjustel, osalt aga ka metodoloogilistel kaalutlustel. Tehniliseks takistuseks oli kõigi vitamiinide kohta kasutamiskõlblikkude arvutamisaluste puudumine; meetodiliselt aga on olulise tähtsusega tõik, et uurimuse kohaselt turukauba kohta käivail andmeil on võimata koostada ligikaudsetki ülevaadet saadud vitamiinide üle, sest puuduvad täpsamad andmed ainete tarbimise viisidest üksikuis leibkonnas; ning lõpuks kogu vitamiinide-probleem on veel niivõrd uurimisejärgus, et puuduvad enamvähem kindlakujulised nõudlusnormid statistiliste tulemuste kohta seisukoha võtmiseks.

Asjast huvitatuile osalisteks arvutusteks võimalusi pakuvad siiski lisatud algandmed (tab. 7) keskmiselt leibkonna kohta aasta jooksul tarvitud toiduainete kogustest.

g) Kasustatud toidud. Peale tarvitud toiduainete kogust selgitavate andmete koguti büdžetiuurimisel andmeid ka toiduainete tarbimise viisi ehk roogade kohta (seda registreerisid instruktorid iga kuu juhuliku päeva kohta). Nii saadud rikkalikust materjalist on järgnevalt toodud kokkuvõtted oktoobri andmeist.

Kõigepealt katse selgitada leibkondade söömaeagaid ja -kordasid pidi jääma ära, sest need olid väga erinevad; peamiselt seetõttu, et sageli mitte kõik leibkonnaliikmed ei söö koos, vaid eri aegadel — sõltuvalt töö- ja kooliskäimisest. Seejuures eriti korratuks osutus mitmesuguste oodete võtmine peasööma-aegade vahel. Seepärast on sisulisele vaatlusele võetud vaid peasöögikorrad — hommikueine, lõuna- ja õhtusöögid, milledest võttis osa enamik leibkonnaliikmeid, ning peale nende veel töökäijate lõunaooted töökohas.

Järgnevais andmeis on näidatud iga roa esinemis-sagedus (%) vaadeldud leibkondade arvus (189), arvestamata nende koosesinemise viise või kombinatsioone; seejuures roaks on loetud hommikueine ja töökäija leibkonnaliikme lõunaote juures iga eraldi tarvitud toit, nagu leib, või, puder, piim, jne.; lõuna- ja õhtusöögi juures aga on roaks loetud vaid toidud, mis esinevad laual omaette käikudena tavalises mõttes, kuna nende kõrval tarvitud leibased, jooked ja muid kõrvasid pole arvestatud; ainult juhul, kui näit. piim, kohv või tee kõrvasega esineb iseseisva käiguna, on see loetud roaks.

Hommikueined esinevad reeglipäraselt kõigis vaadeldud (189) leibkonnas, kuigi seejuures esineb juhte, kus üks või teine liige on einetanud eraldi — varem või hiljem. Hommikueineks tarvitud road esinesid järgmises sageduses:

Leibkondade arv	189
Leibkondadest tarvitasid hommikueineks:	
rukkileiba	75,7%
peenleiba	1,6 „
sala	36,5 „
sepikut	14,3 „
võid	73,5 „
taimevõid	3,2 „
lisaks võile muid aineid leivakõrvaseks	39,7 „
putru	10,1 „
kohvi	64,0 „
piima	33,3 „
teed	13,8 „
kakaod	4,2 „

Kuna leibadest esinesid kõik kokku 128,1% sageduses, siis järeldame sellest, et osas leibkonnas esines ka kaks või kolm leivaliiki; seejuures pälvib tähelepanu sepiku harvem tarbimine võrreldes saiaga. Kui võtame võrdluseks rukkileiva tarbimise sageduse, siis selgub, et vaadeldud töölisleibkondadest keskmiselt 75,7% juures see esineb jõukusrühmade järgi alates madalaima järgmiselt: 100,0%, 66,0%, 83,0%, 70,3%, 78,8%, 76,5%. Seega esineb rukkileib kõikuvalt kõigis jõukus-

rühmis, ega tagane teiste leibade ees ka jõukamaiski leibkonnas; jõukuse erinevus võib väljenduda vaid tarvitud kogustes, nii kui see ilmnes eespool.

Sama on üldiselt kehtiv ka või suhtes: ka see esineb hommikueines keskmiselt 73,5% sageduse juures kõikuvana: 75,0%, 72,3%, 73,7%, 73,0%, 84,8%, 94,1%, kuid siiski kahes jõukamas rühmas teistest sagedamal määral.

Seejuures on tähelepanav, et võttes arvesse ka vähesel määral taimevõi tarbijaid, keda kahes jõukamas rühmas üldse ei leidu, osa leibkondi, keskmiselt 23,3%, on einetanud ilma võita või selle aseaineta, nimelt jõukusrühmade järgi: 12,5%, 25,6%, 17,0%, 21,6%, 15,2% ja 5,9%. Selle kõrval aga lisaks võile tarbisid leivakõrvaseks muid aineid üldise 39,7% juures jõukusrühmad järgmiselt: 37,5%, 27,7%, 34,0%, 45,0%, 48,5% ja 58,8%, milles ilmneb väike jõukuse erinevus.

Putrude tarbimine on madal — üldiselt vaid 10,1% määral; seejuures esineb ka juhte, kus putru on söönud vaid lapsed. Teisest küljest võib puder esineda hommikueinena üksikuil juhtudel ka leiva asendajana. Nii et kõiki toodud arvusi tuleb võtta vaid relatiivselt.

Peale eelkäsitletud roogade esines veel üksikuil juhtudel muid, nagu suppi, praekartuleid, pannkooke jne.

Vedeltoite, õieti jooked, hommikueineks on kasutatud kokku 115,8% määral, mis osutab osas leibkonnas ka kahe joogi (kohvi ja piima?) eraldi tarbimisele. Seejuures võib siiski positiivse nähtusena nentida ühes kolmandikus leibkonnast eraldi joogina piima tarbimist. Tagasihoidlik on tee, eriti väike aga kakao tarbimine.

Lõunasöök esineb mitte kõigis leibkonnas (92,1%), nii kui nähtub järgnevaist andmeist, seda peamiselt päeval eri aegadel einetega läbiajamise ja peasöögikorra õhtuks jätmise tõttu. Sellised hilised lõunad on käsitletud õhtuste söögikordadena, kui neile enam uut söögikorda ei järgnenud.

	Mitte-lõunatajad	Ühe roa	Kahe roa	Kolme roa
	tarvitajad	tarvitajad	tarvitajad	tarvitajad
Leibkondade arv	15	102	69	3
%	7,9	54,0	36,5	1,6
Vastava rühma leibkondade arvust tarvitasid (%):				
piimasuppi	—	2,0	23,2	—
lihasuppi	—	46,1	21,7	—
kalasuppi	—	1,0	—	33,3
putru	—	4,9	7,2	33,3
pannkooke	—	—	4,3	—
lihatõitu lisandiga	—	18,6	10,1	33,3
lihatõitu	—	13,7	34,8	33,3
kalatõitu lisandiga	—	2,0	5,8	—
kalatõitu	—	3,9	18,8	66,7
praekartuleid, seeni jne.	—	7,8	14,5	—
kohvi, piima või teed kõrvasega	—	—	15,9	33,3
magustoitusid	—	—	43,5	66,7

Uuritud leibkonnast üle poole on lõunatanud vaid ühe roaga, suurimas sageduses (46,1%) lihasupi näol, praetud või keedetud liha, lisanditega (18,6%) nagu kartul, juurvili jne. või ilma lisanditeta (13,7%), tar-

Tööstustööstuste ja riigi- ning omavalitsusametlike ja teenijate leibkondade toidulis — Alimentation des ménages d'ouvriers industriels et de fonctionnaires publiques.

Table with multiple columns: Age groups (e.g., 20-25, 26-35, 36-45, 46-55, 56-65, 66-75, 76-85, 86-95), Sex (Kokku Total, Mehed, Naised), and Consumption units (Grammes). Rows list various food items like flour, sugar, oil, and meat.

Leibkonnad kaardungis ühe täislootustatu kohta (funktsionär) kr — Ménages case revenu mensuel par unité de consommation (groupes d'étatunes) kr

Leibkondade arv — Nombre des ménages

Keskmine täislootustatu arv leibkonna kohta — Unités de consommation en moyenne par ménage

1. Bunkkileib — Pain de seigle

2. Peenleib (rukkipüüritus) — Pain demi-blanc de seigle

3. Poolraja leib — Pain demi-blanc

4. Sepik — Pain de froment

5. Naiselai — Pain blanc

6. Väikesed saiad — Pains petits blancs

7. Kuivikud ja biskviidid — Biscuits et galettes

8. Koogid, kondid ja muud kondid

9. Kaubad — Pâtisseries, tartes et autres

10. Bunkkipüüritus — Farine de seigle

11. Naiselai, lüti ja soela — Farine de froment

12. Saiajahu (püüritus) — Farine de froment

13. Kamaajahu — Farine d'avoine

14. Odraajahu — Farine d'orge

15. Kamaajahu — Farine de blé mézées

16. Kartulijahu (tähtis) — Fécule de pommes de terre

17. Tangud, oatra — Gruau de sarrasin

18. " " " — " " " — " " "

19. " " " — " " " — " " "

20. " " " — " " " — " " "

21. Tangud, hirsi — Gruau de millet

22. Riis — Riz

23. Kruubid — Orge perlé

24. Makaronid, nuudlid ja muud soolised

25. Pirukad — Petits pâtés

26. Venekäikid — Gâteaux de sang

27. Tanguvorstid — Saucissons au gruau

28. Pärn — Lenzue

29. Mitmesugused küpsisepulbrid — Les biscuits divers en poudre

30. Kokku leib, jahunud ja tangud — Total de pain, des farines et des gruau

31. Herned, kuivajad — Pois secs

32. " " " — " " " — " " "

33. Herned, värsked (kaunad) — Pois verts (pois en coses)

34. Oad, kuivajad — Fèves sèches

35. " " " — " " " — " " "

36. " " " — " " " — " " "

37. Lähised — Lentilles

38. Kokku kaunviljad — Total des légumineuses

Table with columns for product names and numerical values. Rows include items like '39. Kartuliid - Pommes de terre', '40. Kapsad, värsked - Choux', '41. Kapsad, hapud - Choucroute', etc., up to '92. Kokku puuviljad ja marjad - Total des fruits et des baies'.

127.	Munad — Total des oeufs	4 214	9 007	6 102	4 069	6 154	6 959	10 421	12 310	13 294	15 114	13 866	10 682	11 364	8 723
128.	Sulatastuh rasv, sea — Saindonas	691	1 252	1 137	927	485	1 889	1 682	1 120	467	2 087	1 275	1 145	1 057	1 398
129.	boeuf fondue	77	41	68	5	236	51	19	8	83	154	25	67	53	108
130.	Sulatastuh rasv, lamba — Graisse de monton fondue	—	—	0	—	—	—	15	—	—	—	—	2	—	7
131.	Sulatastuh rasv, looma — Graisse de se de porc	209	732	514	349	715	180	1 055	456	321	562	435	578	498	789
132.	Sulatastuh rasv, looma — Graisse de boeuf non fondue	54	75	149	11	20	—	—	4	47	—	12	14	17	3
133.	Sulatastuh rasv, lamba — Graisse de monton non fondue	36	—	27	—	—	—	—	—	40	—	—	6	—	23
134.	Kokku rasvud — Total des graisses animales	1 609	2 100	1 695	1 292	1 415	1 620	2 771	1 588	1 458	2 805	1 747	1 607	1 625	2 358
135.	Loomalluha, varske — Viande de boeuf	9 653	7 921	10 696	5 640	7 325	5 699	14 540	7 909	7 495	8 975	11 756	8 624	9 119	7 203
136.	Hakkilaha — Echaes	4 018	4 697	5 817	6 501	6 194	5 428	3 850	6 042	3 152	5 578	3 033	4 923	4 511	6 108
137.	Loomakeel — Langue de boeuf	33	18	48	—	—	—	—	70	118	—	110	44	59	—
138.	Sealaha, varske — Viande de porc	11 560	18 011	15 012	9 326	11 680	13 270	18 746	14 477	14 659	16 233	19 795	15 128	14 400	17 216
139.	Sealaha, soolatud — Viande de porc	531	1 388	2 458	4 847	1 749	3 481	872	2 189	7 586	157	2 794	3 054	3 078	2 984
140.	Sealaha, suitsutatud — Viande de porc	670	1 387	1 927	694	1 042	2 024	1 785	2 331	2 274	2 174	2 194	1 912	1 897	1 955
141.	Keetusink (ka konservitud sink)	149	328	323	—	79	152	202	368	295	461	1 081	384	418	98
142.	Lomora eeti (aevs jombon conservee)	1 711	1 212	2 105	4 017	3 984	1 286	833	3 179	1 820	1 280	1 270	1 765	1 105	3 660
143.	Sespekk — Lard	4	10	8	—	—	—	—	32	5	102	66	36	43	17
144.	Saepa ja jalad — Abats de porc	713	3 361	1 849	2 087	851	1 778	2 505	1 969	1 260	2 547	1 686	1 815	1 882	1 622
145.	Lambalaha, varske — Viande de monton fraiche	2 964	4 330	4 408	2 482	2 467	3 633	6 842	5 318	4 716	4 568	4 318	4 444	4 761	3 532
146.	Lambalaha, suitsutatud — Viande de monton fumee	51	98	50	—	—	—	—	27	42	—	24	16	21	—
147.	Lamba pea-jalad — Abats de monton	213	116	192	—	—	—	—	—	361	—	9	55	74	—
148.	Sitikonaad (kops, maks, silda, sool-kud juus) — Visceres (poumon, foie, coeur, tripe etc.)	1 746	3 771	1 816	1 105	957	1 823	2 517	1 498	2 061	2 017	2 142	1 740	1 900	1 281
149.	Veskilaha — Viande de veau	2 905	7 226	5 028	4 161	4 974	4 247	8 311	6 634	6 258	7 137	6 758	6 292	6 967	5 262
150.	Yasika pea-jalad — Abats de veau	305	51	176	1 567	86	260	508	96	141	188	217	183	89	584
151.	Yasikalaha — Viande de lièvre	82	52	109	—	—	—	—	279	281	150	107	133	221	76
152.	Metsalohu liha — Gibier mort	8	17	14	—	—	—	—	7	42	—	53	14	19	—
153.	Kanaha — Viande de poule	108	76	271	208	24	164	1 155	861	965	970	1 780	798	942	385
154.	Kanaha — Viande d'oie	122	103	71	—	101	293	271	168	474	505	461	289	333	160
155.	Kakunilha — Viande de dinde	5	—	1	—	—	46	—	—	70	161	137	40	66	—
156.	Verj — Saug	144	232	257	852	487	1 099	400	225	864	233	201	322	219	617
157.	Supikonid — Os verts	3 999	4 174	4 993	1 795	2 612	1 528	1 719	2 311	1 829	1 829	2 315	2 176	2 077	2 459
158.	Vorsk, viini — Saucissons viennois	63	396	371	99	359	483	1 060	1 075	1 292	1 072	2 000	981	1 177	460
159.	tee — Saucissons cuits	2 176	2 892	3 546	3 786	4 149	2 817	1 740	3 316	2 708	3 502	3 070	3 003	2 897	3 393
160.	„ krasakovi — Saucissons arcadiens	418	990	853	390	691	86	604	530	788	397	166	481	313	962
161.	„ makka (ka pastetee) — Andouille (aevs patte)	505	831	688	532	341	569	666	1 489	447	894	479	738	841	442
162.	Vorsk, suitsu — Saucissons fumees	90	681	232	61	7	267	517	837	523	1 053	765	543	650	238
163.	Vorsk, vere — Roulets	18	84	35	—	13	33	3	46	2	236	5	39	49	12
164.	Suitsu (ka silb) — Saucissons à la gelée (aevs gelatine)	1 487	1 205	826	59	378	850	213	448	381	356	787	468	497	976
165.	Praktvorsk — Saucissons à frire	238	190	114	293	69	89	364	179	18	31	31	127	127	127
166.	Jupporvorsk — Saucissons sauris	244	603	481	117	409	85	208	248	263	304	64	215	182	319
167.	Keeetud soolaha — Bonifat saie	—	50	11	—	16	14	3	13	7	—	—	4	14	—
168.	Lihakonservid — Conserves de viande	—	7	2	—	—	—	32	26	32	—	—	14	16	—
169.	Kokku liha ja lihansuitsud — Total des viandes et des produits de viande	48 823	53 790	63 327	48 540	46 918	50 557	72 265	62 354	65 124	64 950	70 473	61 078	60 927	61 510
170.	Heeringad, soolatud — Harengs saies	6 560	5 975	6 045	6 380	5 092	3 640	6 285	4 078	6 067	5 154	4 724	5 013	4 452	6 624
171.	Heeringad, suitsutatud — Harengs fumees	78	28	40	13	16	135	66	43	10	87	68	56	54	61
172.	Silgud, varskeid — Petits harengs ba-fines	5 263	7 028	7 066	8 066	10 555	4 860	6 166	6 947	6 571	5 825	5 941	6 328	6 458	7 890
173.	Silgud, soolatud — Petits harengs ba-fines saies	439	799	965	2 074	341	152	488	800	1 256	565	340	716	539	1 227

bis 32,3%. Seega lihatoit esines ühe roa juures 78,4% määral, kuna ülejäänud juhtudel söödi kas kalatoite (5,9%), putru (4,9%), mitmesuguseid muid roogasid, nagu praekartuleid, seeni jne. (7,8%) või piimasuppi (2,0%). Seejuures on oluline nentida, et ühe roa sööjail lihatoit esineb jõukusrühmades (alates madalaimast) järgmiselt: 60,0%, 70,9%, 80,0%, 73,7%, 94,4%, 100,0%. Putrude tarvitajaina esines vaid kaks madalaimat jõukusrühma.

Kahe roa sööjaid leidis uurituist pisut üle kolmandiku (36,5%). Seejuures teise või lisaroana võiks käsitleda peamiselt magustoite (43,5%) ja kas kohvi, teed või piima kõrvasega (15,9%), s.o. kokku 59,4%; ülejäänud 40,0% võib esineda sellisena (või osalt ka esimese roana) piimasupp (23,2%), pannkoogid (4,3%), pudrud (7,2%) või muud (5,9%). Põhiroana esinevad peamiselt lihatoidud (66,6%), teiseks kalatoidud (24,6%) või muud, nagu praekartulid, seened jne. (8,8%). Lihatoidud esinevad leibkondade arvus jõukusrühmiti järgmiselt: 66,6%, 50,0%, 58,8%, 71,5%, 71,4%, 81,9%. Järelikult ka siin ilmneb jõukuse mõju.

Kolme roa sööjaid leidis uuritud leibkondadest vähe (1,6%).

Õhtusöögiks üks roog esines uuritud leibkondades 78,3%, kaks rooga — 21,7%. Mõlemas rühmas leidub eespool nenditud hiliseid lõunatajaid. Üksikute roogade esinemise sagedust näitavad järgmised arvud:

Õhtusöök.	Õhtusöök.	
	Ühe roa tarvitajaid	Kahe roa tarvitajaid
Leibkondade arv	148	41
%	78,3	21,7
Vastava rühma leibkondade arvu tarvitajad (%) :		
piimasuppi	1,4	10,5
lihasuppi	8,8	31,7
muud suppi	—	4,9
lihatoitu lisandiga	7,4	4,0
lihatoitu	7,4	34,1
kalatoitu	3,4	26,8
putru	7,4	9,8
pannkooke	2,7	7,3
praekartuleid, seeni jne.	4,7	—
piima, teed, kohvi või kakaod kõrvasega (võlleib jne.)	56,8	48,8
magustoite	—	14,0
leivakattteks tarvitajad: võid	55,4	48,8
tatmevõid	2,0	4,0

Toodust nähtub, et ühe roa kasustajast suurel osal (56,8%) õhtusöögina esineb vaid mingi jook võlleibadega — kas ilma või kattega; ülejäänud 43,2% söi õhtul samu roogasid mis lõunaks — olgu soojendatult või värskest, kusjuures ei puudunud osalt (38,4%) ka tee, kohv või piim. Kaht rooga kasustajais leibkonnis jook, peamiselt tee leivaga, esineb roana 48,8%; suurimas sageduses aga esinevad lihatoidud — supp 31,7% ja muud 39,0%, kokku 70,7%. Peale nende esinevad nimetamisväärses sageduses veel piimasupp (19,5%), kalatoidud (26,8%) ning magustoidud (14,6%). Seega ka siin esinevad suurel määral samad road kui lõunal.

Õhtusöögis liharoogade tarbimise sageduse eristamine jõukusrühmade järgi ei anna tulemusi, sest osalt õhtusöögid asendavad lõunasööke, osalt aga võib liha-aineid esineda võileiva kõrvasena koos tee või kohviga.

Töökäijate leibkonnaliikmete lõunaooteid esines uuritud leibkondade (189) arvus vaid 78 juhul. Neist tarbisid ooteks leibasid: rukkileiba 84,6%, peenleiba 1,3%, saia 15,4%, sepikut 10,3%; või tarbijaid esines 78,2%, taimevõi tarbijaid 2,6%; lisaks võile muud kõrvast tarbis 48,7%. Joogina toidu juures tarbisid: piima 29,5%, teed 26,9%, kohvi 14,1%; seega esineb kuiva eine sööjaid 29,5%.

2. Riigi- ja omavalitsusametnike ja -teenijate toitlus.

Alimentation des fonctionnaires publics.

a) Uuritute koostis. Toitluse suhtes uurimisele võetud riigi- ja omavalitsusametnike ja -teenijate 101 leibkonnas leidus üldse 743 isikut, neist mehi 43,7%, naisi 56,3%; seega ka siin esineb naisi rohkem kui mehi, nimelt 1 000 mehe kohta 1 288. Kuna aga nimetatud arvuist osa toitlustus uuritud leibkonnas vähem kui aasta, mõned (külalised) vaid päevi ja nädalaid, siis on ka siin arvuist ja vaatluste aluseks võetud isik-päevad.

Isik-päevade alusel leiame uuritute koostises 1 000 mehe kohta 1 114 naist.

Vanuslikus koostises (tab. 2) leiame isik-päevade alusel alla 20 a. mehi 45,8%, naisi 39,4%, kokku 42,5%, täistööealisi mehi 52,6%, naisi 53,4%, kokku 52,9% ja 60 a. rauku mehi vaid 1,7%, naisi 7,2%, kokku 4,8%. Võrreldes uuritud tööstustöölisega esineb riigi- ja omaval.-ametnikel ja -teenijail lapsed ja rauku pisut rohkemal määral. Kuid toitlusuurimise seisukohast pole see oluline, sest kõik arvutused ja hinnangud on teostatud võttes arvesse sugu ja vanust, mispärast tulemused tohiksid olla täiesti võrreldavad.

Kehakaalu erinevuste arvestamisel on riigi- ja omavalitsusametnikel ja -teenijail arvestatud vaid vanusrühmade keskmiste andmetega (tab. 3); korrutades nendega isik-päevi saame uuritud leibkondade toitlusest osavõtnute kg-päevad. Vanusrühmade järgi osituvad need: 0—1 a. — 1,2%, 2—3 a. — 2,4%, 4—5 a. — 1,9%, 6—7 a. — 2,7%, 8—9 a. — 1,6%, 10—11 a. — 2,3%, 12—13 a. — 2,3%, 14—19 a. — 7,4% ja 20— a. — 78,3%. Seega kehakaalu andmeil noored, — 19 a., ametnikel ja teenijail esinevad 21,7%-ga pisut väiksemal määral kui tööstustöölistel 23,0%-ga. Riigi- ja omaval.-ametnike ja -teenijate keskmisel kehakaalu andmeil saadud tulemused pole küll nii täpsad kui töölistel iga isiku kaalu ja leibkonnas olnud päevade alusel arvutatud tulemused, kuid arvestades tööliste juures teostatud kontrollarvutusi, kus keskmiste kaalude alusel arvutatud kg-päevade arvud olid üksik-isikute kaalude alusel saavutatud tulemustest väiksemad vaid 0,12%, piisab ametnike juures töö kokkuhoiu seisukohast ka keskmiste alusel saavutatud tulemusist.

Samuti pole ametnike juures võetud ette erilist leibkonnaliikmete töö iseloomu suhtes; see on enam-vähem selge ilma selletagi, kuigi osa perekonnaliikmeid (eeskätt poisid, samuti osa leibkonnapäid, nagu kirjajad, kordnikud, üleajateenijad jne.) kuulusid ka II (keskmise), vaevalt aga III või IV, s.o. raske või väga raske tööjõukulu rühma. Seepärast lugedes kõigi uuritute keskmist jõukulu vast pisut ületavaks I astet, võimegi minna üle nende toitluse sisulisele käsitlemisele.

b) Tarvitud toiduainete kaloriline toiteväärtus. Samuti kui tööliste kohta, on tarvitud toiduainete üksikasjalised kogused antud eri tabelis (tab. 7); siin käsitleme neid vaid rühmiti — tõstes esile erinevusi tööliste toitlusest.

Eeskätt nendime riigi- ja omaval.-ametnikel ja -teenijail, vaatamata keskmiselt madalamale jõukule (I aste: tööliste II astme vastu), keskmiselt pisut suuremat toiduainete kogust 2 294 grammi päevas (eraldi ametnikel 2 231 g, teenijail 2 474 g) tööliste 2 221 g vastu. Kuid see on tingitud peamiselt kõrgema jõukustaseme mõjust; madalamais, töölistele vastavais jõukustasemais leiame ametnikel ja teenijail, peale ühe erandi, väiksemad kogused.

Kuid olulised pole niivõrd tarvitud toiduainete kogused kui nende koostis. Ses suhtes leiame ametnike toitluse küll pisut parema tööliste omast — mitte üksnes loomariigi-ainete, vaid ka puuviljade, suhkru ja maiusainete, eeskätt aga siiski piima suhtelise enamtarbimise seisukohast. Ent siiski ka need erinevused pole eriti suured, nii et toitluse üldiseloom on võrdlemisi tühtlane nii ametnikel kui teenijail — muidugi enam-vähem tühtlase jõukustaseme juures; sest jõukustaseme erinevused mõjustavad toitluse erinevusi palju suuremal määral kui erinev kutseala.

Suuremaid erinevusi leiame aga siiski tarvitud toiduainete kalorilise toiteväärtuse alal, eriti kui võtame arvesse soo, vanuse, kehakaalu ja jõukulu alusel arvatud nõudlust. Kõigi uuritute suhtes esineb sellisena 323,9 milj. neto-kalorit, mis annab ka 7% seedimiskao juures 348,3 milj. bruto-kalorit. Seades sellele vastu riigi- ja omaval.-ametnike ja -teenijate leibkonnis tegelikult saadud 356,5 milj. br.-kalorit, ületab see nõudlust 2,4% määral; seega ühe täistoidustatu kohta päevas 3 159 neto- ehk 3 397 br.-kalorilise nõudluse vastu esineb tegelikult saadud 3 235 neto- ehk 3 478 bruto-kalorit.

Et need tulemused, nii nõudlus kui selle rahuldamine määr väikese reserviga, arvatult ühe täistoidustatu kohta, ületavad mehe keskmise kehalise töö nõudlusnormi, vaatamata eespool ametnike töö kergema iseloomustusele, on tingitud, nii kui töölistegi juures, laste ja noorte suuremast kalorite nõudlusest kehakaalu-kilogrammi kohta, nii kui näitavad varemtoodud normid. Seepärast ka kõigi uuritute kohta keskmise nõudlusena kehakaalu-kilogrammile leiame 15,63 n-kalorit tööstustööliste leibkondade 51,63 neto-kalori vastu. Nii leiame ametnike leibkonnas ametnike

kergema töö tõttu toidunõudluse tööstustööliste leibkonnist väiksema 11,6%, mis on lähedane mehe kerge ja keskmise töö nõudluse ca 10% vahele.

Ametnike täpsamal liigitamisel töö raskuse järgi aga nõudlus võinuks osutada pisut kõrgemaks ja vastavalt selle rahuldamise määr madalamaks.

Jõukusrühmade suhtes eraldi kalorite nõudlusnorme ametnike leibkondade kohta pole arvatud. Kuid võttes arvesse selliseid arvutusi tööliste juures, millede kohaselt üksikute jõukusrühmade normid erinevad keskmisest võrdlemisi vähe — ülespoole 2,0% ja allapoole 3,8% ulatuses, võime ametnike jõukusrühmade suhtes saavutatud tulemusi mõningate reservatsioonidega hinnata ka keskmisest nõudlusnormist lähtudes. Nimelt, võrreldes keskmiselt leibkonna kohta 3 397 bruto-kal. nõudlusega päevas leiame üksikuis jõukusrühmis järgmised rahuldamise määrad, alates madalamast: 91,7%, 102,8%, 98,9%, 99,5%, 101,0%, 103,6%, 101,0% ja 117,8%; eraldi ametnikel kokku 100,1% ja teenijail 109,5%. Kuna viimaste kutseline tegevus võib eeldada ka ametnikest pisut kõrgemat nõudlust, siis võiks väita, et riigi- ja omavalitsusametnike ja -teenijate toitluse kaloriline toiteväärtus üldiselt enam-vähem vastab nõuetele, arvatud välja suure perekonnaga väiksemalpalgalisi, näit. täistoidustatu kohta alla 35 kr kuutuluga leibkonnad, kus võib siiski tulla ette ka alatoitlust.

Nii leiame kaloriliselt sisalduselt ametnikel suhteliselt parema toitluse kui tööstustöölistel, mis on tingitud peamiselt kergemast tööst ja väiksemal määral ka paremast teenistusest. Et see ei jäta mõjustamata ka teisi toitlust iseloomustavaid tegureid, ilmneb järgnevalt.

c) Valgud ja rasv. Valkude suhtes seisukoha võtmiseks peame silmas selle nõudluse sõltumatust töö raskusest; seega peab ka siin arvestama vaid uuritute vanuslikku ja soolist koostist ning kehakaalu. Lähtudes uuritute kehakaalu-kg-päevadest ja teiselt vastavalt eespool nenditud normidest arvatud nõudlusest kõigi uuritute suhtes saavutane riigi- ja omaval.-ametnikel ja -teenijail kehakaalu kg kohta päevas keskmiselt valgunõudluse normina 1,3 g, s.o. sama suure kui tööstustöölistel. Jaotades kõigi uurimisaluste kohta saadud nõudluse aastas 9,1 milj. g täistoidustatute päevade arvuga (102,5 tuh.), saame ühe täistoidustatu kohta päevas nõudluse 89 g seeditavat ehk ca 15% seedimiskao juures ca 105 g söödavat valku.

Riigi- ja omaval.-ametnike ja -teenijate leibkonnas (tab. 9) keskmiselt tegelikult saadud 105 g valku vastab täiesti sellele nõudlusele. Täpsamal arvutusel koguni ületab seda 0,7%. Üksikuis jõukusrühmis leiame keskmisest nõudlusnormist küll ka madalamaid koguseid, kuid siiski küllalt kõrgeid, et valgutarvidus võiks olla kõigil rahuldatud — eriti pidades silmas kasutatud nõudlusnormide suhtes eespool mainitud hinnangut. Päritolt riigi- ja omaval.-ametnike ja -teenijate leibkonnas tarvitud valkudest esinevad loomariigi-ainelised keskmiselt 58,1% määral ja ka madalaimas jõukusrühmas 47,3%, seega küllalt kõrgele määrale, et

kindlustada täisväärtuslike valkude saamist; eriti peaks seda tagama piimast ja munadest saadud valgu kogus, kuigi see madalaimas jõukusrühmas on pisut väiksem kui tööstustöölistel; lõpuks ei saa alahinnata ka piima- ja lihatoitudega koos tarvitavatest tera- ja juurviljadest saadavat valku. Ent kõike seda vaid eeldusel, et toit sisaldaks ka küllaldasel määral jõuaineid — rasva ja süsivesikuid, et poleks vajadust valkaineid kasutada tarvilike soojus- ja jõukalorite soetamiseks. Kui nendime, et riigi- ja omaval.-ametnike ja -teenijate toidus leiduvatest valkudest neto-kalorite osatähtsus moodustab rahuldavaks osutunud kalorite koguarvust 11,8%, siis ka ses suhtes võiks lugeda saadud valkude kogust küllaldaseks.

Seda ei saa aga väita rasvanõudluse rahuldamise määra kohta. Lähtudes nõudest, et keskmise kliima juures tarvitatavate neto-kalorite koguarvust rasvained peaksid andma 27—30%, osutub riigi- ja omaval.-ametnike rasvaineist kalorite osatähtsus üldse (29,1%) küll võrdlemisi rahuldavaks, kui mitte arvestada meie keskmisest karedamat kliimat; ent seda peamiselt kõrgemates jõukusrühmades ametnike leibkondade arvel, mistõttu ametnikel rasvast kalorite osatähtsus on koguni 30,0%, kuna teenijail see on vaid 26,5%; ilmselt puudulikuks aga osutub ametnikel ja teenijail kokku rasva-kalorite % madalamais jõukusrühmis: 26—35 *kr* rühmas on see vaid 22,2%, 36—45 *kr* rühmas 24,3% ning 46—55 *kr* rühmas 26,6%, kuna kõrgemais see on: 56—65 *kr* rühmas 30,5%, 66—75 *kr* ja 76—85 *kr* rühmas 31,4%, 86—96 *kr* rühmas 33,0% ja 96—*kr* rühmas 29,4%.

Sama näitavad ka tarvitud toidus leitud rasvakogused (tab. 9). Riigi- ja omaval.-ametnike ja -teenijate kaloritenõudlusele (3 159 neto-kal.) vastavalt peaks toit sisaldama 91 *g* seeditavat või keskmiselt 8% seedimiskao juures 99 *g* söödavat rasvainet. Keskmiselt (110 *g*) ja kõrgemais rühmis (kuni 128 *g*) leitud kogused ületavad seda normi tunduvalt, madalamais aga (75—97 *g*) jääb normist puudu. Kuid ka siin peab pidama silmas uuritute seas leiduvate laste madalamat rasvanõudlust, mis võib pehmenendada madalamais jõukusrühmis puudulikuks osutunud rasvanõudluse rahuldamist. Seda eriti rasva päritolu seisukohast, mis ka ametnikel osutub kõrgel määral väärtuslikuks: loomariigi-ainetest rasva osatähtsus, samuti kui töölistel, tõuseb üle 80% kõigis rühmades — ka madalaimas, kus pisut puudulikku piimarasva asendab lihasaaduste rasv.

d) Mineraalained. Riigi- ja omaval.-ametnike ja -teenijate toitluses mineraalainete leidumise hinnangul lähtume samadest normidest kui tööliste juures, sest need on määratud peamiselt isiku kohta käivaina, sõltumatult töö raskusest.

Väävliit riigi- ja omaval.-ametnike ning -teenijate leibkonnas leidus 1 täistoidustatu kohta 1,43 *g* ehk 1 isiku kohta 1,04 *g*, mis annab 100 *g* valgu kohta

1,36 *g*, seega pisut väiksemal määral kui leidsime tööstustööliste juures. Kuid võrreldes nõudlusnormiga, ca 1 *g* väävliit 100 *g* valgu kohta, peaks see tarvidust katma ka võimalike seedimiskadude juures. Seda pealegi nii ametnike (1,38 *g*) kui teenijate (1,43 *g*) juures eraldi.

Fosforit leidus keskmiselt täistoidustatu kohta 2,07 *g*, 1 isiku kohta 1,50 *g*, seega pisut rohkem kui tööstustöölistel. Nii ka fosfor ületab küllaldasel määral nõudlusnormi, ca 1 *g* isiku kohta. Eraldi ametnikel leidus täistoidustatu kohta 2,02 *g*, teenijail 2,22 *g* fosforit, isiku kohta ametnikel 1,46 *g*, teenijail 1,68 *g*. Loomariigi-aineist fosfori osatähtsus oli üldse 50,8%, ametnikel 53,0%, teenijail 46,4%.

Kaltsiumi leidus riigi- ja omaval.-ametnikel ja -teenijail keskmiselt 1 täistoidustatu kohta 1,33 *g*, 1 isiku kohta 0,96 *g*, seega suuremal määral kui tööstustöölistel. Kuid ka siin võib kaltsiumi kogus osutada madalaks, pidades silmas 0,75—1,0 *g* või pisut suuremat nõudlust, sest puudub reserv seedimiskadude katteks. See kehtib nii ametnike kui teenijate kohta, esimeste tarvitud ained sisaldasid seda 1 isiku kohta 0,97 *g*, teiste — 0,96 *g*.

Kaltsiumi ja fosfori suhe (Ca: P) oli üldse 0,6, ametnikel 0,7, teenijail 0,6. Need arvud osutuvad siiski vastavaiks normile (0,6), või seda ametnikel koguni ületavaiks. Piimast ja piimasaadustest saadi kaltsiumi üldse 73,2%, ametnikel 74,2%, teenijail 70,0%; keeduviljadest — üldse 7,0%, ametnikel 6,5%, teenijail 8,2%.

Kaaliumi leidus riigi- ja omaval.-ametnikel ja -teenijail 1 täistoidustatu kohta 5,11 *g*, 1 isiku kohta 3,71, seega pisut väiksemal määral kui töölistel. Eraldi ametnikel oli kaaliumi vastavalt 4,85 *g* ja 3,51 *g* ning teenijail 5,37 *g* ja 4,32 *g*.

Rauda leidus 1 täistoidustatu kohta 0,08 *g*, 1 isiku kohta 0,06 *g*, s. o. samal määral kui tööstustöölistel ja küllalt normi ületavana. Iseküsimus on muidugi ka siin sellest kogusest tarviliku normi, 0,01 *g* isiku kohta, kättesaamine. Selleks nendime, et leitud kogusest langes lihasaaduste ja munade arvele 9,2%, kaunviljade, kartuli ja aedviljade arvele 22,2%, teraviljasaaduste arvele 50,2%. Eraldi ametnike toit sisaldas rauda 0,06 *g* isiku kohta, samuti teenijail 0,06 *g*; sellest saadi vastavalt lihast ja lihasaadustest 9,6% ja 8,2%, kaunviljadest 21,2% ja 24,8% ning teraviljadest 49,7% ja 52,7%.

Aluseliste ja happeliste soolade vahekorid riigi- ja omaval.-ametnike ning -teenijate toidus kujunes keskmiselt järgmiseks: esimesi 393 *mg*-võrdühikuid teiste 425 *mg*-võrdüh. vastu, mis annab happeliste soolade ülekaalu 8,0% määral. Kuigi see on töölitest pisut väiksem — peamiselt väiksemal määral teraviljasaaduste tarbimise tõttu, on see siiski küllalt suur, et selle vältimine võiks olla vajalik.

Tab. 6. Riigiraudteed detsembris 1939 — Chemins de fer en décembre 1939.

1. Tähtsamad andmed pütkondade järgi — Données principales d'après les districts du réseau.

Main table with columns for 'Tühikoovate rong-km arv', 'Reisija-km', 'Istakohitud kasutamise %', 'Tühjade vankrite %', 'Laaditud kaubavag. keskmine teljekoorem', 'Keskmine kaubarongi brutokaal', 'Keskmine kaubarongi arv'. Includes sub-sections 'a) Laiaarõpmelised teed' and 'b) Kitsarõpmelised teed'.

Summary table with columns for 'Dets. — en déc.', '1. IV — 30. XI 1939', '1. IV — 30. XI 1938', '1. I — 30. XI 1939'. Includes sub-sections '2. Kaubavedu', '3. Pagarivedu', '4. Reisijate vedu', '5. Veerukiidseisu kasutamine'.

Tab. 7. Tallinna sadama tegevus jaanuaris 1940. a.
Mouvement du port de Tallinn en janvier 1940.

	Saabunud — Entrées						Väljunud — Sorties					
	Laevade arv Nombre d. nav.	Laevade maht Ton. net.	Neist laadit. Chargé		Reisijaid (arv) Voyageurs (nombre)	Kaupu (tonnides) Marchandises (tonnes)	Laev. arv Nombre d. nav.	Laev. maht Ton. net.	Neist laadit. Chargé		Reisijaid (arv) Voyageurs (Nombre)	Kaupu (tonnides) Marchandises (tonnes)
			Laev. arv Nombre	Maht Ton. net.					Laev. arv Nombre	Maht Ton. net.		
VÄLISÕIT — LONG COURS.												
Jaanuaris	87	32 628	20	9 322	301	10 886	42	35 121	27	15 684	615	20 361
Detsembris 1939	72	56 508	30	13 299	857	18 859	69	66 140	49	40 173	1 307	28 976
Jaanuaris 1939	107	81 199	75	54 501	740	21 079	97	74 680	80	54 670	814	21 736
KANNAÕIT — CABOTAGE.												
Jaanuaris	2	372	2	372	..	71	2	372	2	372	..	140
Detsembris 1939	23	2 799	15	2 120	..	799	19	2 228	16	2 208	..	1 904
Jaanuaris 1939	6	499	2	322	..	74	7	702	3	458	..	302

Tab. 29. a) Tööturg jaanuaris 1940. a. — Marché du travail en janvier 1940.

1) Arvestusaasta I. IV — 31. III.	A. Töötute arv — Nombre des chômeurs						B. Töövõtjate arv Demandeurs d'emploi enregistrés.				Üldis (A+B) Gr. total (A+B)		
	Mehed — Hommes			Naised — Femmes			Kokku — Total			Mehed Hommes		Naised Femmes	Kokku Total
	I liik	II liik	Kokku	I kateg. I caté- gorie	II kateg. II caté- gorie	Total	I liik	II liik	Kokku				
Jäi üle eelmisest kuust — Restés de mois précédents	175	216	391	469	340	809	644	556	1 200	693	500	1 193	2 393
Registreeriti (I korda aastas ¹) — Enregistrés (I fois au cours de l'année)	435	369	804	113	109	222	548	478	1 026	566	338	904	1 930
Tulnud tagasi töölt — Représ du travail journal	198	102	300	729	340	1 078	927	451	1 378	461	159	620	1 998
Väljalangenuist registreeriti uuesti — Rayés enreg. de nouveaux	75	86	161	85	90	175	160	176	336	93	72	165	501
Kokku — Total	883	773	1 656	1 396	888	2 284	2 279	1 661	3 940	1 313	1 069	2 382	6 822
Paigutati tööle (I korda aastas ¹) — Placés (I fois)	285	129	414	117	68	185	402	107	509	310	129	439	1 048
Paigutati tööle (teist või enam korda aastas ¹) — Placés (II et plus fois)	145	64	209	846	336	1 182	991	400	1 391	346	101	447	1 838
Langes välja — Rayés de listes	134	197	331	91	151	242	225	348	573	317	185	502	1 075
Kokku — Total	564	390	954	1 054	555	1 609	1 616	545	2 563	973	415	1 388	3 951
Registroot. 31. I 1940 — Enregistrés au 31. I 1940	319	383	702	342	333	675	661	716	1 377	840	654	1 494	2 871
Sellest — Dont d'après les sources:													
Tallinna linna tööhõrs	143	217	360	24	103	127	187	320	487	366	298	664	1 151
Tartu " " "	—	—	—	65	5	70	65	5	70	326	244	570	640

b) Tööle paigutatud ja nimekirjast kustutatud töötud — Chômeurs placés et rayés	M. — H.		N. — F.		c) Vabade kohtade arv — Offres du travail.				M. — H.		N. — F.	
Tööle paigutatud — Placés pour l'occupation aux:												
erastöödele — travaux privés	159		51		Vabu kohti 1. I 1940 — Places vac. au 1. I 1940				3 303			29
avalikele töödele — travaux publics	411		287		Tööpakkumiste arv — Nombre des offres				1 776			1 617
talvistele töödele — trav. organisés p. assist.	53		1 049		Tööpakkumisi võetud tagasi — Offres retirées				780			24
Kokku — Total	623		1 367		Rahuldatud tööjõu nõudmistele arv — Offres satisfaites				1 270			1 507
Nimekirjast kustutatud — Rayés de listes	331		342		Neist } töötutega — par chômeurs				423			1 367
Tööle paigutamata — Non placés	1 542		1 329		Dont: } töövõtjatega — par demandeurs d'emploi				956			230
Neist } töötuid — chômeurs	702		675									
Dont: } töövõtjaid — demandeurs d'emploi	340		654		Vabu kohti 1. II 1940 — Places vac. au 1. II 1940				3 011			25

Sissetulnud teated abielumusest, sündimusest ja suremusest % eelmise aasta sama aja arvudest.
Mariages, naissances et décès enregistrés en % aux nombres correspondants de l'année précédente.

	Jaen.	Veebr.	Märts	Aprill	Mai	Juuni	Juulil	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Det.	Jaen.— Det.
Abielusid 1939	99,1	99,0	96,5	105,5	132,4	87,5	92,8	106,3	113,5	108,0	85,2	99,1	101,2
Mariages 1938	91,7	108,6	63,3	159,2	70,6	107,1	119,3	97,8	103,1	98,5	98,8	101,4	99,8
Sünde 1939	97,6	96,3	106,6	102,8	99,6	100,3	99,5	94,6	103,9	98,5	101,6	96,4	99,8
Naissances 1938	106,6	103,7	95,1	99,0	105,0	95,2	105,6	113,8	100,5	96,2	106,4	109,2	102,1
Surmajuhete 1939	103,2	101,0	108,7	83,9	92,9	109,8	101,4	109,6	105,0	113,5	102,4	102,6	102,6
Décès 1938	115,8	97,4	102,8	108,5	106,9	89,8	91,3	95,9	91,6	95,9	102,8	90,2	99,3

Tab. 30. Tööstustettevõtted ja töölolu 1-ks jaanuariks 1940. a.
 Entreprises industrielles et leur main d'oeuvre au 1. janvier 1940.

Ehetoote arv N. d'entreprises	Töötajate üldarv Nombre général des travailleurs					Nõelst töölised Dont ouvriers		Tööstus ja teenustust vann. alla 18 a. — Mineurs					Tööstus ja teenustust vann. alla 18 a. — Mineurs					Keskmine teenistus annaks (end) Gain moyen horaire (end)			Tööstusettevõtte arv Nombre des accidents	
	1. I. 1940	1. XII 1939	Teenusajate arv Ont quittés	1. I. 1940	1. XII 1939 = 100	Teenusajate arv 1. I. 1940	1. XII 1939 = 100	Teenusajate arv 1. I. 1940	1. XII 1939 = 100	Teenusajate arv 1. I. 1940	1. XII 1939 = 100	Teenusajate arv 1. I. 1940	1. XII 1939 = 100	Teenusajate arv 1. I. 1940	1. XII 1939 = 100	Teenusajate arv 1. I. 1940	1. XII 1939 = 100	Teenusajate arv 1. I. 1940	1. XII 1939 = 100	Teenusajate arv 1. I. 1940		1. XII 1939 = 100
20	4 531	202	325	4 408	97,3	3 856	97,1	81	639,2	411,5	340,5	54,9	31,3	52,3	172							
7	2 735	175	211	2 702	98,1	3 833	99,3	5	336,1	349,9	290,6	55,9	31,3	53,1	152							
30	6 422	223	490	2 176	82,3	1 925	85,9	74	347,5	182,9	144,3	45,9	24,6	41,4	54							
60	2 627	104	208	3 232	104	5 540	98,1	148	904,3	596,7	487,0	54,4	35,8	52,5	93							
22	2 260	45	63	2 242	18	1 950	99,2	54	310,3	172,6	130,2	42,5	41,9	41,9	38							
6	1 572	18	13	1 577	+5	1 413	100,3	3	226,5	166,1	146,5	65,3	47,7	64,7	2							
16	2 840	149	182	2 827	-13	2 491	99,5	6	495,7	256,6	198,9	40,9	30,8	40,1	52							
4	1 770	137	138	1 769	-1	1 594	100,1	3	340,0	164,3	137,3	41,4	23,6	39,7	43							
14	643	6	62	587	-66	499	88,5	13	88,5	41,9	33,0	41,2	21,9	35,9	2							
50	11 057	129	281	10 905	-152	9 875	100,8	31	1 463,5	737,3	584,3	42,0	31,9	35,0	74							
3	3 649	57	158	3 548	-101	3 277	104	3	465,1	242,1	181,1	41,3	34,9	37,1	45							
40	3 142	178	376	2 944	-198	2 478	158	17	426,2	270,6	180,1	47,6	31,8	42,2	42							
1	1 257	5	11	1 351	+6	1 131	99,6	4	189,4	144,9	88,1	54,9	34,7	46,5	15							
18	2 756	179	260	2 675	-81	2 391	99,9	4	455,1	237,7	187,4	44,2	23,5	41,2	27							
23	1 683	13	24	1 554	-11	1 294	100,2	42	232,5	151,0	116,9	55,5	36,4	50,3	15							
47	3 994	78	376	3 696	-208	3 029	91,3	29	560,6	338,2	206,3	49,8	25,7	36,8	21							
31	2 131	15	205	2 000	-191	1 809	90,5	16	291,1	130,2	100,6	50,2	27,6	33,6	3							
7	686	6	98	541	-82	484	84,1	3	71,0	46,7	39,6	60,5	31,1	43,7	3							
56	5 648	1 973	3 179	4 442	-1 206	3 862	115,5	63	810,0	388,8	307,2	45,2	25,7	43,1	186							
9	1 119	15	33	1 101	-18	984	97,8	1	139,3	134,5	79,4	58,3	46,1	56,8	8							
3	160	15	19	156	-4	141	95,9	—	30,3	9,3	6,1	35,5	25,3	26,6	—							
426	48 715	3 079	6 001	45 793	-2 922	40 031	93,3	482	6 783,3	3 847,2	2 904,1	46,7	30,2	42,6	734							
213	41 387	2 519	4 492	39 444	-1 943	34 511	94,8	321	5 804,9	3 369,8	2 630,4	49,1	30,7	43,4	654							
207	7 328	560	1 539	6 849	-979	5 520	85,2	161	978,9	477,4	373,7	45,4	27,8	38,0	80							

a) Suurtööstus — Grandes entreprises (plus de 20 ouvriers).
 b) Kesktööstus — Entreprises moyennes (de 5—19 ouvriers).

Sellest: { ettevõtted 50 ja üle töölisega — Les entreprises ayant plus de 50 ouvriers
 Dont: { ettevõtted 20—49 töölisega — Les entreprises ayant 20—49 ouvriers

I. Industries extractives
 II. Industrie minière
 III. " des métaux
 IV. " chimique
 V. " des cuirs et peaux
 VI. " textile
 VII. " du bois
 VIII. " du papier et cellulose
 IX. " polymériques
 X. " de l'alimentation, des boissons etc.
 XI. Confection de vêtements et fabr. de mercerie
 XII. Constructions
 XIII. Usines élect., à gaz d'écl., et distill. d'eau
 XIV. Industrie du nettoyage

Kokku suurtööstus — Total
 Üldse suurt- ja kesktööstus — Grand total (a+b)

1 113 10 061 710 1 350 9 421 640 —671 93,5 361 1 401,4 603,6 502,4 40,0 24,8 35,7 31
 1 533 58 775 3 769 7 351 52 214 —3 562 93,2 843 8 185,2 4 450,8 3 406,5 47,1 29,4 41,4 765

RIIGI STATISTIKA KESKBÜROO ERIVÄLJAANDED.

LÜK A. ESTI DEMOGRAAFIA.

Vihk I.	Haridus Eestis	Lk. 228+186, 1924.	Kr. 6.—
" II.	Sõndivus, surevus, abieluv. ja rahvalikkum. 1921—1923. a.	" 52+54, 1925.	" 3.—
" III.	Tervishoid Eestis	" 132+80, 1925.	" 5.—
" IV.	Rahvastik ja tervishoid	" 306, 1930.	" 8.—
" V.	Surmapõhuste registreerimiskord ja rahvusv. surmapõhj. nomenklat.	" 4+128, 1931.	" 1.30
"	Sotsiaalkindlustus Eestis	" 76, 1937.	" 1.50

EESTI MAJANDUS.

Vihk I.	Väliskaubandus 1923. a.	Lk. 20+72, 1924.	Kr. 2.—
" II.	Eesti andamad, veeteed, kaubalaevastik ja laevastid	" 102, 1925.	" 2.50
" III.	Raudtee, post, telegraaf ja telefon Eestis	" 64, 1925.	" 2.—
" IV.	Väliskaubandus 1924. a.	" 22+92, 1925.	" 3.—
" V.	Tööstus Eestis	" 80, 1926.	" 2.50
" VI.	Riigiraudteed 1924. a.	" 38, 1926.	" 2.—
" VII.	Väliskaubandus 1925. a.	" 109, 1926.	" 3.25
" VIII.	Väliskaubandus 1926. a.	" IV+109, 1927.	" 3.25
" IX.	Aktiselseltside, osatühisuste ja ühisteg. seut. äriseltsud I. I 1926	" 32+34, 1927.	" 2.—
" X.	Väliskaubandus 1927. a.	" 106, 1928.	" 3.25
" XI.	Eesti väliskaubandus 1928. a.	" 120, 1929.	" 3.50
" XII.	Väliskaubandus 1929. a.	" 152, 1930.	" 5.—
" XIII.	Väliskaubandus 1930. a.	" 144, 1931.	" 5.—
" XIV.	Väliskaubandus 1931. a.	" 140, 1932.	" 4.—
" XV.	Väliskaubandus 1932. a.	" 124, 1933.	" 4.—
" XVI.	Väliskaubandus 1933. a.	" 124, 1934.	" 4.—
" XVII.	Väliskaubandus 1934. a.	" 120, 1935.	" 4.—
" XVIII.	Väliskaubandus 1935. a.	" 120, 1936.	" 4.—
" XIX.	Väliskaubandus 1936. a.	" 124, 1937.	" 4.—
" XX.	Väliskaubandus 1937. a.	" 140, 1938.	" 4.—
" XXI.	Väliskaubandus 1938. a.	" 144, 1939.	" 4.—

EESTI PÕLLUMAJANDUS.

Vihk II.	Eesti põllumajandus II	Lk. 132, 1924.	Kr. 2.25
" III.	Loomapidamine Eestis 1924. a.	" 17+105, 1925.	" 1.50
" IV.	Eesti põllumajandus 1925. a.	" 3+201, 1926.	" 3.—
" V.	Eesti põllumajandus 1926. a.	" VIII+254, 1927.	" 3.—
" VI.	Eesti põllumajandus 1927. a.	" VIII+207, 1928.	" 2.75
" VII.	Eesti põllumajandus 1928. a.	" VIII+218, 1929.	" 2.75
" VIII.	Eesti põllumajandus 1929. a.	" VIII+264, 1930.	" 3.50
" IX.	Eesti põllumajandus 1930. a.	" VIII+239, 1931.	" 3.50
" X.	Eesti põllumajandus 1931. a.	" VIII+222, 1932.	" 3.50
" XI.	Eesti põllumajandus 1932. a.	" VIII+207, 1933.	" 3.—
" XII.	Eesti põllumajandus 1933. a.	" VIII+230, 1934.	" 3.50
" XIII.	Eesti põllumajandus 1934. a.	" VIII+168, 1935.	" 3.50
" XIV.	Eesti põllumajandus 1935. a.	" VIII+172, 1936.	" 3.50
" XV.	Eesti põllumajandus 1936. a.	" VIII+172, 1937.	" 3.50
" XVI.	Eesti põllumajandus 1937. a.	" VIII+168, 1938.	" 3.50
" XVII.	Eesti põllumajandus 1938. a.	" VIII+168, 1939.	" 3.50

LÜK B.

1.	Üldrahvalgemise eelkõrkküvõtted	Lk. 78, 1923.	Kr. 2.—
2.	Sugemed vigaste laste kohta Eestis	" 164, 1923.	" 8.75
3.	II Riigikogu valimised	" 78, 1923.	" 3.—
5.	1922. a. Üldrahvalgemise andmed.		
Vihk I.	Rahva demograafiline koosseis ja korteriolud Eestis	Lk. 88, 1925.	Kr. 2.—
" II.	Üleriikline kokkuvõte (tab.)	" 8+188, 1924.	" 4.—
" III.	Rahva tööala ja ühiskondline kihitus	" 88+84, 1925.	" 3.—
" IV.	Virumaakond	" 24+52, 1924.	" 2.—
" V.	Järvamaakond	" 52+80, 1923.	" 3.—
" VI.	Harjumaakond ja Tallinna.	" 40+56, 1924.	" 3.—
" VII.	a) Läänemaakond	" 20+56, 1924.	" 2.—
"	b) Saaremaakond	" 20+56, 1924.	" 2.—
" VIII.	Pärnumaakond	" 40+84, 1924.	" 3.50
" IX.	Viljandimaakond	" 36+84, 1924.	" 3.50
" X.	Tartu- ja Valgamaakond	" 40+92, 1924.	" 3.—
" XI.	Võru- ja Petserimaakond	" 30+46, 1927.	" 3.—
6.	1922. a. Üldrahvalg. andmete läbitõttam. plaan ja tabelite seis	" 48, 1923.	" 1.—
7.	Asumaa majapidamised Eestis 1919—23. a.	" 46+60, 1924.	" 3.50
8.	1925. a. Põllumajandusliku üleskirjutuse andmed	" 4+219, 1926.	" 3.75
9.	Statistiline album, v. I. Maa ja rahv. (38 dia. ja kart. värv.)	" 1925.	" 6.—
"	Statistiline album, v. II. Majandus (24 dia. ja kart. värv.)	" 1926.	" 6.—
"	Statistiline album, v. III. Põllumajandus (joonised, fotod, tekst)	" 112, 1928.	" 7.50
11.	III Riigikogu valimised	" 48, 1927.	" 1.75
12.	IV Riigikogu valimised	" 52, 1929.	" 1.75
13.	1929. a. põllumajandusliku üleskirjutuse andmed, vihk I	" XI+235, 1930.	" 7.50
14.	1929. a. põllumajandusliku üleskirjutuse andmed, vihk II	" IV+94+44, 1932.	" 3.—
15.	Eesti 1920—1930. Arvuline tilvaade (lühikirj.)	" XV+405, 1931.	" 7.—
16.	V Riigikogu valimised	" 52, 1933.	" 1.60
17.	II Rahvaloenduse andmed: v. I. Valdade rahvastik.	" IV+104, 1934.	" 3.—
"	v. II. Rahvastiku koostis ja korteriolud	" VIII+152, 1935.	" 8.—
"	v. III. Tööharu ja leiukonnad	" 228, 1935.	" 5.—
"	v. IV. Rahvastikuprobleemid Eestis	" VIII+156, 1937.	" 3.—
18.	Eesti arvudes 1920—1935	" XVI+348, 1937.	" 6.—
19.	Majandusloenduse andmed: v. I. Tööstus	" 96, 1940.	" 3.—
"	v. II. Käsitööstus	" 72, 1939.	" 2.—
"	v. III. Kaubandus ja transport	" 96, 1939.	" 3.—

LÜK P. ESTI STATISTIKA KUUKIRI:

1922. a. Nr. 1—11 hind kokku	Kr. 10.—	1923. a. Nr. 74—85 hind kokku	Kr. 15.—	1934. a. Nr. 146—157 hind kokku	Kr. 15.—
1923. " " 12—21 " " " "	" 15.—	1929. " " 86—97 " " " "	" 15.—	1935. " " 158—169 " " " "	" 15.—
1924. " " 22—33 " " " "	" 15.—	1930. " " 98—109 " " " "	" 15.—	1936. " " 170—181 " " " "	" 15.—
1925. " " 34—45 " " " "	" 15.—	1931. " " 110—121 " " " "	" 15.—	1937. " " 182—193 " " " "	" 15.—
1926. " " 46—57 " " " "	" 15.—	1932. " " 122—133 " " " "	" 15.—	1937. " " 194—205 " " " "	" 15.—
1927. " " 58—78 " " " "	" 15.—	1933. " " 134—145 " " " "	" 15.—	1939. " " 206—217 " " " "	" 15.—
				1940. " " 218— " " " "	" 1.50